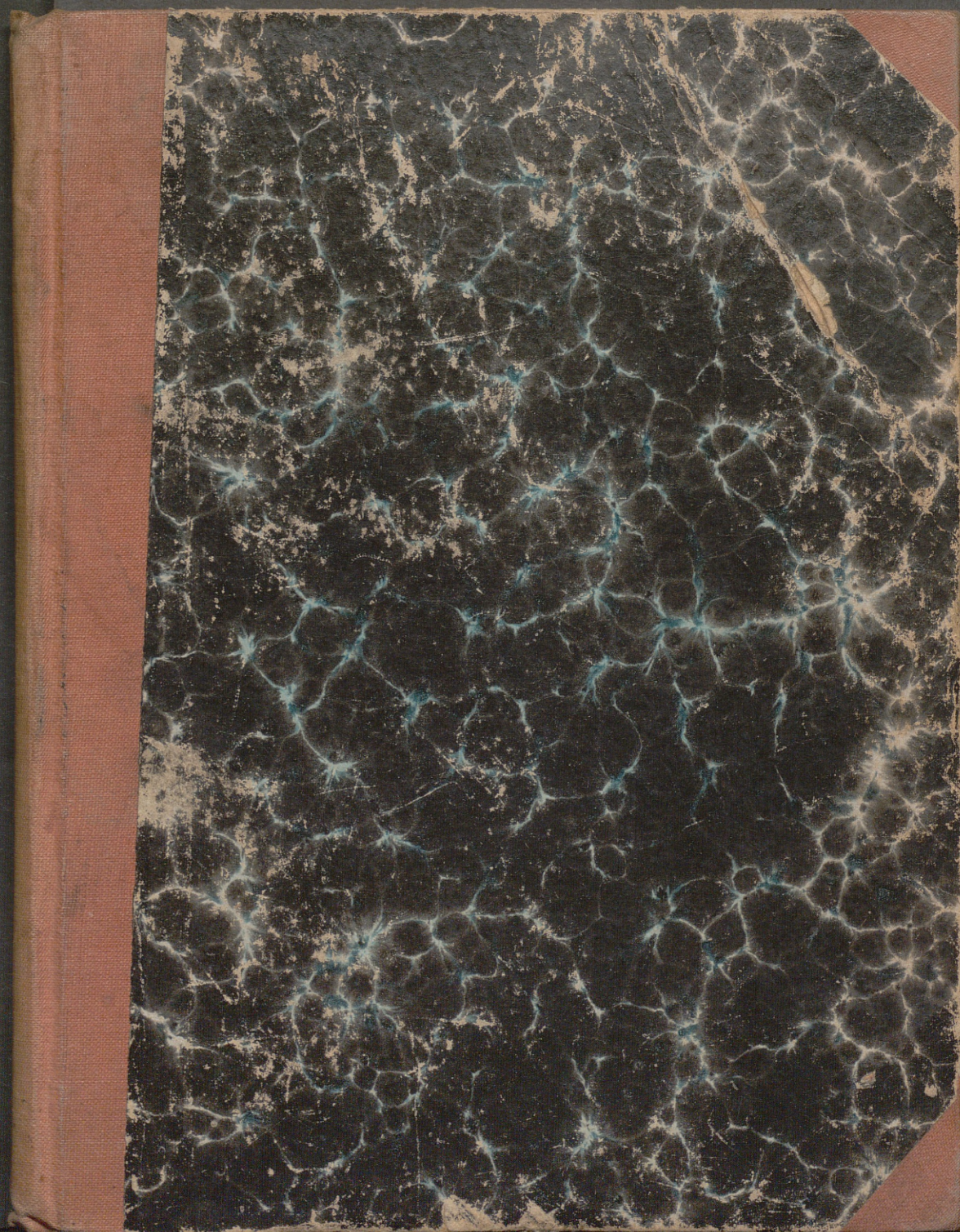
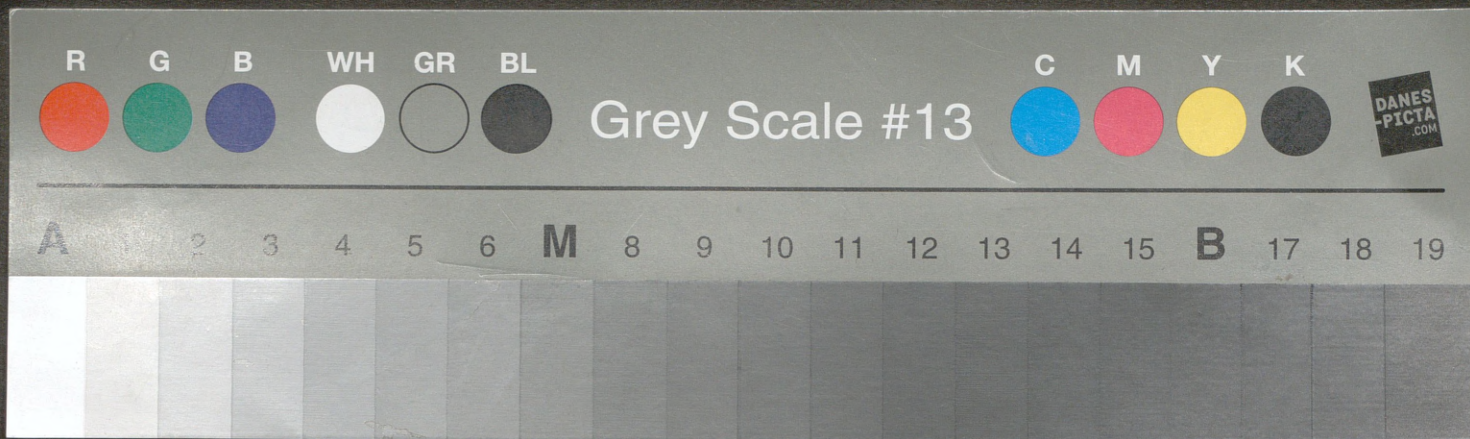
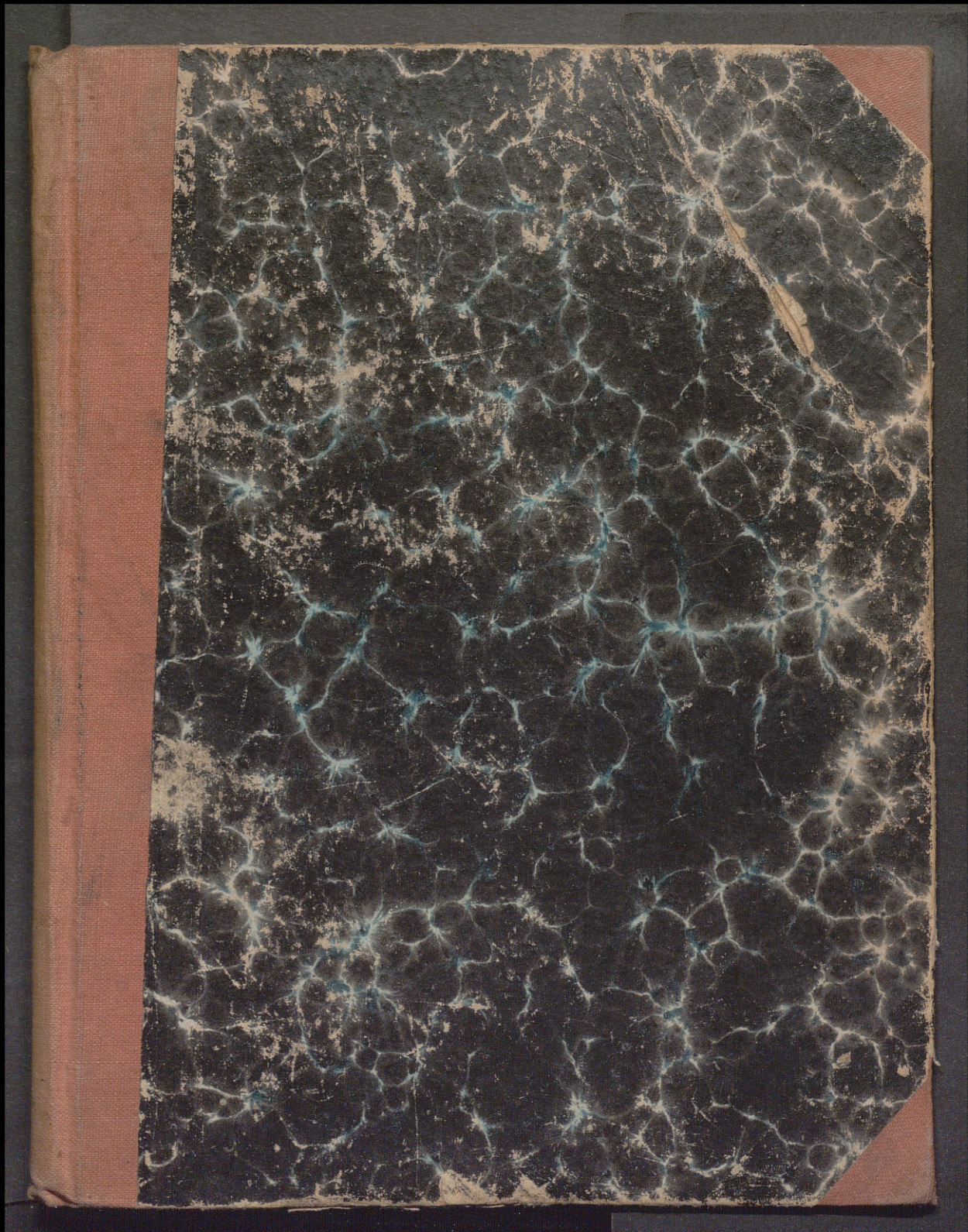

Biblioteka Wojskowa
Centrum Wysz. Kawalerii

Nr inwentarza

1772

Format

Część	Tom	Zeszyt	Liczba	Litera

107

BIBLIOTEKA KWATERMISTRZOWSTWA
GENERALNEGO WOJSKA

WYDAWNICTWA CENTRALNEJ BIBLIOTEKI WOJSKOWEJ

Nr. 8.

BIBLIOTEKA KWATERMISTRZOWSTWA
GENERALNEGO WOJSKA

OPRACOWAŁ

Dr. KAZIMIERZ KONARSKI

WARSZAWA 1925

WOJSKOWY INSTYTUT NAUKOWO-WYDAWNICZY

Część	Tom	Zeszyt

Q 113

BIBLIOTEKA KWATERMISTRZOWSTWA
GENERALNEGO WOJSKA

OPRACOWAŁ
Dr. KAZIMIERZ KONARSKI

126/8

WARSZAWA 1925
WOJSKOWY INSTYTUT NAUKOWO-WYDAWNICZY

355.6

28881/

Nr. 1472

Pogrom instytucyj publicznych, jaki rozpętał się w ostatnich miesiącach polistopadowego 1831 roku, zmiotł z powierzchni Warszawy w pierwszym rzędzie instytucje mające jakikolwiek, luźny choćby związek z wojskowością. Komisję Rządową Wojny zastąpił dziwaczny likwidacyjny nowotwór w postaci t. zw. Wydziałów po b. Komisji Rządowej Wojny, z generałem Rautenstrauchem na czele, całą pozostałą po władzach wojskowych spuściznę materialną zagarnął niezwłocznie sztab armii księcia Paskiewicza.

Przepadły resztki broni z arsenału warszawskiego, resztki zapasów ze składów „Kommissorjatu“ czyli intendentury Wojsk Polskich, przepadł gabinet topograficzny Sztabu Generalnego, zawierający szereg cennych instrumentów matematycznych i przyrządów pomiarowych. Jedną z instytucyj, która może najwięcej miała do stracenia, ale też najwięcej straciła, było Kwatermistrzowstwo Generalne Wojska. Wywieziono do Petersburga cały bogaty dorobek prac Kwatermistrzowstwa, archiwum mapy topograficznej Królestwa — rezultat ośmioletniej pracy kilkudziesięciu ludzi, częściowo wywieziono, częściowo zagarnięto i wcielono do zakładów czynnej armii zakład litograficzny, laboratorium, wreszcie gromadzoną od lat kilkunastu z dużym nakładem energii i zasobów pieniężnych bibliotekę.

Dzieje tych rekwizycyj, a dzięki temu i dzieje owej biblioteki znalazły echo w aktach. Po pierwszych, bojowych, dosłownie manu militari gromadzonych trofeach, przyszła kolej na bardziej usystematyzowane wykonywanie prawa zwycięscy. Przejmowanie zdobyczy uporządkowano i ujęto w pewne formy prawne; pisanina, jaka się przy tej sposobności wywiązała, pozwala nam dzisiaj rzucić pewne światło na drobny wprawdzie, ale charakterystyczny objaw umysłowości naszych sfer wojskowych w okresie Królestwa Kongresowego.

Kwatermistrzowstwo Generalne ¹⁾ było odłamek wojska, który skupiał najinteligentniejsze elementy korpusu oficerskiego. Wystarczało to w zupełności, aby ściągnąć na siebie niełaskę Wielkiego Księcia Konstantego,

¹⁾ Wszystkie dane, dotyczące charakterystyki Kwatermistrzowstwa, nie wyłączając cytat, zaczerpnięte zostały z pracy Bolesława Olszewicza p. t. Polska kartografia wojskowa. Warszawa 1924 str. 84 sqq. oraz z pracy płk. Tokarza p. t. Armja Królestwa Polskiego 1815—1830. Piotrków 1917 str. 223 sqq.

który wojny nie lubił „bo plami mundury“, a plac musztry stawiał nieporównanie wyżej od wszelkich laboratoriów wiedzy wojskowej.

Samo istnienie Kwatermistrzostwa było jakby tragicomicznym nieporozumieniem. W niełasce było w Belwederze, mimo iż bezpośrednim komendantem był najwierniejszy Belwederowi Hauke, mimo zwłaszcza, że z pochodzenia była to instytucja z rosyjskich zaczerpnięta wzorów¹⁾. Nie znały jej armie napoleońskie i niepopularna była ona znów wśród starszych napoleońskiej szkoły oficerów, a przecież pierwotny skład kwatermistrzostwa armji Królestwa Kongresowego wykazywał samych tylko napoleończyków.

Mimo przeszkód, z jakimi wypadło walczyć Kwatermistrzostwu, mimo szykan ze strony Wielkiego Księcia, mimo zatargów z inżynierją wojskową na tle nierozgraniczonej dostatecznie przez cały czas trwania Królestwa kompetencji, mimo wreszcie nieustannego odrywania oficerów i konduktorów do błahych prac nad planami parad i przeglądów, nad rysowaniem wzorów uniformów wojskowych, nad kwaterunkiem przejazdów cesarskich i t. d., zdołało ono spełnić cały szereg doniosłych prac we właściwej sobie dziedzinie kartografji, jak niewdzięczna, żmudna, lata całe trwająca praca nad demarkacją linii granicznej z Austrią i Prusami, jak ustalenie wewnętrznych granic administracyjnych województw i powiatów, jak wreszcie przygotowanie i wykonanie w połowie wzorowej wielkiej mapy topograficznej Królestwa w skali 1:126.000.

Poziom cechujący pracowników Kwatermistrzostwa był wysoki przez cały czas jego trwania. Lekceważące uboże, w jakim je trzymał Wielki Książę, pozwalało skuteczniej chronić w tem gronie tradycje napoleońskie, a z tradycjami temi zrastały się i kojarzyły w dziwnie zgodny i dodatni sposób górne aspiracje młodego pokolenia, absolwentów Szkoły Aplikacyjnej, konduktorów i młodszych oficerów Kwatermistrzostwa. „Była to młodzież — pisze prof. Tokarz — zdolna i do służby w polu i do pracy biurowej, — głęboko przywiązana do swego korpusu, która nawet na schyłku kampanji roku 1831 pragnęła ratować sprawę ojczystą“. Pod rozumnem przewodnictwem starszych kierowników garnęła się sama żywo do wiedzy. Kiedy w r. 1817 zorganizowano w Warszawie kursy dróg i mostów, oficerowie Kwatermistrzostwa wysłali do organizatora tych kursów prof. Langego delegację z prośbą o udostępnienie im tych wykładów, gdyż wielu z pośród nich pragnęłoby na nie uczęszczać. Wykłady strategji, prowadzone przez czas pewien przez Prądzyńskiego, cieszyły się taką frekwencją wśród oficerów, że aż fakt ten zwrócił uwagę władz i w konsekwencji pociągnął za sobą zakaz prowadzenia owych wykładów.

¹⁾ Nie była to zresztą instytucja rdzennie rosyjska, gdyż do armji rosyjskiej wprowadzono ją opierając się na wzorach pruskich i austriackich.

Wreszcie owa biblioteka. Wyrosła do wcale imponujących rozmiarów nie z dotacji rządowej, ale z dobrowolnych składek konduktorów Kwatermistrzostwa, którzy na ufundowanie biblioteki oddali część przypadających im za pracę w polu funduszków furazowych.

Materiały do dziejów tej biblioteki są niestety bardzo szczupłe i sprowadzają się jedynie do dokumentów likwidacyjnych¹⁾. Rozwój i przeszłość instytucji odtwarzać trzeba z jej popiołów.

O genezie biblioteki, — o inicjatorze, względnie twórcy pierwszych początków nie wiemy nic lub prawie nic. Datę powstania możnaby wydedukować pośrednio z daty utworzenia Kwatermistrzostwa (t. j. r. 1815), nie jest wszakże wykluczone, że owe początki otrzymało już tworzące się Kwatermistrzostwo w spadku po jakiejś dawniejszej wojskowej, lub cywilnej organizacji czasów Księstwa Warszawskiego. Potwierdza to, w ogólnej wprawdzie formie, wyrażenie użyte przez księcia Paskiewicza w raporcie do ministra wojny Czernyszewa²⁾, w którym streszczając sprawę likwidacji biblioteki pisze książę, że powstała ona w części z ofiar dobrowolnych, w głównym zaś zespole ze stałego strącania z wypłat furazowych. Strącanie owo zresztą nie miało bynajmniej charakteru przymusowej służbowej daniny, ale było również dobrowolną składką. Ujawniło się to wyraźnie, jak zobaczymy, w sporze, który przy likwidacji rozwinął się nad pytaniem, czy bibliotekę tę uważać należy za własność prywatną, czy rządową.

Rozmiary biblioteki ujmować należy pod kątem epoki. Jedyny znany nam inwentarz tego księgozbioru³⁾ podaje niespełna tysiąc pozycji, cyfra, która choć na stosunki dzisiejsze znikoma, sto lat temu miała jednak pewną wymowę. Inwentarz ten zresztą spisano już po powstaniu 1830/31 roku, kiedy to spora część książek i map uległa zatraceniu. Zważywszy, że większość dzieł liczy po kilka, a niektóre po kilkadziesiąt tomów, że są to przeważnie wydawnictwa współczesne, nieraz bardzo kosztowne,

¹⁾ Wiadomości podane w niniejszej monografii zaczerpnięte są głównie z aktów archiwum Zarządu Gen. Kwatermistrza Armii Czynnej (Uprawnienie Gen. Kwartir-miejstiera Dziejstwujszej Armji), a mianowicie z trzech voluminów pochodzących z trzech kolejno po sobie następujących lat 1832, 1833 i 1834, a noszących wspólną sygnaturę Nr. 79 i wspólny tytuł „O bibliotece b. Polskiego Gienieralnago Sztabu i o wypiskie книг i żurnałow“. Tytuł, jak widzimy, mówi o bibliotece Polskiego Sztabu Generalnego, wobec tego wszakże, że z treści wynika zupełnie wyraźnie, że chodzi tu o bibliotekę Kwatermistrzostwa, przeto zaniechałem oczywiście w tytule tej nazwy. Dziejów biblioteki dotyczy właściwie vol. z r. 1832 i znaczna część vol. z r. 1833 reszta materiału dotyczy nabywania książek i czasopism dla księgozbioru sztabu rosyjskiej armji czynnej, do którego biblioteka Kwatermistrzostwa wcielona została.

Cytować będę te rękopisy według sygnatury Centralnej Biblioteki Wojskowej, do której one obecnie należą, a więc: C. B. W. Nr. 30 ręk. vol. r. 1832 str. ...

²⁾ C. B. W. Nr. 30 ręk. vol. r. 1832 str. 26.

³⁾ Tamże vol. r. 1833 str. 15.

zważywszy wreszcie na krótki czas trwania biblioteki, sposób, w jaki ją tworzone i środki, jakimi rozporządzano, trudno nie wywnioskować, że ów czyn kilkunastu, czy kilkudziesięciu ludzi dobrej woli i żywego umysłu był poważny, nie tylko przez swe cechy wewnętrzne, ale i przez swe rezultaty ilościowe.

Wspomniany inwentarz, sporządzony w r. 1832 przez pułkownika b. kwatremistrzostwa Aleksandra D'Alfonce dzieli księgozbiór ten na sześć grup. Pierwsze trzy obejmują książki, pozostałe trzy: mapy, plany etc... Podział książek na grupy ma charakter językowy; na czoło wysuwa się dział francuski [172 poz. inwent., około 740 tomów ¹⁾] po nim niemiecki (137 poz., ok. 380 t.), wreszcie polski z niewielką domieszką polsko-rosyjskich urzędowych wydawnictw oraz znikomą już zupełnie domieszką trzech książek czysto rosyjskich (ogółem 65 poz.).

W dziale map rozgraniczenie nie jest tak wyraźne; językowo są one pomieszane, a materiał kartograficzny reprezentowany jest we wszystkich trzech grupach w niejednakowym tylko stopniu.

Pierwsza grupa (104 poz. inwentarza, około 740 ark.) to varia: mapy, plany, ryciny i t. d. Druga, najliczniejsza [314 poz. inw. ²⁾] zawiera opisy topograficzne i statystyczne rozmaitych dróg i miejscowości Królestwa Polskiego, trzecia i ostatnia obejmuje kompleks map i planów, pochodzących ze zbioru gen. Aleksandra Rożnieckiego.

Sumaryczna charakterystyka księgozbioru, jako całości, nie nasuwa dalej idących wniosków i refleksyj. Wyraźne jest ciążenie ku zachodowi, co widać z ogromnej przewagi obcych języków, wywołanej zresztą może i tem, że rodzimej literatury tego rodzaju jeszcze nie było, lub prawie nie było. Przewaga dzieł francuskich czyni prawdopodobnem przypuszczenie, że znaczna część książek, zwłaszcza z pośród starszych wydawnictw, dostała się do księgozbioru nie drogą kupna — kupowano czasopisma i wydawnictwa nowsze — ale daru ze strony oficerów eksnapoleończyków, których tak wielu grupowało koło siebie Kwatremistrzostwo Generalne.

Bardziej wyrazistych cech nabiera biblioteka w miarę bliższego zapoznawania się z poszczególnymi jej działami, zwłaszcza książkowemi.

Książki. — Oczywiście jest to głównie biblioteka fachowa, zapełniona dziełami poświęconemi specjalnie wiedzy wojskowej i nieodłącznie towa-

¹⁾ Cyfry dotyczące liczby tomów są nieścisłe, w dziale polskim np. wyraźnie pomieszczone z liczbą egzemplarzy danego wydawnictwa. Uwzględniony jest w tem zestawieniu cyfrowem status quo, biblioteki t. j. z potrąceniem braków, które dla działu francuskiego wynoszą około 30 vol. dla niemieckiego około 15 vol. Dział polski, dla wymienionych wyżej względów, pomijam cyfrowo zupełnie.

²⁾ Liczba arkuszy w inwentarzu nie podana.

rzyszającym jej ogólnym naukom ścisłym. Byłoby dziwne, gdyby było inaczej, tak że miłą raczej niespodzianką jest obecność w bibliotece całego szeregu dzieł, które będąc wyłomem ściśle pojętej fachowości dają jednocześnie kwatermistrzom świadectwo ludzi szerokiego horyzontu i umiłowania własnej przeszłości i języka. Dzieła te, to przede wszystkim historia, której utwory zajmują na półkach biblioteki dominujące miejsce, historia nb. wcale nie wyłącznie militarna, z tematami niekiedy tak egzotycznymi, jak Historia Indji Robertsona, lub odległymi w czasie zresztą i przestrzeni, jak dzieje starożytnego Egiptu Rollin'a, czy Ségur'a¹⁾.

A w szczupłym budżecie składek konduktorskich znalazło się jeszcze miejsce na poezję Naruszewicza i na sielanki Gawińskiego, Zimorowicza, czy Szymonowicza, nie mówiąc o szeregu dzieł z historii polskiej nie tylko w polskim, ale i francuskim i niemieckim języku.

Dużo mówi wiek książek zawartych w bibliotece. Mamy tam wprawdzie kilka zasłużonych sędziwych ksiąg; jest „peribologia“, czyli nauka o zdobywaniu twierdz z r. 1640, jest młodsza od niej o pół wieku książka Puffendorfa o czynach króla Karola Gustawa szwedzkiego, ale większość materiału bibliotecznego pochodzi z okresu współczesnego Kwatermistrzostwu. Na 318 wydawnictw, których wiek z możliwą ścisłością dało się ustalić, — 189, czyli 60%, przypada na książki, pochodzące z okresu 1815 — 1830. Jeśli granicę tę rozciągnąć wstecz do roku 1800, to przekonamy się, że książek nie starszych nad lat 30 miała biblioteka 254, czyli — 80%. A książka nie starzała się wówczas tak szybko, jak dziś. Zakupy nie ustają aż do końca i nawet jeszcze w roku 1831, a więc już w czasie działań wojennych, przybywają świeżo z pod prasy dwie nowe książki²⁾.

Jest to niewątpliwem świadectwem tego, że kierownictwo i najbliżsi przyjaciele biblioteki stanowili grono, które szło z duchem czasu, rozumiało rolę, jaką w życiu i w pracy oficera polskiego winna odgrywać nowa książka i nie żałowało energii i własnych zasobów, by tę nową książkę móc kolegom dostarczyć.

Szczegóły, dotyczące wieku wydawnictw zawiera następujące zestawienie:

¹⁾ Do wyjątków odmiennego typu należy książka p. t. „Les séductions politiques“ (por. poz. inw. Nr. 62). Autora D'Alfonce nie wymienił, dane bibliograficzne wskazują na to, że jest to romans, napisany przez Lelarge de Lourdoueix. Jeżeli to rozwiązanie bibliograficzne nie jest mylne to wówczas mielibyśmy do czynienia w naukowej bibliotece Kwatermistrzostwa z tomem beletrystyki. Może zawędrował on tam dzięki tytułowi, który brzmiał kusząco nie tylko dla amatorów literatury pięknej.

²⁾ a) Revue Encyclopédique. b) Journal des voies de communications porównaj poz. inw. 56 i 155.

L a t a	K s i ą ż k i				Razem
	fran- cuskie	nie- mieckie	pol- skie	rosyj- skie	
Przed r. 1700		1—1640 1—1697			3
1730—34	3 ¹⁾	—	—	—	3
1735—39	2	—	—	—	2
1740—44	1	—	—	—	1
1745—49	4	—	—	—	4
1750—54	2	—	—	—	2
1755—59	2	1	—	—	3
1760—64	5	—	—	—	5
1765—69	1	—	—	—	1
1770—74	2	3	—	—	5
1775—79	3	2	—	—	5
1780—84	5	5	—	—	10
1785—89	3	5	—	—	8
1790—94	2	5	—	—	7
1795—99	—	6	—	—	6
1800—04	10	9	4	—	23
1805—09	8	15	4	—	27
1810—14	8	5	1	1	15
1815—19	13	25	10	—	48
1820—24	27	20	16	—	63
1825—29	38	9	13	1	61
1830—31	4	—	5	—	9
Po r. 1831 ²⁾	7	1	—	—	8
Nieokreślone i niewiadome . .	22	24	9	1	56
Razem	172	137	62	3	374

Z poszczególnych lat warto jeszcze zaznaczyć, że okres 1795—1799 nie przynosi ani jednego wydawnictwa francuskiego, rok bitwy narodów 1813 ani jednej wogóle książki, że lata 1825 i 1826 reprezentują największą liczbę nabytych wydawnictw (19) poczem cyfra ta maleje, w r. 1827 wynosi 12, 1828 — 4, 1829 — 7, 1830 — 7, w tem 2 fran-

¹⁾ Przy wydawnictwach, wychodzących w ciągu kilku lat, jako datę wydania brano rok zakończenia danego wydawnictwa.

²⁾ Rubryka: „po r. 1831“ oznacza wydawnictwa wielotomowe, rozpoczęte przed r. 1831, a w roku tym nie liczące jeszcze pełnej ilości tomów.

cuskie i 5 polskich, 1831 — 2 — obie francuskie. Książki francuskie są starsze, a raczej bardziej rozproszone po dawniejszych rocznikach; niemieckie, z wyjątkiem dwóch najstarszych, skupione są w węższych granicach 1770—1829. Polskie nie sięgają wstecz po za rok 1800.

Cechą dość dziwną, jak na owe szpiegowskie Konstantynowskie czasy, jest pewna swoboda, jaką się daje wyczuć w katalogu bibliotecznym. Tradycje napoleońskie kwitną tu w pełni, wśród książek francuskich stanowią napoleoniana największy, 23 wydawnictwa liczący dział, wśród niemieckich zajmują one drugie liczebnie miejsce. Znać, że do katalogu tego nie zajął nigdy ani Wielki Książę, ani, co dziwniejsze i znacznie łatwiejsze do zrealizowania — senator Nowosiłcow; byliby oni niewątpliwie niemile dotknięci tytułem książki Ancillon'a „*Tableaux des révolutions du système politique de l'Europe*“, lub dopiskiem na książce jakobina francuskiego, matematyka Monge'a o budowie armat, stwierdzającymi, że wydawnictwo to ukazało się „en exécution de l'arrêt du Comité de Salut Public du 18 pluviôse an II. Paris an II“. W liście autorów nie mogło nie razić nazwisko Sismondi'ego, ojca radykałów XIX wieku, człowieka, który jeden z pierwszych dostrzegł w zagadnieniu produkcji społeczny element pracy.

Bardzo poważnie przedstawia się dział wydawnictw periodycznych biblioteki. Jest ich kilkanaście, a łącznie z wydawnictwami ciągłymi, choć nieperiodycznymi, około dwudziestu. Gdyby nawet odrzucić te, które nie miały cech czasopism naukowych, to i tak zostawała lista tytułów, wobec której znikomym zupełnie był wykaz czasopism, zalecany okręgom wojskowym przez współczesne rosyjskie ministerstwo wojny¹⁾. Niezrozumiałym natomiast brakiem w organizacji biblioteki było zupełnie niemal pominięcie w katalogu książek z dziedziny nauk prawnych.

Francuskie wydawnictwa mają pewną przewagę liczebną w dziedzinie nauk historycznych, niemieckie w dziedzinie nauk ściśle wojskowych, miernictwa i grafiki. Niektóre działy, jak np. miernictwo, architektura, lub filozofja występują w jednej tylko grupie językowej. Dział polski ma stosunkowo dość silnie rozwinięte działy matematyki, oraz taktyki poszczególnych gałęzi broni, czego dostatecznie nie uwzględniają obydwie obce katalogi. Samej tylko jeździe poświęcone są trzy wydawnictwa polskie, gdy francuskie jedno, a niemieckie wcale tematu tego nie poruszają²⁾.

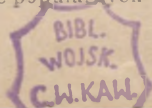
¹⁾ Por. C. B. W. Nr. 30/ręk. vol. 1833 str. 3. Wykaz ten obejmuje 4 tytuły, a mianowicie: 1) „Wojennyj Żurnal“. 2) „Żurnal inżynierynych zapisok“. 3) „Oesterreichische Militärische Zeitschrift“. 4) „Mémorial topographique“.

²⁾ Od płka W. Tokarza, który przeglądał katalog biblioteki, otrzymałem parę następujących luźnych uwag o nim. „Zastanawia w nim stosunkowo znaczna ilość dzieł francuskich z XVIII-go wieku, tych mianowicie, które dziś uważamy za pierwsze próby ujęcia nadchodzących wojen rewolucyjnych, które w nauce wojskowej były już zapowiedzią wojny napoleońskiej. Nie brak tu prawie ani jednej z nich. Twórcy tej

Ogólne zestawienie, zawierające podział książek według ich treści, daje następujące cyfry:

Treść książek	Książki				Razem
	francuskie	niemieckie	polskie	rosyjskie	
Filozofja	3	—	—	—	3
Prawo	—	—	1	—	1
Dzieła zbiorowe i treści ogólnej	3	1	2	—	6
Historja	9	4	2	—	15
Dzieje poszczególnych krajów.	7	2	1	—	10
Dzieje starożytne	—	1	1	—	2
Dzieje średniowieczne pol.	6	1	—	—	7
Dzieje średniow. powszechne	1	—	7	—	8
Dzieje nowożytne polskie . .	10	11	—	—	21
Dzieje nowożytne powszechne	23	11	—	—	34
Napoleoniana	—	—	3	—	3
Literatura polska.	7	2	7	—	16
Matematyka	2	5	1	—	8
Geometria, trygonometria . .	3	2	—	—	5
Algebra	2	3	—	—	5
Dzieła treści ogólnej.	—	8	1	—	9
Astronomja.	11	11	3	—	25
Fizyka, mechanika, chemja . . .	5	5	—	—	10
Geografja, geodezja	—	8	1	—	9
Topografja, terenoznawstwo . .	1	5	—	—	6
Miernictwo	2	—	—	—	2
Grafika, rysunki	—	—	—	—	—
Architektura	—	—	—	—	—
do przeniesienia	101	73	30	—	204

biblioteki zbierali następnie skrzętnie wszystkie książki dotyczące tych kampanii napoleońskich, w których brali udział Polacy. Jakżeż starannie uwzględniono n. p. wszystkie dzieła ówczesne, omawiające walki w Hiszpanji, kampanję r. 1812 i 1813. Na bardzo wysokim poziomie stoi dział matematyki, uwzględniający cały rachunek wyższy (Kwatermistrzostwo rosyjskie nie sięgało tak wysoko). Wśród podręczników tego działu spotykamy n. p. książkę Bezout'a, z której korzystał Napoleon, przygotowując się do egzaminu do Szkoły Wojskowej w Paryżu. Z literatury wojskowej niemieckiej katalog uwzględnia dzieła z epoki odrodzenia wojskowego Prus z czasów Scharnhorsta i Gneisenau'a. Widać tu następnie, że oficerowie nasi cenili te rozmaite „handbuchy”, które już wówczas produkowała obficie nauka wojskowa pruska. Mniej uwagi zwracano na literaturę wojskową austriacką. Nie widać tu następnie żadnego prawie wpływu literatury rosyjskiej. Oficerowie nasi nie znali jej poprostu, tak, jak nie znali języka rosyjskiego. Uderza w końcu fakt, że dział wojskowy polski jest tak słabo uwzględniony: brak tu nawet dość popularnych wydawnictw z końca XVIII wieku

Treść książek		K s i ą ż k i				Razem
		fran- cuskie	nie- mieckie	pol- skie	rosyj- skie	
	z przeniesienia	101	73	30	—	204
Militaria	Dzieła wojskowe treści ogólnej	4	7	1	1	13
	Administracja wojskowa	4	3	4	—	11
	Taktyka, strategia	12	17	1	—	30
	Fortyfikacja	14	11	6	1	32
	Technika wojskowa	7	4	2	—	13
	Artylerja	9	1	4	—	14
	Piechota	2	—	5	1	4
	Jazda	1	—	3	—	8
	Pedagogika wojskowa	3	2	—	—	5
	Periodica	6	7	2	—	15
	Encyklopedje, słowniki	3	6	3	—	12
	Varia	6	6	1	—	13
	Razem	172	137	62	3	374

Taki był skład książkowego działu biblioteki. Jaki był jego układ, sądzić trudno, jedyny bowiem inwentarz, jakim rozporządzamy, spisany został doraźnie, już w chwili likwidacji biblioteki. D'Alfonce, autor tego inwentarza, cytuje wprawdzie stare sygnatury, czyni to jednak nie wszędzie, niewiadomo zatem, czy luki te pochodzą z przeoczeń D'Alfonce'a czy też, co wydaje się zupełnie nieprawdopodobne, istniały w bibliotece duże grupy wydawnictw niezinventaryzowanych. Przywrócenie katalogowi jego dawnej formy, t. j. ustawienie tytułów według kolejnego porządku starych sygnatur, prowadzi do negatywnego jedynie wniosku, że inwentarz ten ani rzeczowego, ani alfabetycznego, ani nawet językowego układu nie posiadał. Z tego, że na początku zrekonstruowanej w ten sposób numeracji figurują wydawnictwa wcześniejsze, wnioskować by należało, że numeracja ta rosła chronologicznie w miarę przyrostu biblioteki. Korzystne raz jeszcze twórcom biblioteki świadectwo daje fakt, że w samym zaraz początku inwentarza, a więc też zdaje się w początku istnienia biblioteki spotykamy cały szereg wojskowych czasopism naukowych.

. Czasopisma, bez względu na rok i tom, zaopatrywano w jedną i tę samą sygnaturę, w ten sam zaś sposób, — co już jest mniej zrozumiałe, — postępowano przy sygnowaniu różnych dzieł tego samego

autora¹⁾. Ta ostatnia reguła nie była zresztą ściśle przestrzegana, jak to widzimy w dziełach Ségur'a lub Sismondi'ego, gdzie każda z nich nosi inną sygnaturę.

W Centralnej Bibliotece Wojskowej znajdują się dwa wydawnictwa, pochodzące, jak o tem świadczą pieczęcie, — z biblioteki Kwaternistrzów. Jedno z nich, to czasopismo „*Journal des sciences militaires*“ z lat 1825 — 1831, drugie — dwutomowy traktat o sztuce wojennej i fortyfikacji „*Traité élémentaire d'art militaire et de fortification*“. *Paris 1805.* — pióra M. Gay de Vernon.

Istnienie dzisiaj tych książek pozwala, mimo nikłej ich liczby, na mniej lub więcej ściśle odtworzenie całego szeregu danych, dotyczących, zarówno sposobu rejestrowania książek, jak i zewnętrznego wyglądu biblioteki Kwaternistrzów.

Sygnatury, składające się z samego tylko numeru inwentarzowego, wpisywano ołówkiem, jako wskazówkę dla introligatora na jednej z pierwszych stron książki, względnie na okładce broszury. Przy oprawie książek sygnaturę tę wytłaczano gorącym tłokiem na skórzanym grzbiecie książki. Niezawsze, widać, czyniono to dość starannie, lub też może pewne gatunki skóry ztracały z czasem wyciskane na nich piętno, gdyż niekiedy sygnatury te zacierały się niemal doszczętnie, jak to ma miejsce np. z książką M. Gay de Vernon, noszącą ołówkową sygnaturę 105 i takąż, ledwie czytelną, tłoczoną na grzbiecie I tomu, drugi tom bowiem niema już oryginalnej oprawy. W zatartych tych sygnaturach szukać może należy źródła przeoczeń D'Alfonce'a. Gdzieindziej, np. na wszystkich 16 tomach wspomnianego czasopisma, tłoczone sygnatury zachowały się jaknajlepiej i są najzupełniej czytelne.

Pieczętowano, acz nie bez wyjątków, karty tytułowe dzieł. Pieczęć okrągła, średnicy 36 m/m. przedstawia orła polskiego; w otoku napis: *Kwaternistrzówstwo Generalne Wojska*; przyczem pieczęć ta różni się od pieczęci używanej w biurach Kwaternistrzówstwa pewnemi szczegółami rysunku, oraz tem, że jest pozytywna t. j. daje w odcisku czarny rysunek na białem tle papieru, podczas gdy pieczęć biurowa, negatywna, odciska czarne tło, w którem luki tworzyły biały napis i rysunek.

Już ze sposobu sygnowania widać, że opieka nad biblioteką była niezwykle staranna. Względ, że jako pole do obserwacji i wniosków mamy tylko dwa wydawnictwa nie odgrywa tu żadnej roli, gdyż niepodobna przypuścić, by jedno dzieło wyróżniano od innych lepszą oprawą tembardziej, że czasopismo wojskowe już przez charakter swój nie kwalifikowało się do kategorii efektownych, ozdobnych wydawnictw.

¹⁾ Np. dzieła Bode'go poz. inw. 217 i 245; Hoyer'a poz. 185 i 186; Hogreve'a 201 i 213; Reichlin v. Meldegg'a poz. 226 i 267; Valentini'ego poz. 218 i 219; Rollin'a poz. 120, 121 i 122.

Oprawa — półskórek — miała prócz wytłaczanej sygnatury etykiety ze skróconym tytułem, tłoczonym złotem literami na czerwonym tle, przy większej zaś ilości tomów, w ozdobnej winietce — cyfrę tomu. Oprawiano książki co pewien czas serjami. *Journal des sciences militaires* — jak to zupełnie wyraźnie wynika z identycznych opraw — oddano intrologatorowi w ostatnim kwartale r. 1829. Oprawiono wówczas jednocześnie 16 tomów, pozostałe trzy numery jesienne r. 1829 i 4 wiosenne 1830 weszły już w skład oprawy późniejszej, gorszej, pochodzącej z czasów administracji rosyjskiej. Numery te noszą wspomnianą wyżej ołówkową sygnaturę 457 i stanowią owe 7 broszur, o których pisze w swym inwentarzu D'Alfonce. Nawiasem dodać należy, że ostatnia z owych broszur nosi datę kwietnia 1830 roku. Jeśli przypuścić, że wydawnictwo wychodziło z opóźnieniem, to data owa nasuwa przypuszczenie, że przerwa w nadsyłaniu wydawnictwa mogła może stać w związku z rewolucją lipcową w Paryżu.

Ustawienie książek nie odpowiadało kolejnemu porządkowi numerów inwentarza, ale miało charakter językowy. Wynika to wyraźnie ze sposobu opracowania inwentarza przy likwidacji biblioteki.

Szereg wzminiek wskazuje na to, że autor inwentarza — czy był nim D'Alfonce, czy pod jego nadzorem któryś z jego urzędników — kierował się przy pracy nie jakimś dawniejszym inwentarzem, ale po prostu tym mechanicznym układem książek, jaki zastał na półkach szaf bibliotecznych. Świadczą o tem i wzmianki o szafach (w dziale francuskim inwentarza) i brak całej odnośnej korespondencji jakiegokolwiek instrukcji, dotyczącej rozbijania owego inwentarza na działy językowe, świadczy wreszcie bodaj najwymowniej fakt, że autor zapisawszy na początku inwentarza pod jedną pozycją *Revue Encyclopédique* i natrafiwszy później w toku pracy na nową partję tomów tegoż wydawnictwa, stanowiącą dalszy ciąg poprzednich — zapomniał najwidoczniej o zanotowaniu już tego dzieła w inwentarzu i dał owemu dalszemu ciągowi nową pozycję inwentarza z zachowaniem zresztą, oczywiście, tej samej dla obu pozycji sygnatury. Gdyby był pisał nie z książkami, ale z inwentarzem w rękę byłby niewątpliwie błędu tego uniknął.

Z dużem prawdopodobieństwem przypuścić tedy można, że układ likwidacyjnego inwentarza D'Alfonce'a był wiernem odbiciem dawnego przedlikwidacyjnego układu, czy raczej ustawienia dzieł w poszczególnych numerowanych kolejno szafach działu francuskiego, niemieckiego i polsko-rosyjskiego.

Stare sygnatury sięgają cyfry 466. Jest to cyfra nieporównanie wyższa od realnej cyfry wydawnictw zarejestrowanych w inwentarzu D'Alfonce'a, tam bowiem liczba pozycji książkowych wynosi 374. Zachodzi tedy pytanie, co stało się z ową setką książek. Odpowiedzi na nie źródła nie dają. Generał Rautenstrauch pisze wprawdzie w raporcie o stanie

biblioteki, że w pierwszych dniach rewolucji zaginęła spora część książek, ale liczby ich nie podaje. Nie wydaje się rzeczą prawdopodobną, by ubytek, spowodowany wybuchem rewolucji, mógł być znaczny. Gmach Prymasowski przy ul. Senatorskiej, gdzie mieściła się Komisja Rządowa Wojny i Kwatermistrzostwo Generalne, nie był narażony na takie sceny, jakie się rozgrywały pod Arsenalem, a książka nie stanowiła tak łakomego w owe dni obiektu, jak karabin. O tem, że do zarządu biblioteki nie wkradła się dezorganizacja świadczy fakt, że w katalogu znajdujemy książki francuskie, wydane w r. 1831, i że w tymże czasie przybywa do biblioteki część zbioru map generała Roźnieckiego, był więc tam ktoś, kto i w czasie wojny nie zapominał o nowych nabytkach.

Część książek, a zwłaszcza map mogło być Kwatermistrzostwo oddać dobrowolnie na potrzeby wojska i zbrojącego się społeczeństwa i może tu należałoby szukać rozwiązania sprzeczności, zawartej w owych dwóch cyfrach. Jedną z takich zagubionych książek, które należały w swoim czasie do biblioteki Kwatermistrzostwa, ale które nie znajdowały się już tam w chwili rejestracji, czynionej przez D'Alfonce'a jest wspomniany już wyżej „*Traité élémentaire d'art militaire et de fortification*“¹⁾ napisany przez M. Gay de Vernon. Obok kategoriycznego zupełnie świadectwa, jakim jest pieczęć biblioteczna Kwatermistrzostwa, przytoczyć można i tę okoliczność, że sygnaturze „105“, wyłoczonej na grzbiecie tego wydawnictwa, odpowiada u D'Alfonce'a luka.

Dział Kartograficzny. — Dział kartograficzny biblioteki liczebnie górnije nad książkowym. Przewaga rzeczy obcych jest tu już mniejsza. Z trzech grup, wchodzących w skład tego działu, pierwsza i trzecia dotyczą wprawdzie przeważnie obczyzny, druga wszakże, liczniejsza od obu tamtych razem wziętych, zawiera rzeczy wyłącznie polskie i przez polskich zdaje się opracowane autorów.

Pierwsza grupa, to varia: „mapy, plany, zarówno rysowane, jak rytowane, rysunki, sztychy i różne papiery, znalezione w archiwum b. Kwatermistrzostwa.“ Góruje tu kartografia, mapy i plany różnych miejscowości niemieckich, Prus i Saksonji, nieco rosyjskich. Jest zresztą kilka map Polski, jedna składająca się z 87 arkuszy, oraz szereg t. zw. drożni¹⁾, czyli zdjęć topograficznych poszczególnych odcinków dróg Królestwa Kongresowego. Sporą grupę stanowią tu plany manewrów, parad, przeglądów, letnich obozów wojskowych i t. p. rysunków, wykonanych prawdopodobnie w biurze Kwatermistrzostwa.

¹⁾ Pełny tytuł brzmi: Vernon de M. Gay-Traité élémentaire d'art militaire et de fortification, à l'usage des élèves de l'Ecole Polytechnique et de l'Ecole Militaire T. I-II. Paris XIII (1805). Egzemplarz z pieczęcią Kwatermistrzostwa w Centralnej Bibliotece Wojskowej pod sygn. 3.472 III.

Wreszcie rozmaitości: Anatomische Abbildungen, portret cara Piotra Wielkiego, carowej Elżbiety, Rafaela i Massacia, widoki Petersburga i Warszawy, landszafty etc. etc.

Druga grupa stanowi właściwy przedmiot urzędowania Kwatermistrzostwa, są tu bowiem opisy geograficzne i statystyczne rozmaitych dróg i miejscowości Królestwa Kongresowego. O ile w grupie pierwszej pewien odsetek przypadał na odbitki, o tyle ten dział jest bodaj w całości rękopiśmienny.

Całość podzielona jest na kilka poddziałów, odpowiadających zasadniczym kierunkom dróg, prowadzących z Warszawy do Kalisza, Kowna, Brześcia i Uściługa oraz z Wołynia na Śląsk, zresztą zawartość tych poddziałów niezawsze odpowiada tytułowi. Poszczególne miejscowości, rejony lub odcinki dróg opracowane są w postaci opisu statystycznego (Tabelle statistique), albo t. zw. naówczas rozpoznania wojskowego (Description militaire). Tytuły takie, jak „*Route de poste d'Uściług à Hrubieszów*“ odpowiadają, zdaje się, wspomnianym już wyżej drożniom¹⁾.

Niekiedy te cząstkowe opisy łączono w większe opracowania, jak na to wskazują tytuły takie, jak np. „*Resumé de la grande route de la frontière de l'Empire de Russie à Łomża*“. Wprowadzano też i poprawki do dawniejszych opracowań, jak o tem świadczy pozycja inwentarza Nr 505, nosząca tytuł: „*Changements survenus sur la route de Lublin à Międzyrzec*“. Monotonję wykazu 314 dokumentów tego typu przerywa referat, dotyczący kanału Augustowskiego, może ręki albo przynajmniej biura Prądzyńskiego, fragmenty mapy ziem polskich z czasów okupacji pruskiej oraz ważka „wiązka papierów, rachunków trygonometrycznych mapy polskiej“, robionych przez oficerów Kwatermistrzostwa.

Mapy, pochodzące ze zbioru generała Roźnieckiego, czyli trzecia grupa kartograficznego działu biblioteki, dostały się do niej w początkach powstania listopadowego w czasie rewizji, dokonanej przez wojska rewolucyjne w mieszkaniu generała. Jest to zbiór map obcej treści i obcych, przeważnie niemieckich autorów. Terytoria objęte temi mapami to głównie Niemcy, częściowo Rosja i zachodnio-europejskie tereny walk napoleońskich. Wojna turecka musiała zainteresować generała Bałkanem i Turcją, gdyż odnośnych map spotykamy tam kilkanaście. Jest też kilka seryj map saskich, śląskich i morawskich, jakby pochodzących z atlasów tychże krajów.

Wyrażenie użyte w tytule, że jest to „reszta map ze zbioru generała“ pozwala wnioskować, że całość musiała być wcale pokaźna, nawet na owe czasy, kiedy każdy wyższy oficer, już nie z zamiłowań kolekcjonerskich, ale z własnej potrzeby dbał o swe mapy, musiał się bowiem

¹⁾ Dwa egzemplarze takich drożni mianowicie arkusze: Zbuczyn — Międzyrzec i Zalesie — Terespol posiada Archiwum Akt Dawnych.

liczyć z tem, że państwowa organizacja nie zawsze będzie w stanie mu ich w czasie wojny dostarczyć.

Wiadomości o układzie, inwentaryzacji i sygnowaniu mamy w mapach mniej jeszcze, niż mieliśmy w dziale książkowym. Z sygnatur D'Alfonce'a trudno dojść, czy była to kolejna numeracja, stawiana przez inwentaryzatora, czy też ślady jakiejś rejestracji dawniejszej. Numeracje te odrębne w każdej z trzech grup map płaczą się, powtarzają i zachodzą jedna na drugą, nie dając w żadnym wypadku jasnego wyobrażenia o dawniejszym układzie tego zbioru kartograficznego.

Z pośród map biblioteki Kwaternistrzowstwa dwie tylko dochowały się do naszych czasów — obie ma w swem posiadaniu Centralna Biblioteka Wojskowa. Pierwsza to rękopiśmienna mapa delimitacyjna granic między Królestwem Kongresowem, a Prusami¹⁾, druga „*Sobranje marszrutow po Jewropiejskiej Turcji*“²⁾, także rękopiśmienna, obydwie doskonale zachowane. Pierwsza zaopatrzona jest w pieczęcie na wszystkich kartach, druga tylko na karcie tytułowej. Sygnatury dawnej mapa delimitacyjna nie posiada. Turecka nosi ołówkową sygnaturę „7“, odpowiadającą starej sygnaturze katalogowej³⁾ napisaną tą samą zdaje się ręką, która stawiała sygnaturę „457“ w wydawnictwie „*Journal des Sciences militaires*“. Marszruty tureckie były w bibliotece w chwili inwentaryzowania ich przez D'Alfonce'a i weszły wskutek tego do inwentarza (poz. 414). Delimitacyjnej mapy natomiast D'Alfonce nie oglądał, jedyny bowiem w inwentarzu zbliżony tytuł brzmi „*Feuilles de démarcation entre l'Autriche et la Russie*“ (poz. 431). Wobec tego, że zachowana w Centralnej Bibliotece Wojskowej mapa dotyczy granicy między Królestwem Polskiem Kongresowem (w latach 1815—30 nie nazwanoby tego Rosją), a Prusami, przeto możliwość podobnej podwójnej pomyłki uważać należy zdaje się za wykluczoną; mapę ową zatem wypada zaliczyć do tej samej kategorii co i Traktat fortyfikacyjny de Vernon t. j. do rzeczy zagubionych w pierwszych dniach, czy miesiącach rewolucji.

Wszystko co wiemy o bibliotece, wiemy tylko o jej stanie biernym. Źródła milczą niestety o tem jak funkcjonowała, czy była istotnie tym nerwem intelektualnym, który ożywiał, budził i skupiał przy pracy umysłowej braci kwaternistrzowską, czy też była tylko pięknym dekoracyjnym fragmentem jej biura. Brak najciekawszego dokumentu, jakim jest w każdej bibliotece kontrola wypożyczonych dzieł, brak statystyki czytelnictwa.

¹⁾ Zbiór map Centr. Bibl. Wojsk. sygn. 236/34.

²⁾ Zbiór map Centr. Bibl. Wojsk. sygn. 156/17.

³⁾ Por. poz. inw. Nr. 414.

Można snuć wnioski o tem, że ludzie, którzy własnymi siłami stworzyli bibliotekę, nie mogli się zadowolnić bierną jej rolą, ale żadnej cyfry wyprowadzić stąd niepodobna.

Są zato pewne dane dotyczące ludzi. Zarówno tych, którzy tworzyli księgozbiór jak i tych, którzy go potem własnymi rękoma wydawali na zagładę zaborcy. A więc bibliotekarzy i likwidatorów. Było ich kilku.

Pierwszym który bibliotekę Kwatermistrzostwa prowadził był kapitan Karol hr. Grabowski, adjutant gen. Haukego. Do Kwatermistrzostwa zaliczono go w roku 1820, nie jest wszakże rzeczą wykluczoną, że biblioteką mógł zająć się wcześniej, jeśli nie z własnych zainteresowań, to służbowo z polecenia swego szefa, który niewątpliwie w znacznym stopniu do utworzenia i rozwoju biblioteki się przyczynił. Nie ma na to żadnych konkretnych dowodów, ale już sam fakt, że Hauke, pragnąc udostępnić wiedzę oficerom rozlokowanym na prowincji, zorganizował przy kompanjach i baterjach artylerji biblioteki wojskowe¹⁾ przemawia za tem, że nie mógł on być obojętny na tworzenie się takiej instytucji tuż pod bokiem, w urzędzie bezpośrednio mu podległym.

Grabowski²⁾ potomek rodu osiadłego na Litwie, sam urodzony w Sycowie (Wartenberg) na Dolnym Śląsku w roku 1790, rozpoczął w dwudziestym roku życia służbę swą nie w wojsku, lecz w Kamercze Dóbr Koronnych Księstwa Warszawskiego, jako aplikant rachmistrz. Spędziwszy dwa lata w różnych kancelaryjach rachunkowych zerwał ze służbą cywilną i ruszył wraz z armją Napoleona na Moskwę jako kapitan (?) drugiego pułku strzelców litewskich. Przeżył kampanję roku 1812, przetrwał oblężenie Modlina aż do kapitulacji tej twierdzy w dniu 1 grudnia 1813, poczem wraz z innymi dostał się do niewoli na szczeście stosunkowo krótkotrwałej, gdyż wrócił z niej już na wiosnę roku 1814. Reorganizacja armji w roku 1815 daje mu stanowisko komendanta kadr w Białej, niebawem zaś awansuje na adjutanta polowego przy Generalnym

¹⁾ Sterzyński Tadeusz, Krzewiciel bibliotek wojskowych. „Polska Zbrojna“ 1923, Nr. 30.

²⁾ Dane biograficzne dotyczące Grabowskiego zaczerpnięte zostały z następujących źródeł. Archiwum Akt Dawnych: Akta Komisji Rządowej Wojny. Akta uwolnień od służby oficerów i urzędników Sztabu Głównego Kwatermistrzostwa Generalnego i Główn. Dyżurstwa Armji. vol. 743 (sygnatura tymczasowa) str. 25. Stany Służby Oficerów Kwatermistrzostwa vol. 1996 (sygnatura tymczasowa). Rodowody Kwatermistrzostwa vol. 235 Nr. 37. Podany tam jest rysopis Grabowskiego: Twarzy pociągłej, oczu ciemnych, nosa dużego, włosów jasnych, czoła wysokiego. Liczy cali 3. Ostatnia uwaga oznacza wzrost średni, cyfry te bowiem wahają się od 1 — 6 cali. Akta Rady Administracyjnej: vol. 292 Tom XVI Nr. 25047 i Tom XVII Nr. 10369. Archiwum Skarbowe: Akta Pensji emerytalnej cywilnej Grabowskiej Marjanny XII/III G. 183. Archiwum Oświecenia Publicznego danych żadnych o Grabowskim jako o członku Rady Wychowania Publicznego nie posiada. Olszewicz: Kartografja wojskowa str. 90, 129—130, 132, XV, XXXVIII.

Kwaternistrz Wojska z zaliczeniem zrazu do jednego z pułków piechoty linjowej, a później do Kwaternistrzostwa Generalnego. Jak nagły był pierwszy odrazu jego skok w hierarchii wojskowej, tak zato teraz stanął on w miejscu i już do końca swej służby wojskowej poza rangę kapitańską się nie wysunął. Brak awansu mogła mu do pewnego stopnia wynagrodzić okoliczność, że nowe stanowisko, choć niezbyt wysokie rangą, otwierało przed nim szerokie horyzonty centralnej administracji wojskowej. Przez jego ręce przechodziła cała korespondencja dotycząca Kwaternistrzostwa, jego też używał Hauke do rozmaitych specjalnych czynności służbowych, jak np. ważna i odpowiedzialna misja pozyskiwania zagranicą rytowników dla prac nad mapą topograficzną Królestwa.

Rodowody i stany służby zawierają zbyt mało danych dla odtworzenia duchowej sylwetki człowieka; z formalnych suchych notatek służbowych dotyczących Grabowskiego niepodobna określić bliżej jego charakterystyki, lecz jednak zarówno adjutantura u człowieka tej pracy co Hauke, jak owa misja zagraniczna, jak wreszcie wzmianka o tem, że znał on języki niemiecki, francuski, włoski i rosyjski oraz że posiadał naukę matematyki, wszystko to zdaje się świadczyć za tem, że był to człowiek poważny, wykształcony, i że nie był on tym typem sztabowca o którym jak pisze płk. Tokarz, mówiono w ówczesnej Warszawie „Chcesz kawalera, co w białych rękawieczkach wyjdzie ze smoły, czy sadzy, a z młyna w czarnym fraku, to go szukaj w biurach Kwaternistrzostwa“¹⁾.

Grabowskiego charakteryzuje wreszcie najlepiej dzieło, przy którym pracował — biblioteka — instytucja, której kierownictwo miało jak widzieliśmy wiele dodatnich cech.

Traci z nią kontakt Grabowski bezpośrednio po wybuchu powstania 1831 r., gdyż władze rewolucyjne powołały go na stanowisko komendanta korpusu kadetów w Kaliszu. W korpusie pozostaje aż do chwili likwidacji tego zakładu. Bierny ten udział jego w rewolucji wpłynął widocznie na stosunek względem niego władz rosyjskich, które obeszły się z nim — może zresztą jako z współpracownikiem Haukego — łagodnie, udzieliły dymisji z wojska zamiast praktykowanego naówczas wcielania wojskowych polskich do oddziałów armji rosyjskiej, rozrzuconych po różnych zapadłych kątach imperjum.

Grabowski na łaskę tę odpowiedział pełnym lojalizmem stosunkiem do nowego politycznego kursu, zaskarbił sobie zaufanie władz, uzyskał stopniowo stanowisko w ówczesnym urzędowym świecie, został mianowany prezesem konsystorza ewangelicko reformowanego, członkiem rady wychowania publicznego, kawalerem orderu św. Włodzimierza IV klasy etc. etc.

¹⁾ Płk. Tokarz l. c. 226.

Zmarł 30 lipca 1840 r. zostawiając żonę Marię z hr. Platerów, zaślubioną w r. 1827. Na skutek podania, złożonego przez wdowę na Najwyższe Imię o przyznanie wynagrodzenia od znaku honorowego 15-letniej nieskazitelnej służby oficerskiej, nadanego mężowi jej przed powstaniem, otrzymała ona rezolucję, mocą której w miejsce owego wynagrodzenia, „do którego prosząca nie ma prawa, z powodu że ś. p. Mąż jej służył w rokосу“, ma jej być wypłacone „w drodze łaski“ jednorazowe wsparcie w wysokości 450 rs.

Następcą Grabowskiego na stanowisku zarządcy biblioteki Kwatermistrzostwa był Sylwester Daniel Tolkemit¹⁾. Jemu to zawdzięcza niewątpliwie biblioteka ostatnie swe nabytki, choć może i on również odpowiedzialny jest za straty wynikłe w niej w czasie rewolucji.

Tolkemit vel Tolkmit, — nawet własnoręczne jego podpisy nie są w tym względzie konsekwentne, — urodził się na Wołyniu w roku 1794. Gdzie się uczył niewiadomo, z rodowodu wiemy jedynie, że znał języki niemiecki i francuski i że dobrze umiał matematykę. W wojnach napoleońskich nie zdążył już wziąć udziału; w r. 1816 wstąpił jako minier do batalionu saperów, w miesiąc później jest już „sierżantem kadetów“ i wraz z kilkunastoma kolegami odkomenderowany zostaje do służby w Kwatermistrzostwie, zrazu jako konduktor, od r. 1819 jako porucznik. Brał udział w pracach demarkacyjnych z Prusami, potem zajęty był przy mapie topograficznej Królestwa. Na rok przed powstaniem awansuje na porucznika. Od pracy bibliotekarskiej oderwano go w czasie rewolucji do gromadzenia map dla armji, przyczem jak widać z kilku jego raportów, przechowywanych w papierach Prądyńskiego, wykazał na tem polu dużą ruchliwość, odszukał 6 tek z mapami ze składu Wielkiego Księcia oraz szereg innych pojedynczych map i przesłał je wszystkie Prądyńskiemu.

¹⁾ Źródła do biografii Tolkemita: Archiwum Akt Dawnych: Te same voluminy. Archiwum Komisji Wojny jakie były cytowane w źródłach dotyczących Grabowskiego. W księdze rodowodów Kwatermistrzostwa zajmuje Nr. 47, nadto figuruje w tymże tomie na arkuszu włożonym na początku (1 str.). Rysopis w rodowodach: Twarzy pociągłej, nosa mierznego, oczu niebieskich, czoła wysokiego włosów ciemnych. Całów 5. Archiwum skarbowe: Akta Komisji Rząd. Przych. i Skarbu Wydział Dóbr G. 182 i 183. Dwa volumina poświęcone wyłącznie służbie państwowej Tolkemita. Olszewicz l. c. 111, 113, 139, 157, XXXIV. Prądyński Pamiętniki tom IV str. 333, 342, 392. Ojcem Daniela był Jan Tolkemit. Rolle wojskowe regimentów koronnych z końca XVIII wieku (Archiwum Główne) wspominają kilkakrotnie o oficerze tego imienia i nazwiska. Skądinąd wiadomo, że Zygmunt Tolkemit był jednym z dzielniejszych oficerów. Za Zieleńce otrzymał wirtuti militari stając się jednym z pierwszych kawalerów tego orderu. (Wolański Adam — Wojna Polsko-Rosyjska r. 1792. Kraków — Poznań 1920 str. 141 i 222. Lista imienna Osób Ozdobionych krzyżem wojskowym za śp. Stanisława Augusta w Archiwum Akt Dawnych poz. 48.) Pokrewieństwa między Janem i Zygmuntem Tolkemitami dojsć trudno. Nie jest rzeczą wykluczoną, że są to rodzeni bracia, synowie Jana Zygmunta Tolkemita również wojskowego, którego sejm 1768 „nagradzając zasługi ludzi Rycerstwem... dystyngujących się... do klejnotu szlacheckiego“ przypuszcza. Volumina Legum T. VII str. 803 Konstytucje r. 1768.

W sierpniu 1831 r. znalazł się przy 7 dywizji piechoty, ale upadek powstania i Warszawy zastał go w stolicy. Uzyskawszy podobnie jak i Grabowski zwolnienie z wojska znikł na parę lat bez śladu.

Odnajdujemy go dopiero w roku 1838 dzięki podaniu o przyjęcie na służbę, jakie składa w roku tym w Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu. Natura ciągnie wilka do lasu, prosi bowiem o pracę przy pomiarach donacyjnych.

„Usposobienie teoretyczne — pisze na podaniu tem jego przyszły zwierzchnik — oraz długoletnia praktyka w Sztabie Jeneralnym; przy teraźniejszej potrzebie bardzo użytecznego w p. Tolkemicie mieć można pracownika.“

Ta życzliwa, choć antydatowana, opinia nie opuszcza go już aż do śmierci. Przez długie 40 lat swej służby państwowej uchodził za pracownika gorliwego i sumiennego, któremu każdą pracę ze spokojem powierzyć można. A kiedy przeziębwszy się na robotach pomiarowych w Płockiem „uległ cierpieniom artretycznym“ i zwrócił się do władz o przyznanie mu zapomogi na kurację, to, choć to nie było w zwyczaju i choć „żadne przepisy nie wkładają obowiązku na władze, aby urzędnika swego zasiłowała w potrzebie innemi środkami prócz należnej mu pensji“, przecież, w drodze wyjątku, czy łaski, w uznaniu jego zasług, przyznano mu żadaną zapomogę w wysokości 150 złotych.

Mimo ciągłych wyrazów uznania karjera urzędnicza Tolkemita nie czyniła rychłych postępów. Powołany na adjunkta tkwi na tej posadzie do r. 1845, t. j. do nominacji na mierniczego leśnego klasy I. Szybciej wprowadzie bo już w dwa lata później awansował na rewizora pomiarów, ale też na tej posadzie doczekał się w r. 1863 emerytury. Z ostatniego tego okresu, mianowicie z lat 1861 i 62, zachowały się w archiwum skarbowem jego raporty służbowe, w których z nadzwyczajną skrupulatnością notuje dzień po dniu wszystkie dokonane pomiary i spisane protokoły. Wypełnione są nimi nie tylko dni powszednie, ale niekiedy i niedziele, a sama tylko ilość podróży, dokonywanych służbowo, nie mówiąc już o pomiarach, świadczy o niespożytych siłach siedemdziesięcioletniego prawie starca.

Ożeniony około r. 1825 z Joanną Kaczkowską miał liczne potomstwo. Przyciśnięty wiekiem i rosnącą w gwarnym domu biedą, zwraca się do władz w jednym z ostatnich dokumentów swego szarego urzędniczego voluminu z cichą, smutną prośbą o rozłożenie mu na raty jakiejś zaległości składek emerytalnych, którą jednorazowo każą mu zapłacić.

Następnemu z kolei zarządcy biblioteki przypadła już w udziale rola grabarza tej instytucji. Jest nim porucznik Tomasz Połakiewicz¹⁾. Jego

¹⁾ Źródła: Archiwum akt dawnych. Akta Komlsji Rząd. Wojny cytowane poprzednio z wyjątkiem Rodowodów kwatermistrz. w których nazwisko to nie figuruje.

zdaje się ręką pisane są katalogi zdawcze, on był głównym wykonawcą wszystkich tych prac przygotowawczych, które później pokrył swą oficjalną firmą główny likwidator pułk. D'Alfonse.

Polakiewicz, małopolanin, przyszedł na świat w Nawarzacach w powiecie jędrzejowskim w r. 1787. Wojaczkę zaczął jako kanonier 2 pułku artylerji pieszej w czasie kampanji r. 1809. W wojnach Księstwa Warszawskiego przeszedł wszystkie stopnie podoficerskie, ale porucznikiem został — wierny wciąż swej broni artyleryjskiej — dopiero w roku 1817. Mimo złotego krzyża wirtuti militari, jaki dostał za kampanię r. 1813, mimo przebytej obrony Zamościa i półrocznej niewoli, mimo wreszcie znaku honorowego 15-letniej nieskazitelnej służby oficerskiej tkwił Polakiewicz w randze porucznika przez cały czas trwania Królestwa Kongresowego, przetrwał powstanie, które tak hojnie sypało awansami i doczekał się wreszcie w roku 1837 osobiłej bo porucznikowskiej emerytury.

W roku 1821 przeniesiono go z artylerji do Kwatermistrzostwa gdzie się zresztą niczem wybitnem wśród grona kolegów nie wyróżnił. Po upadku powstania i po zlikwidowaniu biblioteki uzyskał zwolnienie z wojska, złożył przysięgę na wierność i pracował w biurze litograficznem generała Berga.

Sylwetka szara i na szare skazana życie. Warunki materialne musiały być bardzo ciężkie. Dekret cesarski przyznał mu wprawdzie w r. 1837 zapomogę emerytalną w wysokości 1.327 zł. 21 gr., ale ledwie mu ją zaczęto wypłacać zmarł, pozostawiając żonę z trojgiem dzieci nieomal w nędzy. „Tytułem jałmużny“ dostaje p. Katarzyna z Śliwińskich Polakiewiczowa od rządu zapomogę 1.000 zł. za znak honorowy męża, a kiedyś — zniszczona powodzią — „zasilek w leguminie“ od nadwiślańskiego komitetu Tow. Dobroczynności.

W stanach służby Kwatermistrzostwa zachowały się konduity-listy Polakiewicza (patrz niżej). Archiwum skarbowe: Akta pensji emerytalnej wojskowej Polakiewicza Tomasz XII/IV p. 77 oraz Akta Komisji Emerytalnej w Radzie Stanu, dotyczących m. in. Polakiewiczowej Katarzyny. Ten ostatni wolumin str. 80 zawiera osobliwe świadectwo, wystawione przez gospodarza domu, w którym żyło małżeństwo Polakiewiczów, a stwierdzające przykłądną zgodę, panującą między małżonkami. Olszewicz l.c. str. 94, 119, 139, 148 161, XXIX.

Konduity-listy Polakiewicza

Przez dowódcę kompanji II pozyc. pieszej.

Pilny konduity dobrej.

Przez dowódcę Brygady I Artyl. pieszej

W półr. II 1817 pilny konduity dobrej.

" I 1818 dosyć pilny kond. dobr.

" II 1818 pilność śred. kond. dobr.

" I 1819 " " " "

" II 1819 " mierna " "

w II pozycyjnej.

W półr. I 1820 nieprzytomny w Bateria.

II 1820 pilny konduity wybornej.

Przez Generała Kwatermistrza Generaln.

w r. 1821 pilny konduity b. dobrej

w półr. I 1822 " " " dobrej

" II 1822 " " " b. dobrej

I 1823 " " " dobrej

II 1823 " " " b. dobrej

Wreszcie D'Alfonce, oficjalny, mianowany przez władze rosyjskie likwidator biblioteki Kwatermistrzostwa, człowiek, którego nazwisko przewija się nieustannie przez dokumenty ostatniego dwuletniego blisko okresu istnienia biblioteki t. j. od dnia 1 września 1831 do 2 maja 1833 r.

Jan Aleksander D'Alfonce¹⁾ był z pochodzenia Paryżaninem. Człęk niemłody, liczący w r. 1830 z górą 50 lat, miał dzięki wojnom rewolucji i Napoleona bogatą skalę przeżyć za sobą. Jako osiemnastoletni chłopiec bierze już udział w pacyfikacji Wandei, przyczem w nocej potyczce w Mayenne zdobywa pierwszą bliznę od pchnięcia bagnietem w biodro. Pragnienie kontynuowania studjów skłania go, jak sam pisze do porzucenia szeregów, do których wraca zresztą w trzy lata później, jako ochotnik 5 pułku huzarów. Z pułkiem tym odbywa szereg kampanij, uzyskuje podoficerskie szewrony, a niebawem (5 maja 1800) i porucznikowskie szlify. Ranga kapitańska spada na niego już w Polsce, dokąd przybył z legją północną. Za Księstwa Warszawskiego mianowany został szefem biura topograficznego, które w latach poprzedzających wyprawę moskiewską wykazuje dużą intensywność pracy.

Rok 1815 przynosi D'Alfonce'owi chwilową degradację, bo z podpułkownika jakim był w armji Księstwa, spada na majora nowotworzącej się armji Królestwa. Szybko bo już w parę miesięcy później odzyskuje utracony stopień W r. 1820 awansuje na pułkownika.

W czasie rewolucji trzyma się na uboczu, nie angażując się zbyt i nie paląc mostów ani za sobą, ani przed sobą. Wyszło mu to na dobre, kiedy w maju 1832 podał się o przyjęcie do armji rosyjskiej. Przyjęty, z zachowaniem pułkownikowskiej rangi, przeznaczony został do tego samego, nad czem w armji polskiej pracował od lat 8 t. j. do prac nad topograficzną mapą Królestwa Kongresowego.

Sylwetka D'Alfonce'a wyraźna nie jest. Bojowo oficer z niego dzielny. W roku 1812, komenderując rozpoznaniem czyli rekonesansem złożonym z 60 saperów i 25 ułanów, bierze do niewoli w okolicach Sokółki w Grodzieńszczyźnie ogromny tabor 120 wozów mąki, konwojowany przez 5 oficerów, 35 piechurów i 64 kozaków. Legję honorową i krzyż neapolitański dostał za kampanje 1813 i 1814 roku, virtuti za wojnę r. 1807. Blizn miał kilka, prócz wandejskiego pchnięcia postrzał w nogę z pod Hohenlinden, oraz

¹⁾ Źródła: Archiwum Akt Dawnych. Akta Heroldji Królestwa Polskiego w Interesie Alfonse Aleksandra vol. 23. Akta Komisji Rządowej Wojny cytowane poprzednio z wyjątkiem v. 743 w którym wzmianki o D'Alfonce'ie niema. Rysopis w rodowodach: Twarzy okrągłej, oczu brunatnych, nosa orlego, czoła wysokiego, włosów ciemnych, ma cali 5. Rubryka cenzusu naukowego: Umie tylko po francusku. Zna fortyfikację stałą i polową. Rada Administr. vol. 441 VI. s. 117; vol. 348 X str. 179 i 209; vol. 594^b Nr. 16013. Sumaryusz Aktów Rady Adm. 1834/36 poz. 152. Por. także Akta Rządu Nar. Sekcja VII 4 A vol. 7^a str. 138. Olszewicz l. c. str. 68—69, 71—73, 90, 105, 116, 138—139, 164—165, X—XI.

niewiadomego bliżej pochodzenia szramę pod lewem okiem, figurującą w stanie służby, jako cecha szczególna rysopisu.

Rycerski na polu bitwy, D'Alfonce jest znacznie mniej rycerskim na innych polach. Mniejsza już oto, że będąc sam w służbie polskiej, synów do rosyjskiej posyłał. Od D'Alfonce'a, który jednej kropli krwi polskiej w sobie nie miał, nie można wymagać tej polskości zbyt wiele. Gorszą była wada, której się nie wyzywa przez całe życie — niewypłacalność w stosunku do wziętych na siebie zobowiązań materialnych. Jest tu niestety coś więcej niż lekkomyślność rozrzutność napoleońskiego sztabowca, niedbającego ani o pieniądze, ani o to, z jakiego źródła one pochodzą.

W r. 1811 D'Alfonce, będąc naówczas szefem Biura topograficznego, ogłosił przedpłatę na mapę Księstwa Warszawskiego, którą zamierzał wydać. Prefekt departamentu Warszawskiego z polecenia ministra spraw wewnętrznych zaprenumerował tę mapę dla swego biura i dla 12 podprefektów.

Mimo, że mapa nie wyszła, D'Alfonce zwrotu pieniędzy odmówił i wszelkie interpelacje zanoszone w tej sprawie do władz wojskowych żadnego rezultatu nie dały.

Były i większe imprezy. W okresie od 1829 do 1835 roku zdołał on różnemi drogami uzyskać bądź z Banku Polskiego, bądź bezpośrednio ze skarbu Królestwa szereg pożyczek na ogólną sumę przeszło 80,000 złotych, zaciągniętych w charakterze zwrotnych subwencji na budowę najprzód fabryki cegieł i dachówek, a później, gdy to przedsięwzięcie wskutek wypadków listopadowych runęło — na zakupno „znacznej ilości maszyn rolniczych, ekonomicznych i właściwych do różnych ważnych fabrykacji, a mianowicie papieru bez końca, kół i podstaw powozowych z okuciem“. Gdy Bank Polski, dla braku gwarancji, odmówił udzielenia D'Alfonce'owi subwencji 60,000 na produkcję owych „fabrykacji“, D'Alfonce trafił do Rady Administracyjnej i uzyskał w niej gwarancję rządową dla tej pożyczki. Epilog wypadł smutno dla D'Alfonce'a a raczej dla Skarbu Królestwa. Mimo tak poważnych dotacji nie uruchomił D'Alfonce ani jednej z projektowanych fabryk i nie spłacił nawet pierwszej raty swego długu, na interpelację zaś ze strony wierzycieli zareagował podaniem do tejże Rady Administracyjnej, gdzie prosząc o umorzenie całego długu, jako ekwiwalenty tegoż długu cytuje poniesione w czasie powstania straty w wysokości 42,000 zł., oraz wartość zasekwestrowanych przez Bank Polski rozmaitych modeli i „wzoromaszyn“, które ocenia na 88,000 zł. podczas gdy Bank stwierdza, że są to rzeczy zupełnie bez wartości. Odważnie to podanie kończy D'Alfonce jeszcze odważniejszym następującym zwrotem: Oczekując z ufnością na wynik sprawy... „mam honor zapewnić, że co do sprawiedliwych żądań, jakowe tkwią we mnie, pomnąc na 12 lat prac równie mozolnych, jak bezowocnych i uciążliwych ofiar przez nie spowodowanych, najprzykrejszym ze wszystkich jest ten,

iż nie byłem dosyć szczęśliwy zasłużyć sobie u Rządu na zaszczyt być pomieszczonym w liczbie mężów użytecznych krajowi“.

Zapoznanie zasług użytecznego krajowi męża nie przeszkadza D'Alfonce'owi czynić starań o indygenat. Sprawie tej poświęcony jest osobny okazały volumen aktów Heroldji. Z aktów tych wynika, że jeszcze w roku 1826 Komisja Wojny wystąpiła do Rady Administracyjnej z wnioskiem o przyznanie D'Alfonce'owi klejnotu szlacheckiego. Rada wniosek ten skierowała do jednoosobnej deputacji Senatu, która przeszkód nie znalazła, wypowiedziała tylko wątpliwość, czy nowy herb „Sentomerski“, przedstawiający charta w niebieskiem polu, można łączyć na jednej tarczy z herbem żony D'Alfonce'a Prusińskiej z domu, bez uzyskania na to zgody rodziny Prusińskich. Na tem sprawa urywa się i przez lat 14 panuje w Heroldji, w aktach D'Alfonce'a zupełna cisza. Dopiero w r. 1840 wznawia sprawę sam D'Alfonce, składając podanie o przyznanie mu szlactwa dziedzicznego. Po długich formalnościach, składaniu i uzupełnianiu dokumentów, z których wynika między innemi, że około roku 1842 spotkał go ostatni w życiu awans na generała majora, otrzymał wreszcie upragniony dyplom szlachecki.

O rodzinnem życiu D'Alfonce'a wzmianek w źródłach mało. Żonaty był dwa razy, raz z Katarzyną Didier, drugi raz ze wspomnianą wyżej Prusińską. Dzieci było dużo, samych synów czterech. Kształcił ich D'Alfonce w Korpusie Kadetów w Kaliszu i swoim zwyczajem nie zapłacił za nich kosztów utrzymania i dopiero przyciśnięty, zwrócił się do rządu z prośbą, jak zwykle o umorzenie długu.

W roku 1841 podał się o emeryturę i uzyskał ją. Gdzie i kiedy umarł niewiadomo.

Charakterystyka osób mających styczność z biblioteką nie wypada, jak widzimy, dla nich korzystnie. Żaden z nich, z wyjątkiem może, choć i to nie napewno, — Tolkemita, w powstaniu nie walczył, żaden z wojskami rewolucyjnymi, sejmem i rządem do Francji nie wyruszył i emigracyjnej niedoli nie zaznał. U każdego za to, w tej czy innej formie, w tym czy innym roku spotkać się można z zabieganiem o łaskę, czy nawet o jałmużnę carskiego rządu.

Na dzieje biblioteki ten dziwny skądinąd zbieg okoliczności cienia nie rzuca i rzucać nie może, choćby już tylko z tego względu, że z pośród owych czterech ludzi, trzech zetknęło się z biblioteką w tym okresie, w którym o jej rozwoju mowy już być nie mogło.

Likwidacja biblioteki Kwatermistrzostwa trwała, jak na tak mały stosunkowo obiekt, dość długo. Po raz pierwszy poruszył tę sprawę w dniu 19 marca 1832 r. Szef Sztabu rosyjskiej armii czynnej książę Gor-

czakow w piśmie ¹⁾), skierowanem do generała Rautenstraucha, jako do zwierzchnika Wydziałów po b. Komisji Rządowej Wojny. W piśmie tem zaleca on niezwłoczne uporządkowanie biblioteki Kwatermistrzostwa i przekazanie jej generałowi Bergowi, jako kwatermistrzowi armji rosyjskiej. Gen. Rautenstrauch zwlekał długo z odpowiedzią, doczekał się drugiego naglącego o odpowiedź pisma i wreszcie w dniu 13 maja 1832 r. wystąpił z raportem, omawiającym szczegółowo sprawę biblioteki i jej likwidacji ²⁾).

„Z chwilą otrzymania rozkazów W. Ekscelencji, — pisze w tym raporcie — pośpieszyłem natychmiast z wydaniem odnośnych zarządzeń, ale, zastawszy bibliotekę silnie zdekompletowaną, uznałem za konieczne zbadać najprzód przyczyny tych braków i obecnie mam zaszczyt przedstawić Waszej Ekscelencji wyjaśnienia, które zebrałem w tej materji“.

„Biblioteka byłego Kwatermistrzostwa polskiego została nabyta stopniowo w ciągu szeregu lat z funduszów furażowych, przyznanych 16 konduktorom tegoż korpusu. Przed rewolucją pozostawała ona pod opieką kapitana Grabowskiego, z chwilą zaś gdy objął on stanowisko Komendanta Korpusu Kadetów w Kaliszu zarządcami biblioteki byli kolejno porucznicy Tolkemit i Polakiewicz. Wobec tego, że w czasie pierwszych zamieszek rewolucyjnych pewna ilość książek i map przepadła bez zarejestrowania, przeto Generał Malletski upoważnił porucznika Polakiewicza do przejęcia zbioru w tym stanie, w jakim się on znajdował“.

„Tak miały się rzeczy w chwili, gdy z ramienia Sztabu Głównego Kwatermistrzostwa Cesarskiego zjawił się pułkownik Golamin. Poinformowany o tem, że księgozbiór ten powstał z potrąceń przy wypłacie oficerom Kwatermistrzostwa furażowych pieniędzy i widząc w nim przeto raczej własność prywatną, niż publiczną, przekazał (Golamin) bibliotekę w ręce pułk. D'Alfonce, upoważniając go równocześnie, (jak to przynajmniej twierdzi D'Alfonce), do rozdania obecnym w Warszawie oficerom b. polskiego Kwatermistrzostwa książek, których oficerowie ci zażądata. Rozesła się w ten sposób znaczna liczba książek. Nadto z reszty księgozbioru czerpali również oficerowie armji cesarskiej. Te ostatnie nieliczne zresztą dzieła są spisane w rejestrze, który znajduje się u pułk. D'Alfonce“.

„W tym tedy stanie biblioteka Kwatermistrzostwa może być przekazana. Poleciłem porucznikowi Polakiewiczowi, by oddał ją do dyspozycji osoby, którą W. Ekscelencja zechce wydelegować do przejęcia. Zakomunikowałem pułk. D'Alfonce, by dał znać oficerom polskim, że winni są zwrócić wypożyczone przez nich do czytania (en lecture) książki, oraz by przystąpił do sprawdzenia obecnego stanu księgozbioru... Mimo tych

¹⁾ C. B. W. Nr. 30 ręk. vol. r. 1832 str. 3.

²⁾ Tamże str. 8 i 13.

zarządzeń dużo luk pozostanie, gdyż wiele książek wypożyczono oficerom, którzy zginęli w ostatniej kampanji lub nie powrócili z zagranicy.“

Zakończenie raportu Rautenstraucha jasne nie jest. Nie stawia on, jak się zdaje, sprawy na ostrzu noża i gotów był przekazać władzom rosyjskim bibliotekę zdekompletowaną, zadawalając się żądaniem zwrotu książek wypożyczonych dawniej „do czytania“, rezygnując zaś z odbioru książek rozdanych ostatnio przez D'Alfonce'a swoim i obcym.

Konkluzja ta, nie będąca widocznie po myśli Namiestnika, wywołała dość cierpką z jego strony odpawę. Z polecenia Księcia Warszawskiego odpowiada Rautenstrauchowi Gorczakow ¹⁾ dn. 10 maja 1832, polemizując przedewszystkiem z poglądem, jakoby bibliotekę tę można było uważać za własność prywatną. „Ci konduktorzy, pisze Gorczakow, którzy wnosili swe składki od początku istnienia instytucji, korzystali z ogólnego kapitału, to jest ze wszystkich nabytych książek i prawdopodobnie nikt z nich ustępując ze służby nie występował i nie miał zresztą prawa wystąpić o zwrot wpłaconej przez siebie sumy. Ci, którzy wstąpili później, jeszcze mniej mają pozorów prawa do podobnego wystąpienia i w żadnym wypadku nie mają prawa dzielić między sobą biblioteki, kupionej za kapitał, którego byli oni tylko częściowymi współfundatorami obok kolegów zmarłych i zwolnionych ze służby. Biblioteka nie może należeć do osób, nie może ulegać podziałowi i być uważana jako sukcesja. Jako własność tego urzędu, który ją utworzył i przechował, winna ona pozostawać przy nim, jak każda inna własność publiczna w razie zaś rozwiązania urzędu decyzyja o jej dalszych losach zależy, w zupełności od uznania władz zwierzchnich“.

„Wszystko to winno było być bezwątpienia dobrze znane pułkownikowi D'Alfonce, jako oficerowi wyższej rangi. Winien on był wiedzieć i to także, że upoważnić do podziału tak znacznego księgozbioru mógł go w ostateczności jeden tylko Generalny Kwatermistrz armji, ale nigdy naczelnik jego kancelarji Golamin, który żadnej w tym zakresie władzy nie posiadał. W papierach zresztą tego oficera niema żadnej wzmianki o tem, jakoby on miał upoważnić pułk. D'Alfonce do przeprowadzenia podziału księgozbioru“.

„Książę Namiestnik życzy sobie tedy by Wasza Ekscelencja oznajmiła pułkownikowi D'Alfonce, że dokonany przez niego podział książek pozostaje na osobistej jego odpowiedzialności, że winien on przedstawić Generalnemu Kwatermistrzowi armji katalog rozdanych książek, z zaznaczeniem komu i jakie rozdał, a tymczasem winien zażądać od tych, którzy książki te wzięli bądź zwrotu książek, bądź pieniężnego ich ekwiwalentu, według cen ustalonych przez tutejszych księgarzy. Osobny spis sporządzić należy dla książek, wziętych przez oficerów armji rosyj-

¹⁾ C. B. W. Nr. 30 ręk. vol. r. 1832 str. 14.

skiej. Ściągnięciem tych książek zajmie się Kwatermistrzostwo armji czynnej¹⁾.

„Porucznikowi Polakiewiczowi trzeba polecić by sporządził inwentarz książek przejętych przez niego z rozkazu gen. Malletskiego z zaznaczeniem w katalogu tym książek rozdanych przez D'Alfonce'a. Te, które są, na miejscu winien por. Polakiewicz wydać oficerowi, który będzie wydelegowany w tym celu przez gen. Berga. Wypożyczone do czytania książki ściągnąć trzeba w jaknajszyszym terminie“.

Mimo tak mocnych i kategorycznych słów Gorczakowa po piśmie tem zalega dłuższy okres ciszy. Rautenstrauch znowu otrzymuje interpelację o przyśpieszenie odpowiedzi¹⁾. Odpowiedź tę daje dn. 24 czerwca nie on, ale bezpośrednio D'Alfonce²⁾.

Streściwszy w kilku słowach bieg sprawy pisze on: „Będąc przekonany, że pierwszy znak dany oficerom wystarczy, by wszystko zostało zwrócone, odkładałem raport ten do chwili, gdy zwrot będzie już rzeczą dokonaną. Obecnie mam zaszczyt zakomunikować Waszej Ekscelencji, że biblioteka b. Kwatermistrzostwa polskiego znajduje się w tym stanie, w jakim objąłem ją dnia 1 września 1831³⁾ jak zresztą można się o tem przekonać z dzienników podawczych“. W dalszym ciągu swego raportu prosi D'Alfonce o wyznaczenie delegata do odebrania biblioteki, zrzeka się odpowiedzialności za straty wynikłe przed okresem jego urzędowania, wreszcie zawiadamia, że przygotowuje szczegółowy pełny wykaz braków biblioteki w ciągu szeregu ostatnich lat.

Mimo ukończenia wszystkich zdawało się prac przygotowawczych faktyczna likwidacja daleka była jeszcze od ukończenia. Sprawa wlecze się bez końca⁴⁾. Od D'Alfonce'a żądają wciąż jeszcze jakichś dodatkowych inwentarzy. Berg interpeluje znowu i sam i za pośrednictwem urzędnika swego biura Teniszewa, ale jak sam pisze „wszystkie te papiery pozostają bez odpowiedzi“ 18 listopada 1832 wysyła wreszcie D'Alfonce Bergowi żądany inwentarz, a już w dwa dni później wystawia kwatermistrz generalny formalne pełnomocnictwa, upoważniające pułkownika D'Alfonce do przekazania, a pułkownika Noskowa, naczelnika kreslarni kwatermistrzostwa armji czynnej, do przejęcia biblioteki. Mimo to sprawa dla niewiadomych już zupełnie przyczyn idzie raz jeszcze w miesiąc całe w odwłokę. Do ostatecznego jej zamknięcia dochodzi dopiero dnia 2 maja 1833 roku, w którym to dniu obie strony, t. j. D'Alfonce i Noskow, dokonali wreszcie aktu przejęcia biblioteki przez wojskowość rosyjską.

¹⁾ C. B. W. Nr. 30 ręk. vol. r. 1832 str. 19.

²⁾ Tamże str. 20.

³⁾ Prawdopodobnie mowa o dacie starego stylu.

⁴⁾ Począwszy od str. 21 prawie cała pozostała część vol. r. 1832 C. B. W. Nr. 30 ręk. dotyczy tej likwidacji.

O dokonanych czynnościach meldują obaj tego samego dnia Bergowi¹⁾, załączając przy treściwych, równobrzmiących prawie raportach 6 katalogów obejmujących całość przekazywanego zbioru²⁾.

W pismach upoważniających D'Alfonce'a i Noskova do zawarcia zdawczo-odbiorczego aktu, znajduje się ustęp dotyczący zbioru map gen. Roźnieckiego. Dział ten poleca Berg wyodrębnić, uporządkować i oddzielnie zinwentaryzować, z dołączeniem wszakże inwentarza tego do pozostałych inwentarzy bibliotecznych. Rozkaz wypełniono ściśle, mapy generała inspektora jazdy, zapakowane oddzielnie, wypełniły trzy skrzynie.

O dalszych losach tego zbioru nie chciał Berg decydować samodzielnie i zwrócił się po wskazówki do naczelnego dowództwa armji czynnej. „Załączając odnośny inwentarz — pisze on do Paskiewicza w raporcie z dn. 14 maja 1833³⁾ — mam zaszczyt prosić o decyzję, czy mapy te należy odesłać generałowi Roźnieckiemu, czy też — w razie, jeżeli generał ten otrzymał już odpowiednie wynagrodzenie za rozgrabione mu przez buntowników mienie — wcielić do inwentarza podległej mi instytucji“.

Rezolucja na raporcie kwatermistrza generalnego brzmiała: „Zachować z wpisaniem do oddzielnego rejestru“.

Dnia 2 maja 1833 księgozbiór Kwatermistrzostwa zmienił już nie tylko faktycznie ale i formalnie właściciela. Pociągnęło to za sobą oczywiście zmianę nazwy, która przybiera dostojniejszy teraz nawet niż dawniej wygląd. *Biblioteka Sztabu Generalnego Armji Czynnej* — brzmi w tłumaczeniu polskim napis na wytwornym, zdobnym w dwugłowego orła exlibrisie.

Zarządcą biblioteki jest pułk. Noskow, ten sam, który przejmował ją od D'Alfonce'a. Administracji tej, a raczej pierwszym jej krokom, nie zarzucić nie można. Krząta się ona około uzyskania kredytów, uzupełnia brakujące tomy dzieł i roczniki czasopism, wysyła do oprawy książki, słowem wykazuje dużą żywotność. Nie jest wykluczone, że ów zapał pochodził stąd, że biblioteka ta była w sztabie generalnym armji czynnej zupełną zdaje się nowością. O tem, że tak było, a jednocześnie

¹⁾ C. B. W. Nr. 30 ręk. vol. r. 1833 str. 12 i 14.

²⁾ Tamże str. 15 sqq.

³⁾ Tamże str. 49.

o tem, że zapał ten bardzo rychło przeminął świadczy wyraźnie wzmianka w jednym z raportów generała Berga, który pod datą 12 maja 1834 r., a więc w rok zaledwie po przejęciu biblioteki pisze, że pozostający pod jego zarządem księgozbiór liczy 914 książek map i rysunków¹⁾. Wobec tego, że przejęto w roku 1833 920 numerów bibliotecznych, przeto przypuszczenie o istnieniu dawniejszej jakiejś biblioteki Sztabu Generalnego, do której dołączonoby bibliotekę Kwatermistrzostwa po jej przejęciu staje się zupełnie nierealne.

Ubytek w ciągu roku 6 pozycji inwentarzowych jest tem dziwniejszy, że Noskow bezpośrednio po jej objęciu poczynił dość poważne zakupy książek. Już dn. 8 maja 1833 r., a więc w tydzień po dokonaniu aktu odbiorczego dochodzi między pułk. Noskowem, a księgarzem warszawskim Janem Glücksbergiem do umowy²⁾ (Arrangement) zresztą jednostronnej, bo podpisanej tylko przez księgarza, a dotyczącej uzupełnienia luk poczynionych w bibliotece b. Kwatermistrzostwa w ostatnich, może zresztą i w dawniejszych latach.

Umowa ta, spisana po francusku, zawiera w pięciu punktach następującą treść.

1) Pułkownik Noskow, upoważniony przez generała Berga, czyni (engage) księgarza Jana Glücksberga dostawcą Biblioteki Sztabu Generalnego i w tym celu dostarczy mu listy dzieł i czasopism potrzebnych dla skompletowania rzeczonej biblioteki.

2) Księgarz Glücksberg zobowiązuje się dostarczyć te dzieła po cenach katalogów paryskich, licząc frank po dwa złote polskie.

3) W miarę, jak książki będą dostarczane, Glücksberg przedstawiać będzie rachunki, które regulowane mu będą bez zwłoki na warunkach określonych w § 2.

4) Dostarczenie książek zawartych we wspomnianej liście, musi być dokonane w ciągu r. 1833.

5) Księgarz Glücksberg prosi o ile to możliwe o wyasygnowanie mu zaliczki wysokości 500 złotych.

Lista braków, o której wspomina Glücksberg była już w jego rękach na dzień przed podpisaniem umowy³⁾. Wstawione tam cyfry preliminowanych na poszczególne wydawnictwa wydatków czynią z niej gotowy już kosztorys zakupów wynoszący ogółem sumę 4.400 złotych polskich. Być może, że suma ta była dla Glücksberga zbyt poważna, bo na kosztorysie prócz jego podpisu widnieje podpis innego księgarza warszawskiego Kaczorowskiego, z którym widocznie nasz księgarz zorganizował spółkę.

Ciekawy ten dokument wprowadza nas w dziedzinę handlu księgarskiego, daje pewne pojęcie o ówczesnych cenach książek, z drugiej

¹⁾ C. B. W. Nr. 30 ręk. vol. r. 1834 str. 85.

²⁾ Tamże vol. r. 1833 str. 4.

³⁾ Tamże str. 6 sqq.

zaś strony, dzięki bardziej szczegółowym danym bibliograficznym, ułatwia rozpoznanie szeregu wydawnictw szkicowo tylko zarysowanych w inwentarzu D'Alfonce'a.

Ogółem obejmuje 35 wydawnictw w znacznej mierze periodycznych, lub ciągłych (15). Najwyższa pozycja w dziale książek wynosi 314 złotych za 4 brakujące tomy i atlas do książki Dumas'a p. t. *Précis des événements militaires... de 1799 à 1814*. W dziale czasopism najkosztowniejszy jest *Mémorial topographique et militaire...* (400 zł.). Większość wydawnictw książkowych waha się w cenie od 10—20 zł., czasopisma wobec większych w nich luk są oczywiście droższe. Cały wykaz spisany jest z podaniem pełnych tytułów, nazwisk autorów i miejsca druku książek.

Ofertę księgarzy warszawskich przyjęto, uwzględniono również ich prośbę o wyasygnowanie zgóry zaliczki. Wykonanie umowy trwało dość długo; termin wyznaczony przez czwarty jej punkt, wyzyskali księgarze bodaj do ostatniego jej dnia, w styczniu bowiem dopiero roku 1834 składa Glücksberg rachunki za dostarczone bibliotece książki i czasopisma. Z zestawienia rachunku tego z kosztorysem widać, że tylko czasopiśmienny dział został zrekonstruowany należycie, książkowych zaś wydawnictw dostarczono zaledwie 10 czyli mniej więcej połowę. Za dostarczone książki otrzymał Glücksberg w tymże styczniu 1834 r. 3.618 zł. gr. 20, wliczając w to już zaliczkę, wysokości 512 zł., jaką dostał w końcu maja 1833.

Suma wypłacona Glücksbergowi była pierwszą, ale zarazem bodaj i jedną z ostatnich na długie lata dotacyj na bibliotekę Sztabu Generalnego. Biblioteka upada, po roku administracji rosyjskiej liczy, — jak widzieliśmy, — mimo nowych nabytków, mniej książek, niż miała ich w dniu przejęcia. Źródło zakupów — kasa głównego dowództwa wysycha. Naczelnny kwatermistrz armji cesarskiej gen. Schubert skarży się w piśmie adresowanem do Berga w lipcu 1834¹⁾, że poszczególne korpusy, które dawniej abonowały czasopisma, dziś usuwają się od przedpłaty motywując to brakiem kredytów.

Habent sua fata libelli. Za wdowi grosz nabyte, mozolnie zbierane, a mimo to wypieszczone, z tłoczonymi w skórę sygnaturami tomy, dostały się w niepowołane, niechętne, obce ręce. Księgozbiór zamarł, skostniał i ostatecznie z biegiem czasu i z woli losu w proch się rozsypał i zniknął prawie bez śladu.

* * *

Materjalna spuścizna biblioteki równa się prawie zeru. Kilka książek i map, zaopatrzonych w pieczęć Kwatermistrzowstwa, to wszystko

¹⁾ C. B. W. Nr. 30/ręk. vol. r. 1834 str. 104.

co zdołała ocalić z potopu dzisiejsza spadkobierczyni tej instytucji, — Centralna Biblioteka Wojskowa. Nieliczne są te książki ubogie i przestarzałe wobec ogromu współczesnej wiedzy wojskowej, a jednak kryją one w sobie dziwny talizman, — drobne, ale silne ogniwo tradycji wiążącej z sobą dwie instytucje, dwa polskie pokolenia żołnierskie, dwie ideologie, o ile o dwóch ideologiach może dziś — mimo stuletniej przerwy — być wogóle mowa.

Książki te są żywym świadectwem pięknego szlachetnego gestu, rozumnej inicjatywy, dzielnego czynu.

Są one wreszcie odradzającym się z popiołów feniksem, zadatkem dalszego krzewienia tradycji w wojsku, którego najistotniejszym celem jest właśnie obrona tradycji własnego narodu w sensie zachowania nieprzerwanej ciągłości jego rozwoju.

INWENTARZ BIBLIOTEKI KWATERMISTRZOWSTWA GENERALNEGO WOJSKA

Cytowany wielokrotnie inwentarz D'Alfonce'a na miano takie zastępuje tylko w tym stopniu, że główny likwidator biblioteki Kwatermistrzostwa pułk. D'Alfonce inwentarz ten podpisał i niewątpliwie nad sporządzeniem jego czuwał. Pisała, czy raczej przepisowała go inna obca ręka, może por. Polakiewicz, stały wykonawca zleceń pułkownika. Porównanie pisma inwentarza z odręcznymi adnotacjami Polakiewicza zachowanymi przy jego stanie służby do wyraźnego w tym względzie wniosku nie prowadzi.

Pisał, ktoś, kto żadnego z języków, których używał dobrze nie znał. Płaczę je, miesza łącinę z francuskim, francuski z niemieckim, pisze *Carte de Principatus Silesiae, Karte der Aemter Liebenwerda et Schlieben* do francuskiego tekstu doczepia polską deklinację np. *Station de poste de Sierpca à Lelic. Description militaire de Piątku*, nazwiska autorów niemieckich stawia z reguły w dopełniaczu uzupełniając je spółgłoską s np. Georgis, Friebe zamiast Georgi, Friebe i t. d. Języka rosyjskiego nie zna wcale, odnośne pozycje wpisywane są do inwentarza ex post przez kogo innego. Z pisownią nazw i nazwisk nie robi sobie wielkiej ceremonji. Alixa nie odróżnia od Allixa choć obaj oni figurują w liście autorów, łączy w jedno słowo nazwiska Du Buat, La Roche Aymon etc. Tego samego autora pisze raz Schuberth, a drugi raz obok w sąsiedniej pozycji inwentarza — Schubarth. Najgorzej pastwi się nad nazwami polskimi. Brześć pisze się według niego (w trzech nb. sąsiadujących ze sobą pozycjach) Brzyłsk, Brisk lub Brzesk; Przasnysz — Prasnys, Prasznic, Prasznyk Przasnik. Przemawiało by to za obcem pochodzeniem autora (może syn pułk. D'Alfonce'a) tembardziej, że cały dział polskich książek pisany jest inną ręką niż reszta inwentarza.

Polski ten dział opracowany jest najdokładniej z przytoczeniem nie tylko autora, ale i roku i miejsca wydania. W innych działach o podobnem traktowaniu inwentaryzowanej książki mowy niema; ogromna liczba pozycji nazwiska autora nie zawiera; o roku i miejscu wydania niema nigdzie najmniejszej wzmianki.

Dodatnią, a niezmiernie cenną przy bibliograficznem rekonstruowaniu tytułów cechą jest w inwentarzu tym ścisłość skrótów. Tytuły są niekiedy okaleczone po barbarzyńsku, z kilku, czy kilkunastu wierszy pierwowzoru zostaje w inwentarzu zaledwie parę słów, ale to co pozostało nie jest nigdzie lub prawie nigdzie dowolnie wystylizowanym streszczeniem tylko faktycznie fragmentem, odcinkiem oryginalnego tytułu. — Jest to więc nie przeróbka, ale dosłowne skrócenie tytułu. — metoda, jaką stosuje się w najbardziej współczesnych wydawnictwach bibliograficznych. — Skróty te są przytem dobierane trafnie, tak że nieraz zachodziły przy rekonstrukcji wypadki, że skrót inwentarza D'Alfonce'a odpowiadał dokładnie skrótowni użytemu w skorowidzu bibliograficznego wydawnictwa.

Nieściły natomiast jest inwentarz tam, gdzie chodzi o liczbę tomów. Najsilniej, rzecz dziwna, występuje to wśród owych najlepiej zinwentaryzowanych książek polskich, gdzie niekiedy za liczbę tomów podana jest wręcz liczba egzemplarzy danego dzieła. Skąd powstały takie dziwolagi, nie małeńka, kilka stron zaledwie licząca broszura p. t. „Sygnały na trąbce” figuruje w inwentarzu jako wydawnictwo dwudziestopięciotomowe, a ustawa o służbie kawaleryjskiej liczy tomów — 50. W innych działach błędy te są mniejsze, ale i tu zachodzą na tem tle w tytułach niewątpliwie dobrze rozwiązanych niezrozumiałe sprzeczności między bibliografią, a danymi wskazanymi przez D'Alfonce'a. Historji powszechnej np. (*Histoire universelle*), która, liczyła, jak pisze D'Alfonce, 126 tomów, nie zna żadna dostępna mi bibliografia.

Praca nad odtworzeniem wspomnianego inwentarza we właściwej bibliograficznej jego postaci nie była łatwa. Przeshkody były liczne, i różnorodne. Największą było niewątpliwie pomijanie przy inwentaryzowaniu księgozbioru nazwisk autorów. Prawie dwie trzecie książek w dziale francuskim (103 na 172 poz. inw.) i połowa w dziale niemieckim (66 na 135 poz. inw.) to tytuły pozornie anonimowe. Nawet jeśli uwzględnić, że w zbiorze tym było dużo czasopism, oraz wydawnictw urzędowych, z natury już swojej bezimiennych, to jednak i tak liczba owych pozornych anonimów pozostanie bardzo wysoka.

Anonimy te nie były wszystkie jednakowo trudne do odgadnięcia. Bynajmniej nie najgroźniejsze były owe groźne z pozoru tytuły najeżone niezrozumiałemi dla laika słowami, jak peribologia, antigraf, lub castrametatio. Słowa te rzadko używane nawet w sztuce wojskowej dawały gwarancję, że jeśli się je odszuka w bibliografji, to tytuł ten będzie istotnie rozwiązaniem naszego anonimu. Gorsze były zagadkowe tytuły, jak *La science des ombres*, *Les Séductions politiques* lub *Eloquence militaire*, ciekawe i pomyślnie, ale nieuchwytne, bo nieokreślone bliżej co do treści.

Najtrudniejsze niewątpliwie do rozwiązania, częściowo też nierozwiązane były tytuły formalne, ogólnikowe nie mówiące jak: *Traité théorique et pratique polonais et français*, *Recueil des théories étrangères*, lub *Kritischer Wegweiser*, oraz niektóre wydawnictwa urzędowe, regulaminy i instrukcje, które przez wszelkie wydawnictwa bibliograficzne traktowane są zazwyczaj po macoszemu.

Niekiedy komplikowały sprawę błędy pisowni. Pewnej dozy domyślności trzeba było, by dojść, że w tytule *Carnet de la corrélation des figures* wyraz *Carnet* odznacza nie zeszyt, ale przekreślone nazwisko autora *Carnot*. Gdzieindziej przeciwnie *Lackre* nie jest imieniem własnem, ale zepsutem niemieckiem słowem *Lehre*. Ostatnią wreszcie, na szczęście nieznaczną przeszkodą był stan rękopisu uszkodzonego w jednym rogu przez wilgoć, co w kilku miejscach utrudniło, w kilku zaś uniemożliwiło zupełnie odczytanie pewnych szczegółów inwentarza, a tem samem oczywiście i rozwiązanie tytułu.

Wytyczne, jakie stosowałem przy prowadzeniu pracy rekonstrukcyjnej nad inwentarzem były następujące: Z całego bibliograficznego materiału wyłączałem oczywiście przedewszystkiem dzieła wydane po r. 1831, jako nie wchodzące w grę w danym wypadku. Zmniejszało to ogromnie liczbę tytułów, dalszą zaś ich redukcję dawało uwzględnianie tylko tego języka, w jakim wpisany był odnośny tytuł inwentarza. Dzięki tym redukcjom otrzymywałem pewną ograniczoną już liczbę tytułów, wśród których łatwiej już było natrafić na odpowiedni, przyczem ostatecznem kryterjum była bezwzględna zgodność tytułu inwentarzowego z bibliograficznym lub przynajmniej jego rdzeniem, oraz zgodność liczby tomów, to ostatnie zresztą z dużemi zastrzeżeniami wobec błędów, jakie w tym względzie zawierał inwentarz D'Alfonce'a.

Oczywiście, niektórych tytułów wypadło szukać w wielu bibliografjach czasem do końca bez skutku; do jednych trafiało się przez skorowidze rzeczowe, do innych przez imienne. Pewne rezultaty dawało przeglądanie bibliografji bardziej znanych autorów danej gałęzi wiedzy wojskowej, czy cywilnej, często tych, którzy mieli już w inwentarzu bibliotecznym inne jakieś swoje dzieło. Niekiedy sprawę ułatwiała recenzja, lub współautorstwo w danem dziele kilku autorów. Dane zawarte w jednej z bibliografji sprawdzałem często w innych, przyczem zamiast dalszego wyjaśnienia sprawy trafiałem czasem na sprzeczności, zachodzące między poszczególnymi opracowaniami.

Ostatecznie w krzyżowym ogniu tych wszystkich zestawień krystalizowały się jednak najbardziej nieraz ogólnikowe i szerokie anonimowe tematy. Tytuł taki np. jak *Französische Revolution*, traktowany na tle dzisiejszego piśmiennictwa, byłby nie do odtworzenia, znaleźlibyśmy bowiem prawdopodobnie parę setek tytułów, w których skład wchodziłyby owe dwa lakoniczne słowa. W epoce Napoleńskiej i ponapo-

leńskiejszy temat ten był jeszcze zbyt świeży, by go opracowywać pod tak syntetycznym tytułem, stąd też prac takżatytułowanych, a dodajmy jeszcze, po niemiecku napisanych jest zaledwie kilka. — Po uwzględnieniu liczby tomów prawdopodobieństwo mylnego rozwiązania spada tu prawie do zera.

W ostateczności, gdy zagadka dawała dwa rozwiązania i nie już nie przemawiało za przyjęciem jednego lub drugiego, nie pozostawało nic innego, jak przytoczyć obydwie alternatywy. Gorzej było tam, gdzie rozwiązanie takiego nie było wcale.

Luki t. j., tytuły dla których, mimo usiłowań z mej strony, odpowiednika w bibliografiach znaleźć nie byłem w stanie wynoszą, niespełnia 10% ogółu pozycji inwentarzowych. Wyrosły one przeważnie z owych wspomnianych już trudności z dziełami o urzędowym, regulaminowym typie lub z tytułami formalnemi, wypranemi doszczętnie z treści.

Gorzej przedstawia się ta sprawa w dziale kartograficznym biblioteki. Wprawdzie znaczna część pracy rekonstrukcyjnej odpada tam z powodu rękopiśmiennego charakteru większości owych materiałów, pozostałe wszakże mapy drukowane, czy litografowane następczą nieporównanie większe trudności bibliograficzne niż książki. Dzieje się to głównie dlatego, że podczas gdy liczba wydawnictw bibliograficznych książkowych jest ogromna, to bibliografii kartograficznej o charakterze ogólnym prawie że niema, lokalne zaś nie zawsze mogły mi być dostępne i niezawsze obejmowały pożądany materiał.

Wszystko czego w tej dziedzinie zdołałem dokonać zawdzięczać uprzejmości p. Bolesława Olszewicza, który nie szczędził mi wskazówek przy pracy i udostępnił mi ze swych zbiorów szereg bardzo cennych dla pracy tej wydawnictw.

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

CATALOGUE

des livres Français, qui se trouvent dans la Bibliothèque de l'ex Corps du Quartier-Maîtrât G^{al} de l'Armée Royale Polonaise au 1 Novembre 1832

A.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
		1. ARMOIRE		
1	6	[Cormontaigne L. de] Architecture militaire [ou l'art de fortifier. La Haye 1741 4 ^o] 2 volumes en un.	1	
2	7	[Bossut Ch.] Cours de mathématique [Paris 1782, 8 ^o].	1	
3	111	[La Roche Aymon] Introduction à l'étude de l'art de la guerre [Weimar 1803. 4 vol 8 ^o et atlas in fol.] le III et IV volume.	2	2
4	9	[Bougainville] Traité du calcul intégral [pour servir de suite à l'analyse des infiniment petits de l'Hôpital par... Paris 1754—56 2 vol 4 ^o].	2	
5	389	Napier [W. F. P. Histoire de la] guerre de la Péninsule [et dans le midi de la France depuis l'année 1807]		

Rubryka, Nr. kolejny, nie istniała w oryginalnej. Została ona dodana w obecnym opracowaniu dla możliwości orjentowania się w inwentarzu i czynienia odsyłaczy, czego analogiczna rubryka „Nr. d'ordre” nie daje zupełnie. Ustępy, zamknięte w nawiasach kwadratowych, stanowią uzupełnienia inwentarza D'Alfonce'a, uzyskane w drodze badań bibliograficznych.

1. Katalog der Bibliothek des königl. Preussischen Grossen Generalstabes. Berlin 1912, w skróceniu B. Pr. Gen. str. 116. Ewentualnie Desmartin: L'Expérience de l'architecture militaire. Paris 1685 8°. B. Pr. Gen. 146.

2. Tamże 611.

3. Brunet J. Ch. Manuel du Libraire et de l'amateur de livres. Ed. V. Paris 1860 T. VI — 8594.

4. Tamże VI — 7896.

5. Quérard J. M. La France littéraire ou Dictionnaire bibliographique. Paris 1830 T. VI str. 381.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
		jusqu'à l'année 1814, publié à Londres... Traduction de l'anglais par M***) revue, corrigée et enrichie de notes par M. le lt-général comte Mathieu Dumas. Paris. 1828—34 6 vol 8 ^o] 4 volumes.	4	
6	12	Annales [des faits et des sciences] Militaires [des Français. T. 4 Paris 1818—19] 1 ^r et 2 ^d vol.	2	1
7	15	Lacroix [Cours de] mathématique[s à l'usage de l'École centrale des Quatre Nations... Paris 1797—1816 9 vol. 8 ^o].	7	
8	19	Biot. [L. B.] Traité de physique [expérimentale et mathématique. 4 vol. avec 22 plans. Paris 1816 8 ^o].	3	
9	18	Bezout. Cours de mathématique[s à l'usage du corps d'artillerie. Nouv. édition publiée par Gaillard. Paris 1800. 4 vol. 8 ^o].	4	
10	21	[Legendre A. M.] Éléments de géometrie [IX édition Paris 1812 8 ^o].	1	
11	168	La science des ombres.	1	
12	22	Euler [Éléments d'] Algèbre [traduit de l'allemand par J. Bernouilli. Nouv. édit. augm. de notes par Garnier et Lagrange. Paris 1807. 2 vol. 8 ^o].	2	
13	85	[Lefrançois. F. L.] Essais de géometrie analitique. [Sec. édit. augmentée. Paris 1804 8 ^o].	1	
14	359	[(Reveroni de St. Cyr. J. A.)] Statique de la guerre [ou principes de stratégie et de tactique, suivis de mémoires militaires inédits relatifs à des généraux ou des évènements célèbres... Paris 1826 8 ^o].	1	

6. B. Pr. Gen. 247. Por. Inwentarz braków Glücksberga, umieszczony po niniejszym inwentarzu. Zacytowane tam nazwisko Panckoucke odnosi się do wydawcy.

7. Quérard IV 378.

8. Tamże I 341.

9. Tamże I 324.

10. B. Pr. Gen. 612; ewent. Clairant A. C. Él. de géom. Paris 1753 8°. Tamże 611, lub: Élém. de géom. traduit de l'anglais de Th. Simpson. Paris 1771 2 vol. 8° Brunet VI — 7935.

12. Quérard III 42. Wcześniejsze wydanie 1770—1774, jest zdaje się jednotomowe.

13. Quérard V 89. Ewent. Biot, J. B. Essai de géom. anal. appliquée aux courbes. et aux surfaces du second ordre. VI Édit. Paris 1826. Quérard I 340.

14. Tamże VII 554.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
15	298	[Douglas H.] Essais sur les [principes et la construction des] ponts militaires [et sur les passages des rivières en campagne. Trad. de l'anglais par I. P. Vaillant. Paris 1823 8 ^o avec 13 planches].	1	
16	351	Mémorial du Dépôt général de la guerre. 1 ^r et 8 ^e Volumes [T. 1—13 avec suppl. et Atl. 1.2 Paris 1829 — 1904 4 ^o . et 2 ^o].	2	6
17	101	[Musset Pathey V. D.] Relations des principaux sièges [faits ou soutenus par l'armée depuis 1792; par les officiers du génie, publiées par... Paris 1806 2 vol 4 ^o dont un de plans].	1	
18	162	Schmettau [F. W. K. Graf.] Mémoires [raisonnés sur la campagne de 1778 en Bohême par l'armée prussienne aux ordres de S. M. le roi... Berlin 1789. 4 ^o avec 4 cartes topographiques].	1	
19	89	• Rogniat [Baron J.] Considérations sur l'art de la guerre Paris 1816 8 ^o .	1	
20	32	Éloquence militaire [T. 1.2 Paris. 1818. 8 ^o].		
21	30	Correspondance sur l'école polytechnique [Éd Hachette T. 1—3. Paris 1808—1816. 8 ^o].	3	
22	427	[Alix A. L. F.] Précis de l'histoire de l'empire ottoman [depuis son origine jusqu'à nos jours... Paris 1822 — 1825 3 vol.] le 3 ^e vol.	1	2

15. Quérard II 586.

16. B. Pr. Gen. 12. Inwentarz braków Glücksberga ma prócz tego tytułu także drugi, rozszerzony: „Mémorial topographique et militaire rédigé au dépôt général de la guerre, imprimé par ordre du ministre”. Sądze jednak, że to jest tytuł tego samego wydawnictwa, może tylko innego rocznika. U Glücksberga obydwie te tytuły mają tę samą sygnaturę 351, jaka figuruje przy skróconym tytule poz. 16. O wydawnictwie tem pisze B. Olszewicz (Polska Kartografia Wojskowa. Warszawa 1921 str. 97), że służyło ono jako podręcznik w korpusie kadetów w Kaliszu.

17. Brunet VI — 8667.

18. Quérard VIII 526 ewent. tegoż autora: Mémoires raisonnés sur la campagne de 1778 B. Pr. Gen. 245.

19. Quérard VIII — 116.

20. B. Pr. Gen. 216.

21. Tamże 628.

22. Quérard I 31.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
23	140	Koch [F] Mémoires pour servir à l'histoire de la campagne de 1814 [T. 1.2] avec planches [Paris 1819 8 ^o].	3 et un atlas	
24	341	[Bonneville de] Esprit des lois de la tactique [et de différentes institutions militaires, ou notes de Mr le Maréchal de Saxe... T. 1.2 La Haye et Paris 1762 4 ^o] 2 volumes en un.	1	
25	386	Recueil de théories étrangères.	1	
26	270	Dufour [G. H.] De la fortification permanente. [Genève et Paris 1822 4 ^o et atlas in fol. de 34 planches et frontispice grav.].	2	
27	—	Dictionnaire de l'artillerie. [Avec supplém. Paris 1822—1832 4 ^o].	1	
28	280	[Pezay Mrq. de] Histoire des campagnes [de Mr le Maréchal de Maillebois] en Italie 1745 et 1746 [T. 1.2. Paris 1775 4 ^o et 2 ^o] avec 1 vol. des planches.	3	
2. ARMOIRE				
29	95	[Delaistre I. R.] Encyclopédie de l'ingénieur [ou dictionnaire des ponts et chaussées. Paris 1812 3 vol. 8 ^o et atlas 4 ^o].	3 et 1 Atlas	
30	152	[Saint Remy de Sourirey Pierre] Mémoires d'Artillerie [Nouv. édition augm. par G. Leblond. Paris 1745 —49 3 vol. 4 ^o].	3	
31	99	[Chastenet de Puységur, mrq Jacq.] L'Art de la guerre par principes [et par règles, mis au jour par... Paris 1748 2 vol. 4 ^o avec 51 pl.].	2	
32	159	[Le Blond] Éléments de fortification [contenant la construction raisonnée des ouvrages de fortification. Paris 1739 12 ^o].	1	

23. B. Pr. Gen. 279.

24. Quérard I 411.

26. Tamże II 645.

27. B. Pr. Gen. 128.

28. Tamże 237 ewent. wydanie z r. 1777, 2°.

29. Quérard II 432.

30. Quérard VIII 373. Wcześniejsze wydania 1697 Paris i 1707 Amsterdam są dwutomowe.

31. Tamże II 148.

32. Tamże V 19. Ewent. wyd. VIII Paris 1786 8°. Ten sam tytuł noszą dzieła kilku autorów, jak Noizet St.-Paul, Belaire, Trincano. B. Pr. Gen. 147. Por. poz. inwent. Nr. 39, 141.

Nr. kolofny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
33	163	[Bélidor B. F. de] Le bombardier français [ou nouvelle methode de jeter les bombes avec précision. Paris 1731 4 ^o avec figures.].	1	
34	164	[Clairac Chev. de] L'ingénieur de campagne [ou traité de la fortification passagère. Paris. 1750 4 ^o].	1	
35	150	[Blondel I. F.] Cours d'architecture [civile ou Traité de la décoration et construction des bâtiments, augm. par Patte. Paris 1771—77. 6 vol. 8 ^o et 3 de planches].	6	
36	104	[Rogniat J. Vicomte] Rélation des Sièges de Saragosse et de Tortose [par les Français dans la dernière guerre d'Espagne. Paris 1814 4 ^o].	1	
37	154	[Vauban Seb.] Traité de la défense [des places. Nouv. éd augm. des agenda du Maréchal sur l'attaque et la défense... publiée par le Baron de Valazé. Paris 1829 8 ^o].	1	
38	156	[Vauban Seb.] Traité de l'attaque [des places. Nouv. édition entièrement conforme au manuscrit présenté par l'auteur au Duc de Bourgogne.... publiée... par M. Augoyat. Paris. 1829. 8 ^o].	1	
39	160	[Belair A. P. J. de] Éléments de fortification [renfermant ce qu'il était nécessaire de conserver des ouvrages de Leblond, de Deidier et autres auteurs. Paris 1792 8 ^o avec 30 pl.].	1	
40	166	[Bossut Ch. abbé] Essai sur l'histoire générale des Mathématiques [jusqu'en 1784. Paris. 1802. 2 vol. 8 ^o].	2	
41	29	Victoires, conquêtes, [désastres, revers et guerres civiles des Français de 1792—1815. Paris 1817—1825 28 vol. 8 ^o avec atlas].	26 et 1 carte	1

33. Quérard I 258. Ewent. wyd. r. 1734 Amsterdam.

34. Tamże II 214.

35. Tamże I 358.

36. Brunet VI 8669.

37 i 38. Quérard X 70. Por. także B. Pr. Gen. 152, który podaje szereg filjacji dzieł Vaubana o podobnych tytułach.

39. Quérard I 257. Pcr. poz. inwent. Nr. 32.

40. Quérard I 433.

41. B. Pr. Gen. 247. Ostatni tom nosi tytuł odrębny: Guerre d'Espagne de 1823. I tu miesza Glücksberg (vide inwentarz) nazwisko Panckoucke jako autora, choć był on tylko wydawcą.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui marquent
42		Mémoires sur la trigonométrie sphérique.	1	
43	151	[Tempelhoff Geo. Fr.] Le Bombardier Prussien [Berlin 1781 8°].	1	
44	220	Réglement pour l'infanterie.	1	
45	434	Choumara [P. M. Th. Mémoire sur la] fortification [Paris 1826 8° pag. 48].	1	1 Atlas
46	103	Guibert [I. A. H. comte de] Essai [général] de tactique [précédé d'un discours sur l'état actuel de la politique et de la science militaire en Europe ... Londres 1772. 2 vol. ou 1773 2 vol. 4°].	2	
47	161	[Monge G.] Description de l'art de fabriquer les canons [fait en exécution de l'arrêté du comité de salut public du 18 pluviôse an II. Paris an II (1794) 4°, orné de 60 planches].	1	
48	94	Carnot [L. N. M.] De la corrélation des figures [de géométrie. Paris 1801 8°].	1	
49	385	[Dufour G. H.] Géométrie perspective avec [ses application à la recherche des ombres], atlas. [Genève 1827 4°].	2	
50	153	Fallois [J. de] Traité de la castramétation [et de la défense des places fortes. Berlin 1771 8°].	1	
51	109	[Le Blond] Essai sur la castramétation [ou sur la mesure et le tracé des camps. Paris 1748 8°].	1	

43. Kayser Chrystjan Gottlob. Vollständiges Bücher Lexicon Lipsk 1834 V 410.

44. Identycznego tytułu nie odszukałem. Z pośród kilkudziesięciu „Réglement” podanych w B. Pr. Gen. jeden tylko tytuł mógłby tu może wchodzić w grę, a mianowicie: „Réglement arrêté par le roi pour l'habillement et l'équipement de l'infanterie” l. c. 75.

45. Quérard II 199. Inwentarz Glücksberga podaje tytuł: „Mém. s. la Fort. ou examen raisonné” i rok wydania określa na 1824.

46. Quérard III 518. Ewentualnie wyd. paryskie 1804 2 T. 4°.

47. Tamże VI 202.

48. Tamże II 56. D'Alfonce pisze: Carnet de la corrélation...

49. B. Pr. Gen. 614; Quérard nie wspomina nie o atlasie; format określa na 8° i podaje dwa miejsca tego wydania Genewę i Paryż. l. c. II 645.

50. Quérard III 62.

51. B. Pr. Gen. 94.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
52	259	Gouvion de St. Cyr [L. marquis de] Journal des opérations de [l'armée de] Catalogne en 1808 et 1809 [sous le commandement du Général Gouvion de St Cyr. Paris 1821 8° avec atlas in fol de 14 Cartes].	1 et 1 Atlas	
53	228	[Karamzin N] Histoire de [l'empire de] Russie [Trad. de russe par St Thomas et Jauffret. 8 vol Paris 1819—20 8°].	9	
54	448	[Coyer G. Fr. abbé] Histoire de Jean Sobieski [roi de Pologne. Varsovie (Paris) 1761 3 vol. 12°].	3	
55	282	Dubuat [Chev.] Principes d'hydraulique [et de pyrodynamique vérifiés par un grand nombre d'expériences faites par ordre du gouvernement. Nouv. édit. rev. et considérablement augmentée. Paris 1816 3 vol. 8°].	2	
56	243	Revue encyclopédique [52 vol. Paris 1819—1831. 8°] depuis le 8 ^e jusqu'au 22 volume.	15	7
57	417	[Condé Jos. Ant. Histoire de la] domination des Arabes [et des Maures] en Espagne [et en Portugal depuis l'invasion de ces peuples jusqu'à leur expulsion définitive, rédigée sur l'histoire, traduite de l'arabe en espagnol et traduit de l'espagnol par de Marlès. Paris 1825 3 vol. 8°].	3	
58	407	[Michaud Joseph] Histoire des croisades. Paris 1812—22. 7 vol. 8°].	4	1
59	—	[Bérenger] École historique et moral du soldat [et de l'officier. Paris 1788. 3 vol. 8°].	3	

52. Quérard III 436.

53. B. Pr. Gen. 560.

54. Quérard II 328. Ewentualnie Salvandy N. A. Comte de: Histoire de Pologne avant et sous le roi Jean Sobieski. Paris. 1829. 3 vol. 8°. Quérard VIII 426.

55. Quérard II 613; I wydanie (także niezgodne pod względem ilości voluminów, bo jednotomowe) pochodzi z r. 1779.

56. B. Pr. Gen. 5. por: poz. 139. Inw. Glücksberga uzupełnia tytuł: „Rev. enc., ou analyse raisonnée des productions les plus remarquables dans la littérature, les sciences et les arts.“, przychem ilość obecnych tomów określa na 42 tomy czyli więcej niż w obu pozycjach 56 i 139 razem wziętych.

57. Quérard II 266.

58. B. Pr. Gen. 433. Quérard VI 108 pisze o tem wydaniu: „La première édition publiée de 1812 à 1822 ne forme, que 7 volumes dont deux (les derniers) contiennent la Bibliographie des Croisades. W ten sposób, być może, da się wyjaśnić sprzeczność w ilości tomów.

59. Pohler. Bibliotheca historico-militaris. Cassel. 1890 T. I—17.

Nr. kolęjny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
60	—	[Robins B.] Nouveaux principes d'artillerie [commentés par L. Euler, traduit par Lombard. Paris 1783. 8 ^o].	1	
61	358	Observations sur l'ouvrage de M. le Lieut.-gen. Max Lamarque [intitulé: de l'esprit militaire en France Paris 1827 8 ^o].	1	
62	251	[Lelarge de Lourdoueix] Les séductions politiques [ou l'An DMCCCXXI. Roman par l'auteur des F... du S... (Folies du Siècle) Paris 1822 8 ^o VIII 416].	1	
63	98	[Biot J. B.] Essai sur l'histoire générale des sciences [pendant la révolution. Paris 1803 8 ^o].	1	
64	170	Manuel des fonctionnaires militaires et civils.	1	
65	158	[Vallièrre de] Traité de la défense des places [par les contre mines. Paris 1768 8 ^o].	1	
66	—	Théorie du jet des bombes.	1	
67	—	[Arcy Chev. d'] Essai d'une théorie d'artillerie. [Paris 1760 8 ^o].	1	
68	435	Manoeuvres des tirailleurs.	1	
69	—	[Wegelin Jacq.] Histoire universelle et diplomatique [contenant les évènements les plus remarquables depuis le partage de l'empire jusqu'au sacre de Hugues Capet en 987 par... Berlin 1776—1780 3 tom. en 6 vol. 8 ^o]. ouvrage depareillé.	4	depa- reill
70	—	Instruction sur les para — tonnières [pour servir à l'établissement de ces appareils au-dessus des magasins à poudre. Paris 1804 4 ^o].	1	

60. Brunet VI 8684.

61. B. Pr. Gen. 41.

62. Barbier. Dictionnaire des ouvrages Anonymes. Wyd. III Paris 1882 T. IV 458.

63. Quérard I 340.

65. B. Pr. Gen. 152.

67. B. Pr. Gen. 130.

69. Brunet VI 23028. Inwentarz Glücksberga, jako autora wymienia Deckera, ale tytuł brzmi: Hist. univ. et dipl. de Weguelin.

70. B. Pr. Gen. 139.

Nr. kolofny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
3 A R M O I R E				
71	230	Histoire universelle,	126	
72	34	Mémorial topographique et militaire [NN 1—6. Paris 1802—1805 8°].	6	
73	—	[Réglements sur] l'organisation [générale] de l'armée [Strasbourg 1789 8°].	1	
74	—	[Warnery de] Remarques sur la cavallerie [Par un officier général. Lublin 1781 8°].	1	
75	443	[Barante Baron de] Histoire des ducs de Bourgogne [de la maison de Valois 1364—1477. Paris 1824—26 13 vol. 8°].	13	
76	436	Denham, [Clapperton. Voyages dans le Nord et dans les parties centrales de l'Afrique 1822—1824. Trad. de l'anglais par Eyries et De La Renaudière. Paris 1826. 3 vol 4° avec Atlas].	3	Atlas
77	437	Clapperton H. [Second voyage dans l'intérieur de l'Afrique depuis le Golfe de Benin jusqu'à Sackatou... trad. de l'anglais par M. M. Eyries et De La Renaudière, Paris 1829 2 vol. 8° avec. 2 cartes et un portrait.].	2	
78	463	Lacretelle [Ch. Jos.] Histoire de France pendant les guerres de la Religion [Paris 1814—16 4 vol 8°].	4	
79	464	Lacretelle [Ch. Jos.] Histoire de France pendant le 18e siècle [Paris 1808—12. 6 vol. 8°].	6	

71. Brunet VI—21294 sqq podaje cały szereg tytułów „Hist. univ.“, ale żadne z tych wydawnictw nie sięga 126 tomów. Może „Histoire universelle, traduite de l'anglais. Amsterdam 1770. 46 vol 4° (Brunet VI—21300).

72. B. Pr. Gen. 161.

73. B. Pr. Gen. 41—43 Dużo pokrewnych tytułów; por. Ordonnance du roi sur l'organisation générale de l'armée française. Metz 1814 8°. B. Pr. Gen. 43.

74. Pohler III 661, ewent. nowe wydanie Paryż 1828 12°.

75. Brunet I—1—643.

76. B. Pr. Gen. 574. U D'Alfonce'a tytuł skrócony - „Voyage en Afrique“, choć niewątpliwie odpowiadający tytułowi przytoczonemu w tekście.

77. Brunet II—1—78. W inw. D'Alfonce'a podane tylko nazwisko „Clapperton“ oraz „idem“ (w stosunku do poprzedniej pozycji „Voyage en Afrique“).

78. Quérard IV 574.

79. B. Pr. Gen. 520. Quérard zna tylko wydanie V, z roku 1830.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
80	413	Robertson [Wiliam] L'histoire [du règne] de [l'Empe- reur] Charles Quint [Précédé d'un Tableau des progrès de la société en Europe depuis la destruction de l'Empire Romain jusqu'au commencement du XVI siècle Paris 1817—1822 4 vol. 8°].	4	
81	414	Robertson [Wiljam] Histoire d'Écosse [sous les regnes de Marie Stuart et de Jacques VI jusqu'à l'avènement de ce prince à la couronne d'Angleterre, trad. de l'anglais par Besset de Lachapelle Londres 1764 3 vol. 12°].	3	
82	415	Robertson [Wiliam. Recherches historiques sur l'Inde ancienne, sur la connaissance, que les anciens en avaient... Paris 1792 Nouv. édition Paris 1821 8° 2 cartes].	1	
83	231	[Marbot] Remarque[s] critique[s] sur l'ouvrage de Rogniat [Paris 1820].	1	
84	382	[Larauza] Histoire critique du passage des Alpes par Annibal. [Paris 1826 8° XII 219].	1	
85	398	[Klaproth] Tableaux historiques de l'Asie. [Paris 1826 4° et 2° av. atlas].	1 et 1 Atlas	
86	133	[Beaurain et de Boissgelin] Histoire militaire de Flandre [depuis 1690 jusqu'en 1694 pendant ces cinq campagnes. Fol. et 2 atlas de 148 cartes. Paris 1755].	1	
87	—	Traité théorique et pratique polonais et français 1 Volume Exemplairs.	4	
88	86	Campagne de...	1	

80. Quérard VIII 78. Szereg wydań tegoż dzieł z inną ilością tomów (2 lub 6).

81. Quérard VIII 78.

82. Tamże VIII 78; u D'Alfonce'a tytuł skrócony do „Histoire del'Inde“, a właściwie „idem de l'Inde“ przez analogję do dwóch poprzednich tytułów.

83. Scharfenort v. Quellenkunde der Kriegswissenschaften für den Zeitraum 1740—1910 Berlin 1910 4°; s. 643 d-e.

84. Pohler Bibliotheca historico-militaris I 37.

85. B. Pr. Gen. 587.

86. Pohler I 545.

88. Dalszy ciąg niemożliwy do odczytania z powodu zniszczenia rękopisu.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
89	107	[La Luzerne, Comte de, L'] Expédition de Cyrus [ou la retraite des dix milles, ouvrage traduit du grec de Xénophon par le... Paris 1777 8°].	1	
90	—	[Chambray G. Marquis de] Philosophie de la guerre [Paris 1827 8°].	1	
91	28	[Dumas M. Comte] Précis des évènements militaires [depuis le 1 mars 1799 jusqu'en 1807 par le... Paris 1817—1826 19 vol. 8° et atlas 4°] manquent le 8 ^e , 9 ^e et 10 ^e volume et 3 cahiers de plans.	16	3 vol et 3 cahiers
4 A R M O I R E				
92	122	Journal Militaire [Paris 1790—1830 8°] de 1818 à 1826.	21	
93	260	Annuaire de l'état militaire de France [Paris 8°] 1822 à 1830.	7	
94	—	[Carnot] Précis, de la conduite politique de [M-r] Carnot [Paris 1815].	1	
95	—	[Henry J. F.] Mémoire sur la projection des cartes géographiques [adopté au dépôt général de la guerre... Paris 1810 4° avec 4 plans].	1	
96	384	[Dufour G. H.] Instruction[s] sur le dessin des reconnaissances militaires [à l'usage des officiers de l'École fédérale. Genève et Paris 1827 8°].	1	
97	328	La campagne de l'armée prussienne en Belgique en 1815.	1	
98	—	[Gail J. B.] Géographie d'Hérodote [prise dans le texte grec de l'auteur... Paris 1823 2 vol 8° avec atlas 4°].	1	

89. Barbier II 374.

90. B. Pr. Gen. 99.

91. Brunet. 520.

92. B. Pr. Gen. 12. U D'Alfonce'a „J. Mil. de France“, ale takiego czasopisma nie zna żadna z zacytowanych w tej rozprawie bibliografij.

93. B. Pr. Gen. 370.

94. Scharfenort 469 g-h'u D'Alfonce'a tytuł ten zaczyna się „Exposé de la conduite“...

95. Quérard IV 78.

96. Tamże II 645.

98. Brunet III 127.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
99	258	[Vignolles Martin, comte de] Précis historique des opérations militaires [de l'armée d'Italie en 1813 et 1814 Paris 1817. 8 ^o avec une carte].	1	
100	302	[Piquet Ch.] Collection des uniformes de l'armée française [dessiné.. au Dépôt général de la guerre. Paris 1823 2 ^o].	1	
101	244	Description de l'Égypte ou recueil des observations et des recherches, qui ont été faites en Égypte pendant l'expédition de l'armée française. 10 Vol, 12 ^o Atlas. Paris 1809—22.	26 et 70 liv. de	planch.
102	418	Botta [C] Histoire d'Italie [de 1789 à 1814 traduit de l'ital. par Th. Licquet. Paris 1824 5 vol 8 ^o].	5	
103	23	Poisson [I. D.] Traité de Mécanique [Paris 1811 2 vol 8 ^o avec 8 planches.]	2	
104	452	[Simonde de] Sismondi [Jean Charles Léonard] Histoire des Français [Paris 1821—1835 21 vol 8 ^o] manquent les 13, 14, 15 et 16 volume.	12	4
105	408	[Simonde de] Sismondi [Jean Charles Léonard] Histoire des républiques italiennes du moyen âge. Zurich 1807—1808. 4 vol. V—XVI v. — Paris 1825—1826.	16	
106	422	Séguir [Philippe Comte de] Histoire ancienne.	3	
107	423	Séguir [Philippe Comte de] Histoire romaine.	4	
108	424	Séguir [Philippe Comte de] Histoire du Bas Empire	4	

99. Quérard X 163. U D'Alfonce'a po wyrazie „Précis“ wstawione „ou journal“.

100. B. Pr. Gen. 370. U D'Alfonce'a tytuł skrócony, brzmi: „Collection des uniformes françaises“.

101. B. Pr. Gen. 576 por. inw. Glücksberga, gdzie zresztą Panckouque, znany wydawca paryski, zanotowany został mylnie jako autor.

102. Quérard I 435.

103. Tamże VII 244.

104. Tamże IX 171. Inw. Glücksberga podaje jako rok wydawnictwa 1828.

105. Tamże IX 172.

106, 107 i 108. Quérard IX 30; Są to części wydawnictwa p. t. Abrégé de l'Histoire Universelle ancienne et moderne à l'usage de la jeunesse. Paris 1817 44 vol. 16° avec 150 figures et cartes. Późniejsze wydania wychodzą w różnych ilościach tomów; wydanie r. 1821 liczy z atlasem 11 tomów. Wydanie 1823 50 vol. 18°.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
109	425	Séjur [Philippe Comte de] La décade historique, [la galerie morale et politique 1817].	3	
110	466	Séjur [Philippe Comte de] Histoire de France [depuis les Gaulois jusques'y compris le regne de Lois XI. Paris 1824—1830. 9 vol.].	9	
111	322	[Beauchamp A. de] Histoire de la campagne de 1814 [et de la restauration de la monarchie française. Paris 1815 2 vol 8°].	2	
112	387	Voyage en Valachie.	1	
113	278	[Napoléon I] Mémoires [pour servir à l'histoire de France sous Napoléon écrits à Sainte Hélène par les généraux qui ont partagé sa captivité. 8 vol. Paris et Francfort 1823. Vol III. IV et VI. Mémoires écrits par Montholon. [V, VII et VIII Notes et mélanges écrits par Montholon].	5	1
114	383	Chambray [G. Marquis de. Histoire de] l'expédition de Russie [par... sec. édition augm. Paris 1825 3 vol 8° ornés de 3 vignettes et un atlas de 9 cartes et un plan de Moscou] manque le 1 ^{er} volume.	2	1
115	311	Boutorlin. [Histoire militaire de la] campagne de Russie en 1812 [Paris 1824 2 vol 8° et atlas 4° de dix tableaux imprimé].	2 et 1 Atlas	
116	213	Jomini [H. Baron de] Histoire [critique et militaire] des guerres de la révolution [de 1792 à 1801, précédé d'une Introduction... III édition Paris 1819—24 15 vol. 8°] avec [4] atlas [in fol].	14 et Atlas	
117	—	Recueil des planches du dictionnaire encyclopédique de l'art militaire, l'ouvrage manque.	1	l'ouvr. manque

109. Bouillet. Dictionnaire universel d'histoire et de géographie. Paris 1893
vide Séjur. Quérard w spisie dzieł Séjura tego tytułu nie zamieszcza.

110. Quérard IX 30.

111. B. Pr. Gen. 278.

113. B. Pr. Gen. 527. Por. poz. inw. 171.

114. Quérard II 118; B. Pr. Gen. zna wcześniejsze wydanie z r. 1823.

115. Quérard I 480.

116. Tamże IV 241.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
118	25	Allix [J. A. F.] Théorie de l'univers [ou de la cause primitive du mouvement et de ses principaux effets seconde édition Paris 1818 8 ^o].	1	
119	321	Biographie universelle [ancienne et moderne. Paris 1811—1841 68 vol 8 ^o].	52	
120	406	Rollin [Charles] Histoire ancienne [des Égyptiens, des Carthaginois, des Assyriens, des Babyloniens, des Mèdes et des Perses, des Macédoniens, des Grecs. Paris 1730 et ann. suiv. 12 vol 12 ^o].	11 vol. et 1 Atlas	
121	406	Rollin [Charles] Histoire romaine [depuis la fondation de Rome jusqu'à la bataille d'Actium par... et continué par M. Crévier. Paris 1738 9 vol 12 ^o].	12	
122	406	Rollin [Charles] Traité des études [ou la manière d'étudier les belles lettres par rapport à l'esprit et au coeur. Paris 1726—31. 4 vol 12 ^o].	4	
123	194	Monge [Gaspard] Géométrie descriptive [Leçons données aux Écoles normales sec. édition. Paris 1799 4 ^o].	1	
124	253	Archiduc Charles. Campagne de 1799 en Suisse [Paris 1820].	2	
125	—	[Gouvion] St. Cyr. [L. Mémoires sur les] campagnes [des armées du Rhin et de Rhin-et-Moselle], de 1792 [jusqu'à la paix de Campo Formio 1797. Paris 1829 4 vol 8 ^o avec 15 cartes ou planches, un grand nombre d'états de situation et accompagné d'un très bel atlas.] l'Atlas par rapport a son volume compris dans le Catalogue des Gravures sous le N 36.	4 et 1 Atlas	
126	445	Ancillon [F.] Tableaux des révolutions du système politique de l'Europe [depuis la fin du XV siècle. Paris 1823. 4 vol 8 ^o].	4	

118. Quérard I 42. D'Alfonce pisze mylnie nazwisko: Alix.

119. B. Pr. Gen. 428.

120. Quérard VIII 128. Szereg późniejszych wydań (aż po rok 1848) z inną ilością tomów (6—7—13).

121. Quérard VIII 128. Szereg późniejszych wydań o ilości tomów od 8 do 16. żadne jednak nie liczy 12 tomów.

122. Tamże VIII 128. Wydania: 1732, 1736, 1740, 1741, 1765 4 vol. 12°.

123. Tamże VI 202. Późniejsze wydania III—1812, IV—1819, V—1827.

124. B. Pr. Gen. 257.

125. Quérard III 436.

126. Quérard I 55. Por. inwentarz Glücksberga.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
127	—	Instruction destinée aux troupes légères [et aux officiers, qui servent dans les avantpostes, rédigée sur une instruction de Frédéric II. V édition Paris 1809 8°].	1	
128	374	[Foy Ms. Histoire de] la guerre de la Péninsule [sous Napoléon. Paris 1827 4 vol. 8° et Atl.].	4 et 1 Atlas	
129	236	[Labauve E.] Histoire de la chute de l'empire de Napoléon [ornée de huit plans où cartes pour servir au récit des principales batailles livrées en 1815 et 1816. Paris 1820 2 vol. 8°].	2	
130	212	Pinkerton [I. et C. A. Walckenaer] Géographie moderne [ou description historique, politique, civile et naturelle des empires, royaumes, états et leurs colonies... Traduite de l'anglais... par Langlès... Paris 1804 6 vol. 8° avec atlas].	6	
131	257	[Raffene], C. D.] Histoire des événements de la Grèce [depuis les premiers troubles jusqu'à ce jour, avec des notes critiques et topographiques sur le Péloponnèse et la Turquie. Paris 1822 8° avec carte].	1	
132	371	Colin. Cours de Chimie. [Paris 1827 8°].	1	
133	—	[Doppet (F. A)] Mémoires politiques et militaires. [Paris 1824 8°].	1	
134	—	Allix [J. A. F. Deux lettres de M. le lieutenant général... sur son] système d'artillerie. [Paris 1826 8° 28 pag.].	1	
135	20	Carrot [L. N. M.]. Géométrie de position [à l'usage de ceux, qui se destinent à mesurer les terrains. Paris 1803 4°].	1	

127. B. Pr. Gen. 121. I wydanie 1769.

128. Pohler II 255.

129. Quérard IV 327.

130. Quérard VII 182. Olbrzymi tytuł liczący 31 wierszy petitu.

131. Tamże VII 435.

132. B. Pr. Gen. 623. Quérardowi autor i tytuł ten jest nieznan.

133. Tamże 400. Wiele tytułów pokrewnych.

134. Quérard I 42.

135. Tamże II 56.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
136	—	Connaissance des temps ou des mouvements célestes [à l'usage des astronomes et des navigateurs pour l'an... (Depuis 1679) Paris Bureau des Longitudes].	1	
137	—	[Puissant, L.] Principes du figuré, du terrain [et du lavis sur les plans et cartes géographiques... Paris 1826 8 ^o avec une planche].	1	
138	458	Le Spectateur militaire [Paris 1826 et suiv. 8 ^o] du 1-er au 6 ^e vol. et 1 Cahier du 8 ^e vol. non relié.	6 et 1 Cahier	incom- plet
139	243	Revue encyclopédique [Paris 1819—1831—52 vol 8 ^o] de 18 à 1829, 17 volumes et 8 Livraisons.	17 et 8 Livr.	idem
140	457	Journal des sciences militaires [Paris 1825—1854. 30 vol.] 7 Livraisons et du 1 au 16 vol.	16 et 7 Livr.	idem
141	93	[Noizet de] St. Paul. Éléments de fortification [à l'usage des états major des armées... Paris 1812 un vol. en deux parties 8 ^o avec 71. planches].	2	
142	97	Bousmard [de] Essai général de fortification [et d'attaque et défense des places... Berlin et Paris 1798 —1803 4 vol. 4 ^o] avec le volume des planches.	5	
143	360	[Duvivier, F. F.] Essai sur la défense des États [par les fortifications. Paris 1826 8 ^o].	1	
144	447	a) École d'application du corps de l'État Major, brochure.	1	
145	—	b) Instruction sur l'inspection des troupes, brochure.	1	

136. Boersch, Dr. O. Geodätische Literatur Berlin 1889 str. 116.

137. Quérard VII 374.

138. B. Pr. Gen. 12. Glücksberg w inwentarzu dodaje nazwisko redaktora (?) Anselin, ale Quérard nie potwierdza tego.

139. Tamże 5 por. poz. inw. N 56.

140. Tamże 12. Inw. Glücksberga uzupełnia tytuł: „Journ. d. sc. mil. des armées de terre et de mer”. Książka ta znajduje się w Centralnej Bibliotece Wojskowej z pieczęciami Kwatermistrzostwa.

141. Quérard VI 443. D'Alfonce wbrew temu, co sam pisze w rubryce liczby tomów, dodaje „2 vol. en un avec planches”.

142. Quérard I 477. Nowe wydanie. Paris 1815 4 vol. 8° et atlas de 62 pl. 4°.

143. B. Pr. Gen. 148. Quérardowi autor i tytuł nieznan.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
146	—	c) [Augoyat A. M.] Instruction sur le service [du génie] en campagne. [Paris 1825 8° pag. 56] brochure.	1	
147	—	d) [Poumet] Instruction sur la Ballistique [par... Chef de Bataillon au Corps Royal de l'Artillerie. Varsovie 1825 8° pag. 79 et 1 plan] brochure.	1	
148	—	e) [Augoyat, A. M.] Instruction sur les instruments à reflexion [Paris 1825 8°] brochure.	1	
149	—	f) Instruction sur la géographie physique, brochure.	1	
150	—	g) [Poumet] Instruction sur l'artillerie [de campagne. Paris 1824 8°.] brochure.	1	
151	—	h) Instruction sur le figuré du terrain [à l'usage de l'École d'Application du Corps Royal de l'état major. Paris 1825 8°] brochure.	1	
152	—	k) Instruction sur les routes en fer, brochure.	1	
153	16	Puissant [L.] Traité de géodésie [ou exposition des méthodes trigonometriques et astronomiques, applicables soit à la mesure de la terre, soit à la confection des canevas des cartes. Paris 1805 4°].	1	
154	17	Puissant [L.] Traité de topographie, [d'arpentage et de nivellement. Paris 1807 4°].	1	
155	—	* Journal des voies de communication [St. Petersbourg. 1826—1831 5 vol. 8°] 12 Cahiers.	12	depar- reille

146. Barbier II 942.

147. Egzemplarz, znajdujący się w Archiwum Akt Dawnych. Jest to wydawnictwo polsko-francuskie; tytuł polski brzmi: Nauka Balistyki przez Poumet Szefa Bataljonu Korpusu Artylerji królewskiej. Tłómaczona przez Antoniego Krauz, ppor. komp. Rzem. Artylerji. Warszawa. Drukarnia wojskowa.

148. Barbier II 942.

150. B. Pr. Gen. 78.

151. Tamże 170.

153. Quérard VII 374. Następne wydanie r. 1819 jest dwutomowe.

154. Quérard VII 374. Wydawnictwo to dawano w korpusie kadetów w Kaliszu jako nagrodę za pilność i postępy w naukach. B. Olszewicz. Polska Kartografia Wojskowa. Warszawa, 1921 str. 97.

155. B. Pr. Gen. 635.]

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
156	—	[Damaze de Raymond] Tableau historique [géographique, militaire et moral] de l'empire de Russie. [Paris 1812 2 vol 8 ^o avec. cartes].	1	
157	—	Atlas de Vauban, fortification, l'ouvrage manque.	1 Atlas	l'ouvr man- que
158	—	Atlas de la France et tableaux statistiques.	1	
159	310	Lallemand A. Atlas topographique du traité théorique et pratique des opérations secondaires de la guerre et l'ouvrage. [Paris 1824—1825 8 ^o] en 2 volumes.	2 et Atlas	
160	294	[Carrion Nisas (M. H. F. E. Marquis de). Essai sur l'] histoire [générale] de l'art militaire [de son origine, de ses progrès et de ses révolutions. Paris 1823 2 vol. 8 ^o avec. 14 planches].	2	
161	433	[Ray de Saint Geniès J] L'art de la guerre [pratique. Paris 1754 2 vol. 12 ^o avec. fig.]	2	
162	91	[Frédéric II]. L'Esprit du Chevalier Folard [tiré de ses Commentaires sur Polybe pour l'usage d'un officier de main de maître. Paris 1760 8 ^o].	1	
163	439	Daru [P. A. N. B. Comte de] Histoire de [la république] de Venise. [Sec. édition. Paris 1822 8 vol. 8 ^o avec. planches et cartes].	8	
164	222	Victoires et conquêtes [des Français jusqu'en 1792. Paris 1821—25. 6 volumes].	6	

156. Quérard II 375.

158. Bibliografia atlasów Phillipsa takiego tytułu nie zna. Brunet str. 1042 Nr. 19660 podaje tytuł, który ma dużo pokrewieństwa z tytułem D'Alfonce'a. Jest to: „Atlas national de France par Dumèze et P. G. Chanlaire. Paris, 1806 fol. 110. A chaque carte devait être jointe une notice topographique et statistique in 4° par Peuchet et Chanlaire, mais cela n'a été exécuté, que pour 46 départements”.

159. B. Pr. Gen. 121.

160. Quérard II 65.

161. Quérard VII 468 późniejsze wydanie 1755. Zresztą dużo wydawnictw z tym samym tytułem, vide Turpin de Crissé Comte: Essai sur l'art de guerre; La Roche Aymon Comte de: Mémoires sur l'art de guerre etc...

162. Quérard III 202.

163. Quérard II 396.

164. Scharfenort 302 d-e. Mniej prawdopodobne, bo dwutomowe wydawnictwo: Buvet de Crisset: Précis de victoires et conquêtes des Français dans deux mondes de 1792 à 1823. Paris 1824. 2 vol. 8° avec 2 plans. Pohler III 15.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
165	449	Daru [P. A. N. B. Comte de] Histoire de Bretagne. [Paris 1826 3 vol. 8°].	3	incomplet
166	368	[Jomini H. Baron] Vie politique et militaire de Napoléon [racontée par lui même au tribunal de César, d'Alexandre et de Frédéric. Paris 1827. 4 vol 8°].	3	1
167	400	Napoléon. Correspondance [inédite, officielle et confidentielle avec les Cours étrangères, les princes, les ministres et les généraux français et étrangers en Italie, en Allemagne et en Égypte. Mise en ordre et publiée par le gén. Ch. Th. Beauvais. Paris 1819—20 7 vol. 8°].	7	
168	419	Laborde [A Comte de] Itinéraire [descriptif] de l'Espagne [et Tableaux des différentes branches d'administration et de l'industrie de ce Royaume. Paris 1808 ou 1809. 5 vol 8° et atlas in 4° de 29 ouvrages].	5	
169	372	Laffaile [G.] Mémoires sur la campagne [du corps d'armée des Pyrénées Orientales... en 1808, suivis d'un précis des campagnes] de Catalogne [de 1808 à 1814... Paris 1827 8°].	1	
170	314	Gourgaud G-I [Napoléon et la Grande Armée en Russie ou] examen critique de l'ouvrage de [M. le Comte Ph. de] Ségur [Paris 1825 8°].	1	
171	—	[Napoléon I Mémoires pour servir à l'histoire de France sous Napoléon, écrits à Sainte Hélène par les Généraux, qui ont partagé sa captivité. vol. I et II Mémoires écrits par Gourgaud] le 2 ^d vol., manque le 1 ^r .	1	1
172	—	Suchet [Duc d'Albufera] Mémoires [sur ses campagnes en Espagne depuis 1808 jusqu'en 1814, écrits par lui même (c'est à dire rédigés d'après ses notes par le baron Saint Cyr Nuguès). Paris 1829. 2 vol. avec un portrait et un Atlas in folio de 15 fol.]	2 et Atlas	

Le Colonel au Corps des topographes D'ALFONCE.

Po katalogu siemu francuzskija knigi priniaty
Genieralnago Sztaba Podpołkownik NOSKOW.

165. Quérard II 396.	170. Quérard III 431. B. Pr. Gen. 270
166. Tamże IV 241. Inwentarz Glücksberga podaje jako autora tego dzieła, Gourgaud'a.	cytuje późniejsze wydanie z r. 1826.
167. Quérard I 396.	171. B. Pr. Gen. 527. U D'Alfonce'a tytuł brzmi: Mémoires historique par.
168. Tamże IV 343.	Gourgaud por. poz. inw. N. 113.
169. Tamże IV 393.	172. Quérard IX 282.

CATALOGUE

des Livres Allemands, qui se trouvent dans la Bibliothèque de l'ex Corps
du Quartier-Maîtrât G^{al} de l'ex Armée Polonaise au 1 Novembre
1832.

B

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
173	226	Militär Literatur Zeitung (Berlin) von 1820 bis 1823.	5	nicht comple
174	3,126	[Neue] militärische Zeitschrift vom Jahre 1824 bis 1826 [Wien 8 ^o Redigiert von I. B. Schels].	7	
175	332	[Rumpf H. F. Allgemeine] Literatur der Kriegswis- senschaften [Berlin 1824 8 ^o (Verm. Jähns)].	2	
176	81	[Bülov H. D. Frhr. von.] Lehrsätze des neuern Krieges, [oder reine und angewandte Strategie. Berlin 1805 8 ^o].	1	
177	58	Schlieffen [Wlh. Er. Aug. Das Unentbehrlichste der] Feldbefestigungskunst, [der Vertheidigung und des Angriffs der Schanzen Mit 4 kpft. Erfurt 1806 8 ^o].	1	
178	429	Baczko [L v.] Geschichte Preussens [Bd 1—6 Kö- nigsberg 1792—1800 8 ^o]	6	
179	255	Hauser [Abhandlung über] Befestigungskunst [zum Gebrauch der K. K. Ingenieurs-Akademie], 2 Exemplare, vom 1 Theil fehlen die 2-ten Bände.	2	2

173. B. Pr. Gen. 11.

174. Kayser VI 321. Tytuł nasuwa pewne wątpliwości niewiadomo bowiem
czy odnosi się do pierwszych dwóch wspomnianych u Kaysera roczników z lat 1811
i 1812, czy też do całego wydawnictwa aż po rok. 1832.

175. B. Pr. Gen. 8.

176. B. Pr. Gen. 97.

177. Kayser V 96.

179. Tytuł uzupełniłem na podstawie inwentarza braków Glücksberga.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
180	216	Foerster [Fr. Einleitung in die] allgemeine Erdkunde [mit einer Vorschule der Feldkunde. Nebst 12 Bildern und einer Fluss und Gebirgskarte Europas. Berlin 1810 4 ^o 2-te Aufl. 1820].	1	
181	223	[Cankrin v. Über die] Militärökonomie [im Frieden und Krieg und ihr Wechselverhältniss zu den Operationen. Bd 1—3. St Petersburg 1820—1823 4 ^o]	3	
182	116	Scharnhorst [G. v.] Militairisches Taschenbuch [zum Gebrauch im Felde. 1 Aufl. 1792. 3 Aufl. Hannover 1794 8 ^o , Dass. 1815].	1	
183	442	Voigt [Jh.] Geschichte von Marienburg [Königsberg 1824] und [Geschichte] Preussens [von den ältesten Zeiten bis zum Untergange der Herrschaft des Deutschen Ordens. 9 Bde. Ebda 1827—39].	4	
184	52	Eytelwein [Jh. Albr.: Handbuch der] Perspective. 2 Bde in einem Theil [Mit 18 kpft. Berlin 1810 4 ^o].	1	
185	62, 63	Hoyer [J. G. v. Versuch eines Handbuches der] Pontonnier Wissenschaften [Bd 1—3. Leipzig 1793—94 8 ^o].	3	
186	63	Hoyer [J. G. v. Lehrbuch der] Kriegsbaukunst [2 Thele mit Kpft. Berlin 1817—18 8 ^o].	1	
187	70	Belagerung von Danzig von 1807 und 1813.	2	
188	119	Scharnhorst [S. v.] Handbuch für Offiziere [T. 1—3. Hannover 1787—1790 8 ^o 1. Artillerie; 2. Verschanzungskunst; 3. Taktik].	3	

180. Kayser II 239.

181. B. Pr. Gen. 98. Mniej prawdopodobne, bo niezgodne co do ilości tomów: Häbler. Militair-Oekonomie-System der K. K. Oesterreichischen Armee. Wien 1820—23. 17 vol. 4°. Brunet VI—8602.

182. B. Pr. Gen. 97.

183. Brockhaus. Convers. Lexicon vide Voigt. Właściwy tekst tytułu w inwentarzu D'Alfonce'a: Geschichte Preussens und Marienburgs. Kayser VI 96, podaje dwa oddzielne dzieła 1) Geschichte Marienburgs der Stadt u. des Haupthauses d. Deutschen Ritter Ordens in Preussen. Königsberg 1824 8°, 2) Geschichte Preussens von den ältesten Zeiten bis zum Untergang der Herrschaft des Deutschen Ordens Bd 1—5. Königsberg 1827 8°.

184. Kayser II 182.

185. B. Pr. Gen. 154.

186. Kayser III 201.

188. B. Pr. Gen 97. W oryginalnym tekście inwentarza — Schornhorst. Ewent. późniejsze wydanie. T. 1—4. 1815—1829; 4 — Strategie.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
189	193	[R(uhle) v. L(ilienstern)] Handbuch für den Offizier [Abt. 1. 2. Berlin 1817—18 8 ^o].	2	
190	1	Militärische Fragmente in Beziehung auf den kleinen Krieg.	1	
191	330	Decker [C. v. Die] Artillerie für alle Waffen [3 Bände, Berlin 1816] 1-ter und 3-ter Theil.	2	1
192	199	Vega [G. Frh. v. Logarithmisch trigonometrische Tafeln. Wien 1783. 8 ^o].	1	
193		Idem.	1	
194	127	Idem.	1	
195		St. Petersburger Kalender vom Jahr 1820.	1	
196		Idem idem " " 1821.	1	
197	241	Bode [J. E. Kurzgefasste Erläuterung der] Sternkunde [Berlin 1778 8 ^o].	2	
198	335	Decker [C. Versuch einer] Geschichte des Geschützwesens [und der Artillerie in Europa. Berlin 1819].	1	
199	146	[Gomez v.] Terrainlehre. [Wien 1809].	1	
200	148	[Humbert C. J.] Anweisung zum Situationszeichnen [mit Erläuterungen der Karten und Plan Charaktere. Mit 13 ill. kpft. Halle 1804 8 ^o 3 Aufl. Potsdam 1806 8 ^o].	1	
201	120	Hogreve [I. A.] Praktische Anweisung zur [Topographischen] Vermessung [eines ganzen Landes. Hannover 1773 8 ^o].	1	

189. B. Pr. Gen. 98.

191. Scharfenort 156 h-i: Glücksberg w inwentarzu swym uzupełnia tytuł: D. Art. f. alle Waff. oder Lehrbuch der gesammten reinen und ausübenden Feld und Belagerungs Artilleriewissenschaft. Berlin 1826.

192. B. Pr. Gen. 614. U D'Alfonce'a tytuł brzmi: „Logarithmen“. Mniej prawdopodobne, bo dwutomowe II wydanie. Lipsk 1797 8°. (Tamże).

197. B. Pr. Gen. 615.

198. Scharfenort 171 m-n.

199. Scharfenort 69. Ewentualnie Etzel (O'Etzel). Terrainlehre. 2 Aufl. Berlin 1834; 1 Auflage 1819. B. Pr. Gen. 161.

200. Kayser III 214.

201. Deutsche Geographische Blätter Bd. XXXVIII str. 106. Ewent. II wydanie „unter 1806“. tamże. W oryginale u D'Alfonce'a nie „zur Vermessung“, ale „zum Vermessen“.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
202	324	[Ossoliński gr. Joseph Maximilian] Vincent Kadlubek, ein historisch kritischer Beitrag zur slavischen Literatur; [aus dem Polnischen von Samuel Gottlieb Linde. Warschau verlegt und gedruckt bey N. Glücksberg, 1822 8 ^o 12, XXVII, 278].	1	
203	—	Feldzug von 1799 und Plaene.	3	
204	123	[Desormeau] Geschichte [Ludwig v. Bourbon] des [Zweiten] Prinzen v. Condé. [4 Bde. Mit Plans, aus dem Französischen. Wien 1785 8 ^o].	4	
205	189	Netto [Fr. Wlh. Handbuch der gesammten] Vermessungskunde, [die neuesten Erfindungen und Entdeckungen in derselben zugleich enthaltend. 2 Theile 12 ^o . Mit 11 kpft. und einem Beispiele der Anordnung und Berechnung eines trigonometrischen Dreiecknetzes in 4 ^o . Berlin 1825].	1	
206	227	Virgin [I. B.] Vertheidigung der Festungen [im Gleichgewichte mit dem Angriffe derselben. Übers. von I. v. Xylander. Mit 14 Pl. München 1820 8 ^o].	1	
207	—	[Pufendorf S. Frhr. v. Sieben-Bücher von denen] Thaten Carl Gustavs [Königs in Schweden. Aus d. Lateinischen Nürnberg 1697 2 ^o].	1	
208	121	Plutarchus Biographien [Aus dem Griechischen von G. B. v. Schirach Bd 1—8 Berlin 1777—80 8 ^o].	10	
209	57	Schlieffen [Wlh. Er. Aug. Versuch einer] Encyclopädie [des Infanteristen. Anfangsgrunde der reinen Taktik. 1 ^r Bd mit 4 kpft. Leipzig 1809 8 ^o . 2 ^r Bd Feldbefestigungskunst Mit 4 kupft. Ebda 1811 8 ^o].	1	

202. Z egzemplarza będącego własnością Biblioteki Tow. Nauk. Warsz.
 204. Kayser II 36.
 205. Kayser IV 223.
 206. Pohler III 703.
 207. B. Pr. Gen. 228.
 208. B. Pr. Gen. 644 U D'Alfonce'a. „Plutarchs Biographie“.
 209. Kayser V 96. Biblioteka posiadała widocznie tylko pierwszy tom. Porów-
 poz. 177.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
210	—	Decker [C. v. Ansichten über die] Kriegsführung [im Geiste der Zeit. Berlin 1817].	1	
211	—	Decker [C. v.] Der kleine Krieg [im Geiste der neueren Kriegsführung. Berlin 1822 8°].	1	
212	—	Decker [C. v. Der] Feldzug in Italien [in den Jahren] 1796 und 1797 [Berlin 1825 8°].	1	
213	120	Hogreve [Jh. Edw. Theoretisch-praktische Anweisung zur militärischen Aufnahme oder] Vermessung im Felde [Mit 9 kpf. taf. Hannover 1797. 8°].	1	
214	5	Militär Wochenblatt von 1816 bis 1824 [Berlin. Mit Beiheften] I Band nicht eingebunden.	8	nicht complet
215	350	[Storch Ritter Hnr.] Russland unter Alexander I. [eine historische Zeitschrift. 8 Bde, oder 24 Lieferungen Mit kpf. und Tabellen. Riga 1803—1806 8°].	8	
216	3	Oesterreichische Militärische Zeitschrift vom Jahr 1810 bis 1825. [Wien 8°].	37	nicht complet
217	135	Bode [J. E. Anleitung zur physischen, mathematischen und astronomischen] Kenntniss der Erdkugel. [Berlin 1820].	1	
218	272	Valentini [v. Frhr. Ritter Hnr.] Der Krieg im Grossen. 2 Theile und 2 Atlas [Mit 11 Plänen. Berlin 1824. 8°] Fehlt der kleine Krieg. I Theil.	4	1

210. B. Pr. Gen. 98.

211. B. Pr. Gen. U D'Alfonce'a „Kleiner Krieg“.

212. Tamże 255.

213. Kayser III 172.

214. B. Pr. Gen. 11.

215. Kayser V 343.

216. B. Pr. Gen. 13.

217. Boersch 85.

218. Kayser VI 37. Mowa niewatpliwie o kompendjum prac Valentiniego pod tytułem: „Die Lehre vom Kriege, I Theil, auch unter dem Titel: Abhandlung über den kleinen Krieg und über den Gebrauch der leichten Truppen. Berlin 1821 8° (czesé zagubiona); II Theil, T. I. Abhandlung über den Krieg in Beziehung auf grosse Operationen. Ebda 1821; II Theil, T. II Der Krieg im Grossen... III Theil — Der Türkenkrieg. Mit 8 Pl. 1822. Por. odmienny nieco tytuł w inwent. Glücksberga.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
219	272	Valentini [Frhr. v.] Der Türkenkrieg. [Berlin 1822. 8°].	3	
220	43	[Wenzell, Ritter Karl. Aug. Wlh.] Abhandlung über [das Emplacement der] Festungen [nebst einem Anhang über die flüchtige Wegebesserung im Felde. 2 kpft. Berlin 1818 8°].	1	
221	113	Eytelwein [Jh. Albr. Aufgaben grösstentheils aus der angewandten Mathematik zur] Uebung der Analy- sis; [mit kpft. Berlin 1805. 4°].	1	
222	129	Hogreve [J. L. Theoretischer und praktischer] Unterricht zur topographischen Aufnahme [oder Ver- messung eines ganzen Landes. Mit 8 zum Theil illum. Kupfertafeln. Hannover 1806 8° XXII—200].	1	
223	50	Eytelwein [Jh. Albr. Vergleichen der gegenwär- tig und vormals in den kgl. Preussischen Staaten ein- geführten] Maasse und Gewichte. [2-te Aufl. Berlin 1810 8°].	1	
224	187	Lambert [Jh. Hnr. Die freie] Perspective [oder Anweisung jeden perspectiwischen Aufriss von freien Strichen ohne Grundriss zu verfertigen. Mit 6 kpft. Zurich 1759 8°].	1	
225	218	[Auracher P. Ausführliche] Anweisung zu einem ganz neuen [und einfachen] Antigraphen [(Gegen und Verkehrtszeichner] Mit 2 Steindr. Wien 1820 8°].	1	
226	190	[Reichlin v. Meldegg. Über die Anordnung und das] Verhalten der Vorposten [Wien 1819].	1	

219. B. Pr. Gen. 263. Ewent II wydanie tegoż dzieła z r. 1830. Por. poprzedni
odsyłacz.

220. Kayser VI 205. Ewent. Vauban: Abhandlung von der Vertheidigung der
Festungen. Aus dem Franz. von Clair m. Pläne. Berlin u. Potsdam 1770. — Pohler III 701.

221. Kayser II 182.

222. Deutsche Geog. Blätter T. XXXVIII str. 117.

223. B. Pr. Gen. 614. Ewent. I wydanie 1798.

224. Kayser III. 461. Ewent. II wyd. 1774. Albo tegoż autora: Grund der Per-
spective aus Betrachtung einer perspectiwisch gezeichneten Landschaft abgeleitet.
Leipzig 1799. tamże.

225. Kayser I. 124.

226. Scharfenort 83. g-h.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
227	118	Militär Schematismus [des österreichischen Kaiserstaates] von 1819, 1821 und 1824. [Wien 8°].	3	nicht complet
228	39	Hoyer [J. G. v.] Taschenbuch für Ingenieure u. Artilleristen [die nöthigen Masse, Formeln und Notizen enthaltend. Mit 3 kpf. Berlin 1818. 12°].	1	
229	51	[Engelhardt F. B. Über die topographische] Vermessung von Ost- und Westpreussen.	1	
230	49	[Hoyer I. G. v. Allgemeines] Wörterbuch der Kriegsbaukunst [T. 1—3 Berlin 1815—1817. 8°. (Verm. Jähns)].	3	
231	69	[Menn v. Minutoli H.] Betrachtungen über die Kriegsbaukunst [Mit 2 kpf. Berlin 1799. 8°].	1	
232	13	[Rang u. Quartier Liste der kgl. Preuss. Armee] vom Jahre 1817, 1818, 1819, 1821 et 1822. [Berlin 8°].	5	nicht complet
233	42	[Valentini Frhr. v. Versuch einer] Geschichte des Feldzuges von 1809 an der Donau. [2 Aufl. Berlin 1818. 8°].		
234	44	[Jones J. T.] Geschichte des Krieges in Spanien Portugal und dem südlichen Frankreich [1808—1814 aus dem Englischen v. F. A. v. H. Mit 1 karte. Wien 1819. 8° XXXII—415].		
235	224	Stein [Ch. G. D.] Handbuch der Geographie und Statistik [6 Aufl. Bearb. von F. Hörschelmann Bd 1—3. Leipzig 1833—34 8°. (1 Aufl. 1869)].	3	

227. Pohler III 509. U. D'Alfonce'a tytuł ten brzmi „Oesterreich Militär Schematismus von...“. U. Glücksberga zamiast Kaiserstaates — Kaiserthums.

228. Kayser III 202.

229. Boersch 89 Zach F. X. Frhr. v. Monatliche Correspondenz zur Beförderung der Erd- und Himmelskunde. 28 Bde Gotha 1800—1813. Tom VI. Boersch 113.

230. B. Pr. Gen. 144.

231. Kayser I 246.

232. B. Pr. Gen. 348. U. D'Alfonce'a tytuł brzmi: „Preussische Rangliste“, lecz u. Glücksberga tytuł jest pełny, uzupełniony nawet nazwiskiem redaktora „Minutoli“, którego to nazwiska zresztą znane mi bibliografie nie cytują. Liczba tomów w poz. 233 i 234 z powodu zniszczenia voluminu nie do odcyfrowania.

233. B. Pr. Gen. 267. Ewent. I wyd. 1812.

234. Pohler II 254.

235. B. Pr. Gen. 414.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
236	—	Vorschläge für junge Offiziere.	1	
237	—	Geographisch — [statistisch — topographisches] Lexicon.	4	
238	186	Struensee [Anfangsgründe der] Kriegsbaukunst [T. 1—3 Leipzig 1771—1774. 8 ^o].	3	
239	76	Mayer [J. T. Gründlicher und ausführlicher Unterricht zur] Praktische[n] Geometrie [2 u 3 Aufl. Bd. 1—4. Göttingen und Erlangen 1794—1815].	5	
240	40	Plottho [C. v. Der] Krieg in Deutschland und Frankreich [in den Jahren 1813 und 1814 T. 1—4 Berlin 1817—18. 8 ^o].	3	
241	46	Geschichtstafeln [zur chronologischen Übersicht der Kriege, Friedensschlüsse und politischen Hauptveränderungen von Europa bis zum zweiten Pariser Frieden (20/XI 1815) Berlin 1819. 12 ^o].	1	
242	—	Grundzüge der Lithographie nicht eingebunden.	1	
243	82	Plottho [C. v.] Tagebuch [während des Krieges... 1806 und 1807. Berlin 1811. 8 ^o].	1	
244	430	Heeren [A. H. L.] Historische Werke [T. 1—15 Göttingen 1821—26. 8 ^o] 10, 11, 12, 13 14 et 15 Theil.	6	9
245	135	Bode [Joh. Elert. Anleitung zur] Kenntniss des gestirnten Himmels. [Berlin 1768—1858].	1	
246	431	Eichhorn [I. G.] Geschichte [der drei letzten Jahrhunderte. 3 Aufl. 1—6 Bd Hannover 1817—18. 8 ^o].	6	

237. Kayser III 542. Cały szereg wydawnictw pod tym tytułem, dotyczący różnych krajów europejskich.

238. B. Pr. Gen. 147. Ewent. II wyd. Lignica 1786—89.

239. B. Pr. Gen. 611. Ewent. I wyd. 1777.

240. Tamże 274.

241. Kayser II 369. Ewent. 10. Geschichtstafeln, auf welchen die Geschichte des Volks Gottes der 4 Monarchien und des Sachsenlandes deutlich und kurz vorgestellt. Altenburg. 1757. 4°. Tamże.

243. B. Pr. Gen. 260.

244. Tamże 410. Inw. Glücksberga podaje rok wydania 1824.

245. Kayser I 300. Jedno z kilkunastu wydań wydawnictwa, będącego właściwie nieregularnie wychodzącym czasopismem, czy kalendarzem astronomicznym.

246. B. Pr. Gen. 434 Ewent. I wyd. 1802.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui marquent
247	68	Grüson [Jh. Ph. Grundriss der reinen und angewandten] Mathematik. 2 Th-le [Halle 1799—1800. 8°].	2	1
248	68	Idem.	2	
249	64	Burja [Abel. Unterricht in der] höhere[n] Messkunst [oder Anweisung zur Geometrie der krümmen Linien. 2 Bde mit 229 Holzschnitten u 1 Titelkupf. Berlin 1788. 8°].	2	
250	66	Burja Geometrie.	2	
251	—	Repertorium des topographischen Atlasblattes 1818, 1819, 1820, 1822, 1823 und 1824 nicht eingebunden.	11	nicht complet
252	225	[Rösler G. Fr. All]gemeine [fassl. (!?) Anleitung zur] Algebra [durch Beispiele erläutert. 2 Thle. Mit 1 kpf. Stutgard] 789] 2 Thle in einem.	1	
353	77	Schiller [F. v. Geschichte des] Dreissigjährige[n] Kriegs. T. 1.2 Leipzig 1791—92 8°].	2	
254	229	Saalfeld [Jak. Cph. Fr.] Geschichte Napoleon [Buonapartes. 2 Theile. Leipzig und Altenburg 1815—17].	2	
255	348	Friebe [Wih. Chr. Über] Russlands Handel, [landwirtschaftliche Kultur, Industrie und Produkte. 3 Bde Gotha und Hildesheim 1796—98. 8°].	3	
256	349	Georgi [I. G. Geographisch-physikalische] Beschreibung des Russisch en Reiches [Königsberg 1797—1802. 8°].	3	

247. Kayser II 453, albo: Systematische Leitfaden der reinen Mathematik. Tegoż autora także.

249. Kayser I 390.

250. Bardzo szczegółowy u Kaysera (I. 390) wykaz dzieł Burja'ego nie zawiera żadnego dzieła, poświęconego specjalnie geometrii. Być może, że podobnie, jak z Grüsonem (poz. 247 i 248) mamy tu do czynienia z dubletem, z podwójnym egzemplarzem miernictwa, z których jeden określony został jako „Messkunst“, a drugi jako „Geometrie“.

251. Inw. Glücksberga łączy z tytułem tym nazwisko Pfaffenhofer, prawdopodobnie wydawcę, bo nazwiska takiego Kayser nie zna zupełnie.

252. Kayser IV 548. U D'Alfonce'a: Dreissigjähriger...

253. B. Pr. Gen. 225.

254. Kayser V 1. U D'Alfonce'a Saalfeld; ewentualnie drugie wydanie Lipsk 1816—17. Kayser V—1.

255. Kayser II 265.

256. B. Pr. Gen. 558.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
257	346	Storch [H. Historisch-statistische] Gemälde des Russischen Reiches [am Ende des 18 Jahrhunderts. Bd 2—8 mit suppl. Riga 1797—1803. 8°].	4	
258	56	Militärische Biographie.	5	
259	145	Oestreich Regiment.	1	
260	184	Topographisch-[historische] Beschreibung der Moldau u. Wallachey [Wien 8° Schrämb].	1	
261	—	[Burja Abel] der selbstlehrende Algebraist [oder Anweisung zur ganzen Rechenkunst. 2 Theile mit 1 Titelkupfer Berlin 1786. 8°].	2	
262	54	[Archenholz J. W. v.] Geschichte des siebenjährigen Krieges [Bd 1.2 Berlin 1793].	2	
263	38	Annalen des Krieges [(Hersg. von D. H. v. Bülow u. a.) Bd 1—4 Berlin 1806 8°].	4	
264	53	[Posselt E. L.] Geschichte Gustavs des Dritten [Königs der Schweden. Carlsruhe 1793. Strashbourg 1793].	1	
265	73	[Bülow] Gustav Adolf in Deutschland; [Geschichte seiner Feldzüge. 2 Theile mit 4 karten. Berlin 1808 8°].	2	
266	45	[Seydell F. S.] Nachrichten über [vaterländische] Festungen [und Festungskriege. 4 Thle Zullichau 1819 1824 8°].	3	
267	190	[Reichlin v. Meldegg. Über die Anordnung und] das verhalten der Patrouillen [Wien 1819].	1	

257. B. Pr. Gen. 558.
 260. Kayser I 237. Rok wydania nie podany, mieści się w granicach 1750—1832.
 261. Kayser I 390. Ewent. II wyd. 1802 r.
 262. B. Pr. Gen. 239. Ewentualnie jedno z dwóch wcześniejszych wydań Berlin 1789 i Wiedeń 1791. 8°.
 263. Tamże 214.
 264. Scharfenort 535. i-k.
 265. Pohler I 373.
 266. Kayser V 237.
 267. Scharfenort 84 d-e.

Nr. kolofny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
268	256	Thaten [und Charakterzüge] berühmter Österreichischer Feldherren [Mit 1 Portrait. 3 Thle. Wien 1808 8 ^o].	1	
269	134	Hoyer [Jh. Gf. Französisch-deutsch und deutsch-französischer] Handwörterbuch [aller Kunstausdrücke in der Kriegswissenschaft. Ein Taschenbuch für Offiziere. Dresden 1809 8 ^o].	1	
270	326	[Szepeshazy C. und I. C. v. Thiele] Merkwürdigkeiten des Königreich Ungarn [oder historisch-statistisch-topographische Beschreibung aller in diesem Reich befindlichen 42 königlichen Freistädte, 16 Zipser Kronstädte... 2 Bde Mit 1 Abbildung der Karpathen. Kaschau 1825 8 ^o].	1	
271	331	Decker [C. Die] Gefechtslehre [der beiden verbundenen Waffen Kavallerie und reitende Artillerie. — Berlin 1819 8 ^o].	1	
272	293	Xylander [J. Ritter] Lehrbuch der Taktik. 1-er Theil Waffen Lehre mit 2 kplt. München 1819. 2-er Th. auch unter dem Titel Truppenlehre. Mit 3 kplt. Ebda. 1821 8 ^o . 3-er Th. A. u. d. Titel Terrainlehre: Mit 4 Tafeln in Steindr. Ebda 1822 8 ^o . 4-er Th. Taktische Verbindungslehre. Mit Steindr. Ebda 1823].	4	
273	41	Plötho [C. v. Der] Krieg der Verbündeten [Europa] gegen Frankreich [Berlin 1818 8 ^o].	1	
274	75	Müller [L.] Versuch über die Verschanzungskunst [auf Winterpostirungen. Potsdam 1782 8 ^o].	1	
275	144	Kinsky Graf. Gesammelte Schriften [T. 1—6 (2 Aufl. T. 2). Neustadt 1787—1795 8 ^o]. 2 Bände in einem.	1	

268. Kayser V 423.

269. Tamże III 201. Ewent. II wydanie 1812 r.

270. Tamże V 380.

271. B. Pr. Gen. 98.

272. Kayser VI 305. Tytuł u D'Alfonce'a (niewątpliwie tego samego dzieła), brzmi „Xylander Trupen, Wasser, (miało być „Waffen“). Terrain und Verbindungs-Lehre“.

273. B. Pr. Gen. 281.

274. Tamże 147. U D'Alfonce'a w tytule zamiast „Verschanzungskunst“ figuruje „Verschanzungen“.

275. Tamże 16. U D'Alfonce'a początek tytułu „Des Grafen Kinsky gesammelte...“.

Nr. kolony	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
276	192	[Berenhorst G. H. v.] Betrachtungen über die Kriegskunst [2 Aufl. Abth. 1—3 Leipzig 1798—1799 8 ^o].	1	
277	183	Zanthier [F. W. v.] Versuch über die Märsche der Armeen, [die Läger, Schlachten und den Operations Plan; Erläutert durch die Geschichte des vorigen Kriegs. Dresden 1778 8 ^o].	1	
278	4	Archiv für Geographie [(Erdkunde), Historie, Staats und] Kriegskunst [Herausg. v. J. v. Hormayr I ^r —11 ^r Jahrg. Wien 1810—20; 12—19 ^r Jahrg. 1821—1828 Wien 4 ^o].	2	7 Jahrgänge
279	114	Senefelder [Jh. Alois Vollständiger] Lehrbuch der [Litographie] (Stein-druckerei) [und deren Anwendungen bei den verschiedenen Manieren... Mit kpf. München 1818 4 ^o].	1	
280	185	Beiträge [zum praktischen] Unterricht im Felde [für die Offiziere der Oesterreichischen Armee, Bd 1—2 Wien 1808—1816 8 ^o].	1	
281	55	[Favrat F. A. v. Beiträge zur Geschichte der] polnische[n] Feldzüge von 1794—1796 [Berlin 1799 8 ^o].	1	
282	130	Krieges Bibliothek [oder gesammelte Beiträge zur Kriegswissenschaft. Hrsg. von J. J. Korn Bd 1. 2. Breslau 1755—1772 8 ^o].	5	
283	—	Kupfer zu der Befestigungskunst.	1	
284	2	Lesebuch für Unteroffiziere und Soldaten [des Grossherzoglich Badischen Arme Corps. Karlsruhe 1824 8 ^o].	1	

276. Tamże 97. Ewent. wydanie wcześniejsze I — 1796, lub późniejsze II — 1827.

277. Tamże 96.

278. Kayser I 98. Inw. Glücksberga wymienia przy identycznym tytule nazwisko Antoni Strauss, może w charakterze redaktora, gdy Kayser cytuje wydawcę.

279. Kayser V 231. Ewent. II wyd. 1821.

280. B. Pr. Gen. 12.

281. Tamże 255.

282. Tamże 14. W inwentarzu D'Alfonse'a podano 5 tomów, co pochodzi zapewne stąd, że wydawnictwo to wychodziło zeszytami, mowa tu więc prawdopodobnie o zeszytach, lub o grupach zeszytów. Zeszytów tych wyszło ogółem 10.

284. Pohler I 18.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
285 i 286	391	Löhmman [Fr. Tafeln zur Verwandlung des Längen und Hohlmaasses... aller Hauptländer Europens und dessen vorzüglichste Handelsplätze. 1-e Abtheilung. Auch unter dem Titel] Tafeln der Fuss Maasse [1821; 2e Abtheil. Auch u. d. Titel] Tafeln der Ellen Maasse. [Leipzig 1822 4°].	1	
287	380	Tielken [I. G.] Beiträge zur Kriegskunst [und Geschichte des Krieges von 1756—1763. Bd 1—6 Freiberg 1775—1786 8°].	6	
288	136	[Girtanner Ch. Historische Nachrichten und politische Betrachtungen über die] französische Revolution [Bd 1—17. Berlin 1791—1803 8°. 14—17 von F. Buchholz].	14	
289	37	125 Taktische Aufgaben.	1	
290	78	Blesson [L. Beitrag zur] Geschichte des Festungskrieges in Frankreich im 1815. [Berlin 1818 8°].	1	
291	117	Fischer [G. A. Anleitung zur Entwerfung und Projection der] Geographische[n] Netze [Dresden 1809 8°].	1	
292	—	Verhandlungen des Vereins zur Beförderung des Gewerbfleisses in Preussen [Redigirt von F. L. Schubarth mit kpf. Berlin 4°.] vom 1822 bis 1825 Hefte.	24	nicht complet
293	83	Wiebeking [Theoretisch - praktische] Strassenbaukunde. [Mit 5 kpf. Salzbach 1808 8°].	1	
294	147	[Neuestes] Conversations Lexicon [oder Allgemeine deutsche Real Encyclopädie für gebildeten Stände von c. Gesellschaft Gelehrten ganz neu bearb. 7 Bd. Wien 1825—27 Ludwig].	10	2

285 i 286. Kayser III 581. W inwentarzu D'Alfonce'a wydawnictwo to figuruje pod dwiema odrębnymi pozycjami (każda z nich nosi Nr. 391). 1) Löhmanna Tafeln der Ellen Masse. 2) Idem der Fuss Masse.

287. B. Pr. Gen. 239.

290. B. Pr. Gen. 281.

291. Tamże 166.

292. Kayser VI 56.

293. Tamże VI 229.

294. Kayser I 481. W 10 tomach wyszło to wydawnictwo w r. 1818, ale w tytule brak w wydaniu tym słów „Allgemeine Deutsche“, które wyraźnie figurują w inwentarzu Glücksberga.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
295	—	Polibius [Kriegs]geschichte [aus dem griechischen von F. W. Bannicken mit Atlas. Berlin 1820 8 ^o].	7	
296	—	[Flatt] Topographie des Herzogtum Warschau [nebst einem Kurzen Abriss der Polnischen Geschichte bis auf die neuesten Zeiten; nach dem Polnischen bearbeitet und mit Zusätzen in Bezug auf die im Wiener Frieden neu acquirirten Galizischen Provinzen herausgegeben. Leipzig 1810 8 ^o].	1	
297	—	[Lloyd] Geschichte des siebenjährigen Krieges [1756—62. Aus dem Englischen von G. F. v.] Tempelhof [T. 1—6. Berlin 1783—1801 4 ^o].	6	
298	287	Venturini [G] Lehrbuch der [angewandten] Taktik [oder eigentlichen Kriegswissenschaft Schleswig 1792—1801 5 Bde].	6	
299	—	Jones [J. T.] Tagebuch der [in den Jahren 1811 und 1812 von den Verbündeten in Spanien unternommenen] Belagerungen [Berlin 1818].	1	
300	—	[Dilichii Wlh.] Peribologia [oder Bericht von Festungen Gebauen fol. M. K. Frankfurt 1640.]	1	
301	79	Müller [L. Nachgelassene] militärische Schriften [Bd 1—2 Berlin 1807 8 ^o]	2	
302	441	Müller [J. v.] Geschichte der Schweiz[erischen Eidgenossenschaft. 2 Aufl. T. 1—5. Leipzig 1822—1826 8 ^o].	5	
303	345	Adelungs Grosses Wörterbuch.	4	

295. B. Pr. Gen. 644.

296. Engelmann. Bibliotheca Geographica, Leipzig 1858, s. 764.

297. B. Pr. Gen. 238.

298. Scharfenort 5 e-f.

299. B. Pr. Gen. 264.

300. Pohler III 695.

301. B. Pr. Gen. 16.

302. Tamże 570. Niewatpliwie to samo, o czym pisze D'Alfonce p. t. Geschichte der Schweiz. W obszernym u Kaysera spisie prac Müllera niema tytułu bardziej zbliżonego. Być może, że nieokreślone bliżej w B. Pr. Gen. wydanie I z r. 1786 nosiło nieco odmienny tytuł.

303. Identycznego tytułu dzieła tego autora nie zdołałem odszukać. Może odpowiada on wydawnictwu: Adelung J. Ch. Versuch eines vollständigen Grammatisch Kritischen Wörterbuchs der Hochdeutschen Mundarten, 4 Bde, Leipzig, 1774—1786. 4°, 2-te Aufl. 1793—1801. Kayser I 29.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Nombre de volumes	Volumes qui manquent
304	—	Prony [Neue] Architektur[a Hydraulica aus dem Französischen v. R. Chr. Langsdorf. 1—2 Bd. Mit 54 kpft. Frankfurt am Mein 1794—1801 4 ^o].	2	
305	—	Entdeckungsreise nach dem Nordpol.	1	
306	—	Repertorium aller Örter in den Kön. Ungarn, Kroat. und Slavonien.	1	
307	420	Kritischer Wegweiser [im Gebiete der Landkarten-Kunde nebst andern Nachrichten zur Beförderung der Matematisch-physikalischen Geographie. Berlin 1829 sqq.].	1	
308	—	General Tabelle der vorzüglichsten Fabricken und Manufacturen.	1	
309	—	Lehmann [J. H. Geo.] Die Lehre der Situationszeichnung [zwei Theile mit 17 kpft. 8 ^o . 1816].		

Le Colonel au Corps des Topographes
D'ALFONCE.

Seglasno Katałogu siemu niemieckija knigi priniaty.

Gienieralnago Sztaba Podpołkownik
NOSKOW.

307. Vide C. B. W. N. 30 ręk. vol. r. 1834, str. 25 i tamże 49.

309. Kayser III 507.

CATALOGUE

De livres Polonais et Russes, qui se trouvent dans la Bibliothèque de l'ex
Corps du Quartier-Maîtrât G-al de l'ex Armée Royale Polonaise.

C.

Nr. kolejny	Numeros	Noms des auteurs	L'année et l'édition	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Volumes qui se trouvent	Volumes qui manquent
310	—	Rybiński [Maciej]	1828 Warszawa	[Karol (Arcyksiaże Austriacki)] Prawidła strategii, [objaśnione opisaniem wyprawy w Niemczech 1796 r. z mapami i planami przełożył z niemieckiego Ryb. Warszawa druk Glücksberga 1828 8° str. 140, 6, 231, 3 i 259, planów XI] 3 Tomy 1 Atlas składają dzieło. Dzieł ośm.	31	I. Atlas Incomplet
311	281	Buczyński Grzegorz	1827 Warszawa	[Karamzin Mikoł.] Historia Państwa Rosyjskiego, [przełożona na język polski przez Bucz.... Warszawa 1824—1827. Tomów 12, 8°].	11	
312	265	Kosiński [J.]	1820 Warszawa	Zasady nauki artylerji [i rosyjskiego na polski przetłumaczone przez J. Kos... Części 2 Warszawa 4° Cz. I 196, 8 Cz. II 158—8, tablic 15].	1	
313	143	Kolberg	1819 Warszawa	Porównanie [teraźniejszych i dawniejszych] miar i wag [w Królestwie Polskiem używanych, z dodaniem ważniejszych europejskich i innych... Warszawa druk Rządowy 1819 4° X, 155, 45 nrb 1].	1	

310. Estreicher. O wydawnictwie tem wspomina B. Olszewicz (Polska kartografia Wojskowa str. 97) że służyło ono jako pomoc naukowa w pracach kartograficznych Korpusu Kadetów Kaliskich. Egzemplarz tego dzieła znajduje się w Archiwum Akt Dawnych.

311. Estreicher.

312. Tamże.

313. D'Alfonce pisze Colberg. Estreicher.

Nr. kolejny	Numeros	Noms des auteurs	L'année et l'édition	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Volumes qui se trouvent	Volumes qui manquent
314	203	Poliński [Michał Pełka]	1816 Wilno	O Geodezji [Wilno 1816. Druk XX Misjonarzy 4 ^o str. 6, 58].	1	
315	208	Poliński [Michał Pełka]	1816 Wilno	Początki Trygonometrii płaskiej [przez filcz. Dra naucz. matem. w gimn. wileń. Wilno 1816 Druk XX Misjonarzy 8 ^o str. 18, 80, i k 1].	1	
316	325	A[drjan] Kr[zyżanowski]	1822 Warszawa	Geometria analityczna [linij i powierzchni drugiego rzędu. Warszawa. nakład autora. 1822 8 ^o VIII 334 tabl. 9].	1	
317	138	Czech [J]	1817 Wilno	[Euklides] Początków geometrii [ksiąg ośmioro... z dodanemi przypisami i trygonometrią dla pożytku młodzieży akademickiej wytłómaczone przez J. C... Wilno wyd. drugie 1817 8 ^o 476 XX i tabl. 10].	1	
318	202	—	1816 Wilno	[Lhuillier Szymon] Geometria dla Szkół Narodowych. [Przekład X Gawrońskiego Część I i II Wilno 1816 8 ^o].	1	
319	201	Biot [Jan Chrzecieli]	1819 Wilno	Początki geometrii analitycznej [zastosowane do linii krzywych i powierzchni drugiego porządku przez... z piątego wydania na język polski przełożone przez Antoniego Wyrwicza. Wilno 1819 8 ^o 379 6 tabl.].	7	
320	207	Śniadecki	1820 Wilno	Trygonometria kulista [analitycznie wyliczona. Dzieło przystosowane do rozmiaru ziemi i do zadań astronomicznych Ku użyciu uczących się w cesarskim uniwersytecie wileńskim. Wyd. II. Wilno 1820 str. XVI rej. kart. 5; str. 166 tabl. 2].	1	

314. Estreicher.

315. Tamże.

316. Estreicher.

317. Tamże. U D'Alfonce'a tytuł ten brzmi: Początki Geometrii Euklidesa.

318. Estreicher.

319. Tamże. Ogromnie długi tytuł z przytoczeniem wszystkich odznaczeń i tytułów autora.

320. Tamże.

Nr. kolejny	Numeros	Noms des auteurs	L'année et l'édition	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Volumes qui se trouvent	Volumes qui manquent
321	210	Lacroix [Sylwester Franciszek]	1818 Wilno	Początki Algebry [dla użytku w szkole centralnej Paryskiej przełożone na język polski przez X. E. Sieradzkiego S. P. Wilno 1818. 8 ^o str. XXVIII i 384 nbl. 2 tabl. 1].	1	
322	124	Lewocki [Onufry]	1820 Warszawa	Monge G.[aspar hr. Pelouse] Wykład statyki [dla użycia szkół wydziałowych i wojewódzkich... przetłomaczył Lew... Warszawa 1820. 8 ^o 198 i tabl. 5].	7	
323	142	Naruszewicz [Adam]	1804 Warszawa	Wybór pisarzy polskich [wydawca Tadeusz Mostowski. Historia Polska Tomów 6. Warszawa 1803 5. 8 ^o I—503; II—474; III—406; IV—591; V—286 i 224; VI—419].	6	1-r To.
324	172	Mostowski [Tadeusz]	1805 Warszawa	[Wybór pisarzy w polskich. Wyd. Td. Most...]. Życia sławnych Polaków [Warszawa 1805 3 tomy 8 ^o I str. 496, II—461, III—425].	2	
325	174	d ^o	d ^o	[Wybór pisarzy polskich wyd. Tad. Most.] Kroniki [Polskie przez Stanisława] Orzechowskiego [i Dzieje w koronie Polskiej za Zygmunta Augusta przez Górnickiego. Warszawa 1805. 8 ^o str. 482].	1	
326	175	d ^o	d ^o	[Wybór pisarzy polskich. Wyd. Tad. Most...]. Sielanki Polskie [z różnych pisarzy zebrane: Zimorowicz, Gawiński, Szymonowicz, Wirgiljusz. Warszawa. 1805 8 ^o].	1	
327	176	Naruszewicz [Adam]	—	[Wybór pisarzy polskich. Wyd. Tad. Most...]. Poezje Naruszewicza [Warszawa 1805 Tomów 2 8 ^o I—444, II—457].	2	

321. Estreicher.

322. Tamże.

323. Tamże.

324. Tamże.

325. Tamże.

326. Tamże.

327. Tamże. U D'Alfonce'a tytuł ten, a raczej podtytuł brzmi „Naruszewicza wiersze”.

Nr. kolejny	Numeros	Noms des auteurs	L'année et l'édition	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Volumes qui se trouvent	Volumes qui manquent
328	181	Kochanowski [Jan]	1803 Warszawa	[Wybór pisarzów polskich. Wyd. Tad. Most...] Poezje [Jana] Kochanowskiego [Warszawa 1803. Tomów 2. 8°].	2	
329	—	Kojałowicz	d ^o	[Wybór pisarzów polskich. Wyd. Tad. Most...] Tacyt. [Kronika od zejścia Cezara Augusta. Przekładania Kazimierza Kojałowicza. Warszawa 1803. 8° str. 214].	1	
330	266	Kosiński [J]	1824 Warszawa	[Instrukcja] o fabrykacji prochu, [czyli wyszczególnienie rozmaitych sposobów wyrabiania prochu... z franc. na polski język przełożona przez J. Kos... Warszawa druk Komisji Rządowej wojny 1821. 8° 218 nlb. 8. tabl. 2].	1	
331	267	Kosiński [J]	1820 Warszawa	Fortyfikacja Połowa [z Rozkazu J. C. Mości W. X. Nacz. Wodza z Rosyjskiego na polski Język przełożona. Warszawa w Drukarni Komisji Rządowej Wojny 1820. 8° str. nlb. 4, 112. 7 planów].	1	
332	275	Kwiatkowski [Kajetan]	1823 Warszawa	[Dzieje narodu Polskiego za] Panowania Władysława IV [Króla Polskiego i szwedzkiego napisane przez... Warszawa 1823 8° XXIV, 476, nlb. 14, 1 plan 3 rycin].	1	
333	276	Onaciewicz [Z]	Warszawa	[Albertrand J.] Panowanie Henryka Walezjusza i Stefana Batorego [z rekop. przez Z. Onaciewicza. Warszawa 1823 tomów 2].	2	
334	—	Siarczyński [Fr. X.]	1828 Lwów	[Obraz wieku] panowania Zygmunta III [czyli obraz stanu narodu i kraju, wystawiający... wszystko co do dokładnego obrazu wieku tego należy. Lwów 1828 T. 2].	2	

328. Estreicher.

329. Tamże. U D'Alfonce'a: „Tacyt Korneljusz“.

330. Tamże. Ewentualnie wydanie późniejsze z r. 1826.

331. Egzemplarz z biblioteki Archiwum Akt Dawnych w Warszawie.

332. Estreicher. U D'Alfonce'a: Panowanie...

333. Finkiel. Bibliografja.

334. Finkiel. Bibliografja. U D'Alfonce'a: Panowanie.

Nr. kolejny	Numeros	Noms des auteurs	L'année et l'édition	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Volumes qui se trouvent	Volumes qui manquent
335	306	Onacewicz [Z]	1827 Warszawa	[Albertrand J. Panowanie] Kazimierz[a] Jagiellończyk[a, Jana Alberta i Aleksandra Jagiellończyka; z rękop. wydał Onacewicz Z; z wizerunkami, kartami geogr. i tablicą genealog. Warszawa 1826—1827 T. 2].	2	
336	—	Raczyński	1830 Warszawa	Pamiętniki do historii Stefana Króla Polskiego, [czyli korespondencja tegoż monarchy oraz zbiór wydawanych przez niego urzędów z rękopisów zebrane. Wyd. Raczyński Warszawa. 1830 str. nlb. 12, 165].	1	
337	309	Meciszewski [F]	1825 Warszawa	Fortyfikacja Polowa. [Warszawa 1825 8° nlb 8 IV, 335, nlb. 13, 31 tablic].	5	
338	316	Rouget [Mikołaj]		Dykcjonarz [doręczny] dla inżynierów, [obejmujący wszelkie części fortifikacji i innych nauk tejże broni właściwych. Warszawa w drukarni wojkowej 1825 8° 396 i 3 tabl.	3	
339	327	Hlebowicz [A. B.]	1822 Wilno	[Uspenski Gabriel Petrowicz]. Krótkie opisanie starożytności rosyjskich [czyli obraz życia... dawnych rosyjskich... przełożone i skrócone z rosyjskiego przez A. B. Hlebowicza. Wilno 1822 2 tomy 8° T. I—232, nlb. 4; II—113, nlb 3].	1	
340	355	Hlebowicz [Ant. Bol.]	1826 Warszawa	Rys. statystyki Państwa Rosyjskiego [Warszawa 8° 226 nlb 8].	7	
341	—	Zastrow [A]	1829 Warszawa	[Krótki opis celniejszych narysów Fortyfikacyjnych podanych przez znakomitszych inżynierów od wynalezienia prochu		

335. Finkiel.

336. Finkiel.

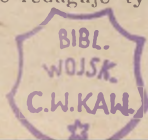
337. Egzempl. bibl. Arch. Akt Daw.

338. Estreicher.

339. Estreicher. D'Alfonce pisze mylnie Klebowicz.

340. Estreicher. Przeróbka dzieła p. t. „Opyt naczertanja statystyki gławniejszych Gosudarstw. Moskwa 1821”.

341. Egzemplarz bibl. Arch. Akt Dawnych. Jest to druk polsko rosyjski; tytuł rosyjski zaczyna się od słów „Kratkoje opisanje preinuszczestwiennych sistem i sposobow w iskustwie ukriepienja...” D'Alfonce redaguje tytuł tego dzieła krótko „Fortyfikacja”.

Nr. kolejny	Numeros	Noms des auteurs	L'année et l'édition	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Volumes qui se trouvent	Volumes qui manquent
342	—	Winkler [Karol X. S. P].	1801 Lublin	aż do naszych czasów... przez A. Z... Przełożony z niemieckiego... w Warsza- wie w Drukarni wojskowej 1829 r. nlb. 7, XV, 279, 5 nlb. 18 tabl. 8 ^o]. [Nowy] dykcyonarz niemiecko-polski, [w którym nietylko znaczenie wszelkich najświeższych języka niemieckiego wyra- zów, ale też onych grammatyczny po- dział, nazwisko... najjaśniej są wyłożone. Lublin 1801, 1804, 1806. 3 T. 8 ^o 410, 356, 243].	3	
343	426	A[ntoni] K[rauz]	1830 Warszawa	Encyklopedia popularna, [obejmująca umiejętności sztuki i rzemiosła..., ogło- szona w Londynie pod opieką Towarzy- stwa, zatrudniającego się rozszerzaniem umiejętności użytecznych, tłum. przez A. K. Warszawa 1830. Tomów 6 8 ^o].	IV V VI	I II III
344	—	—	1827 Warszawa	Tabella Miast i wsi Królestwa Pol- skiego [Warszawa 1827].	2	
345	—	—	1830 Warszawa	Przewodnik w fortyfikacji polowej [dla podoficerów (po polsku i po rosyj- sku) 2 tabl. Warszawa. Drukarnia Woj- skowa 1830 8 ^o s. 9, 147].	2	
346	274	Bandtkie Jerzy Samuel	1820 Wrocław	Dzieje Królestwa Polskiego [z ryci- nami. Wydanie drugie i poprawne. Wro- cław 1820. Tomów 2. 8 ^o I—468. X, nlb. 2, ryc. 2; II—VI, 558, nlb. 2, ryc. 5].	2	
347	264	Niemcewicz	1830 Puławy	Zbiór pamiętników historycznych o dawnej Polsce [z rękopisów tudzież dzieł w różnych językach o Polsce wyda- nych... Warszawa 1822—30. Tomów 5. I—487, nlb. 7, II—495, III—496, 1 karta, IV—507, V w Puławach w drukarni bibliotecznej 1830 8 ^o 464].	5	

342. Estreicher.

343. Estreicher.

344. Estreicher. D'Alfonce pisze... w „Królestwie Polskiem“.

345. Estreicher.

346. Tamże.

347. Tamże.

Nr. kolejny	Numeros	Noms des auteurs	L'année et l'édition	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Volumes qui se trouvent	Volumes qui manquent
348	356	Dupin [Karol baron]	1827 Warszawa	Geometria i mechanika sztuk i rzemiosł [przełożył z francuskiego P. Chlebowski i A. Tylman. Tom I—Geometria. T. II—Mechanika. T. III—Dynamika. Warszawa 1827—28 8° I—X, 335, 23, 15 tabl. II—354, 30; III—360, 10].	1	in comp.
349	197	[Bismarck Fryderyk Wilhelm hr.	1820 Warszawa	Służba polna jazdy [dzieło w języku niemieckim napisane... przekładania Wikł. hr. z Tęczyna Ossolińskiego, był. podpułk. strzelców konnych gwardji Kr. Pol., przypisane temuż pułkowi. Warszawa 1820 8° 153, nlb. 3].	1	
350	—	Charczewski	1821 Warszawa	[Zasady ogólne] nauki [i ćwiczeń] dla [bataljonów] saperów [i pionierów; z rosyjskiego na polski język przez Porucznika Ch... przełożone. W Warszawie 1821 w Drukarni Wojskowej 8°, nlb. 10, 129, tabl. 8].	1	
351	263	—	1820 Warszawa	Przepisy obrotów linjowych dla piechoty. [Warszawa w drukarni wojskowej 1820 8° s. 5, 142; planów XXI].	20	
352	377	Stolzman [Karol]	1826 Warszawa	Zasady rozstawiania Dział [czyli użycie Artylerji z wojskiem w polu... Z niemieckiego na język ojczysty przez K. St. przełożone. Warszawa. W drukarni Wojskowej 1826 8° nlb. s. 18, 208, 2 plany].	2	
353	—	Bousmard [A]	1811 Warszawa	Roboty artylerji i fortyfikacji [przy obronie twierdzy wytlómaczone... na użytek J. P. oficerów Artylerji i Inżynierji na ojczysty język przez H. P. Warszawa i Zamość 1811 8° s. 144, nlb. 1, tabl. z fig. 4].	1	

348. Estreicher.

349. Tamże. Estreicher wspomina o drugim wydaniu tego dzieła in 12° w tymże 1820 roku.

350. Egzemplarz bibl. Arch. Akt Dawnych.

351. Estreicher.

352. Egzemplarz bibl. Archiwum Akt Dawnych.

353. Estreicher

Nr. kolejny	Numeros	Noms des auteurs	L'année et l'édition	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Volumes qui se trouvent	Volumes qui manquent
354	—	—	—	Signały na Rożkie [Str. nrb. 2, 29, Tabl. 2] s Polskim.	25	
355	—	—	—	O kolumnach z kontrmarszem [ili o strojenji kolumn nazad. B. w. m. i r. 8 ^o str. 15] s Polskim.	2	
356	—	—	—	Pieremieny, posledowawszija na batalionnoje uczenie [Bez wyr. miejsca i roku. 8 ^o str. 43] s Polskim.	2	
357	—	—	1825 Warszawa	Pribawlenie k bataljonnomu, połkowomu i linijnomu uczenjam [W Warszawie 1825 pieczatano pri wojennoj tipografiji 8 ^o s. 47] z Polskim.	3	
358	—	—	1819 Warszawa	Prawiła dla upotreblenia zastrielszczykow w linijnom piechotnom bataljonie [Warszawa 1819 8 ^o s 42, tabl. 8] s Polskim.	25	
359	—	—	1816 Warszawa	O służbie w garnizonach ili o razwodzie, karaulach i proczem. [W Warszawie 1816 8 ^o s. 2, 131, 13 tabl. 30] s Polskim.	1	
360	—	—	1815 Warszawa	Szkoła żołnierza konnego. [Z rozkazu J. C. Mości W. X. Konstantyna dla jazdy polskiej wydane. W Warszawie 1823 w drukarni wojskowej 8 ^o s. 56].	2	

354. Egzemplarz bibl. Arch. Akt. Dawn. Wydawnictwo, mające na karcie tytułowej tylko dwa tytuły polski „Signały na rogach“, i rosyjski, bez najmniejszych danych bibliograficznych.

355. Estreicher. Tytuł polski: O kolumnach przez kontrmarsz, czyli o formowaniu kolumn w tyt. U D'Alfonsa w tekście rosyjskim słuszniej „kołonnach“ i „kołonn“.

356. Estreicher. Tytuł polski: Odmiany zaszły w szkole Bataljonu.

357. Egzemplarz bibl. Arch. Akt. Daw. Tytuł polski: Dodatek do przepisów frontowej służby bataljonu pułku i obrotów linjowych. W Warszawie 1825 w drukarni wojskowej.

358. Estreicher. Tytuł polski: Przepis względem używania Tiraljerów w Bataljonie Piechoty.

359. Exemplarz bibl. Arch. Akt. Dawnych. Tytuł polski: O służbie garnizonowej czyli o obluźie, wartach i t. d. W Warszawie 1816 r.

360. Exempl. bibl. Ar. A. D.

Nr. kolejny	Numeros	Noms des auteurs	L'année et l'édition	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Volumes qui se trouvent	Volumes qui manquent
361	—	—	—	Primieczanja kasajuszczijasja do liniejnago uczenja [8 ^o , s. 23] s Polskim.	3	
362	—	—	—	Woinskoj ustaw o kawalerijskoj strojowej służbie [w Warszawie, pieczętano pri Wojennej Tipografji 8 ^o s. 473, 15 nlb] s Polskim.	50	
363	—	—	—	Kodeks Kryminalny dla Wojska Polskiego [8 ^o s. nlb. 2, 36 nlb. 2].	20	
364	—	—	1821 Warszawa	Prawiła dla mładszych Sztab Oficerow i Adjutantow [w Warszawie, pieczętano pri Wojennej Tipografji 8 ^o s. 35, 12 pl.] s Polskim.	25	
365	—	—	—	Roczniki dla Wojska Polskiego.	10	
366	—	—	—	Kalendarzyk polityczny z roku 1826, 1827, 1820 i 1829 [Warszawa 1810—1828].	4	
367	—	—	—	Rozkazy dotyczące się wewnętrznej służby	1	
368	—	—	[1823 Warszawa]	O Łagiere i poriadkie służby w onom [w Warszawie. Pieczętano pri Wojennopochodnoj Tipografji 1823 8 ^o . 87, 4 pl] s Polskim.	19	
369	—	—	—	Urządzenie składu i służby Żandarmerji (z Francuskim).	21	

361. Egzempl. bibl. Arch. A. D. Polski tytuł: Uwagi dotyczące się musztry linjowej. U D'Alfonce'a nie „Primieczanja“, ale „Pribawlenja...“.

362. Egzempl. bibl. Arch. A. D. Polski tytuł: Przepis frontowej służby dla Jazdy...

363. Egzempl. bibl. Arch. A. D.

364. Egzempl. bibl. Arch. A. D.

365. Estreicher tytułu takiego nie zna. W Archiwum Akt Dawnych jest wydawnictwo o zbliżonym tytule, a mianowicie: Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego na rok 1830 w Warszawie druk. wojsk. 16°.

366. Estreicher. U D'Alfonce'a tytuł brzmi: „Kalendarze polityczne z roku...“.

368. Egzemplarz bibl. Arch. A. D. Polski tytuł: Przepisy o obozowaniu i porządku służby w fémże. W Warszawie.

369. Egzempl. bibl. Arch. A. D.

Nr. Kolejny	Numeros	Noms des auteurs	L'annee et l'edition	DÉNOMINATION DES OUVRAGES	Volumes qui se trouvent	Volumes qui manquent
370	—	Paszkowski	[1830 Warszawa]	Nauka praktyczna Kanoniera [ulożona przez kpt. P... prof. artyl. w Warszawie, w Drukarni wojskowej 1830 s. nrb. 2, IV, 212 tablic 7].	1	
371	—	—	1821 Warszawa	Tabella traktów i komunikacji w Królestwie Polskiem.	1	
372	—	Polk. Puszkin	1827 St Pietierburg	Zapiski o wojennem ukriepieniu dwa Egzemplara s planami.	6	
373	—	Lewaszow	1811 St Pietierburg	Pochodnyj nastawnik dla Oficerow atriazajuszeczysia ot armji [po raznym wojskim preporuczeniam... pierewioł z franc... Lewaszow. 2 czasti s czertiezami. S. Petersburg. 1811, 8°].	2	
374	—	—	—	Czertiezi wojennych piechotnych Ewolucij.	1	

Le Colonel au Corps des Topographes
D'ALFONCE

Soglasno siemu katalogu Polskija i Russkija knigi priniaty.

Gienieralnago Sztaba Podpolkownik
NOSKOW.

371. Tytułu tego nie odszukałem. Jest natomiast (kontynuacja bibliografii Finkla. Rękopis Tow. Nauk.) druk p. t. Tabella traktatów i komunikatów pocztowych w Królestwie Polskiem. Warszawa 1825 8°.

373. Sopikow. Opyt russkoj bibliografii. Redakcja Rogożyna. Petersburg 1904 poz. N 12002.

374. Tytułu takiego nie odszukałem. W bibl. Arch. Akt Dawnych jest druk p. t. Jegierskaja Ewolucja dla Jegierskich Polkow. Ewolucje Strzeleckie dla Pułków Pieszych. Warszawa 1820 Litogr. w sztabie Kwatermistrzowskiego Generalnego. 9 planów.

CATALOGUE

Des Cartes, Plans tant gravés que dessinés, Dessins, Gravures et Papiers divers, trouvés dans les archives du ci-devant Quartier-Maîtrât de l'Ex Armée Polonoise.

D.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATIONS	Nombre de pièces
375	—	Czertieży Połkowago Piechotnago uczenia.	10
376	—	Czertieży Artillerijskago uczenia, niedostajet numerow 3-go 50-go i 53-go.	127
377	—	Plany Liniejnago Kawalerijskago uczenia, dwa egzemplara, odin połnyj, a drugoj biez 4-ch, biez 13-go, 14-go, 15-go i 16-go itago.	28
378	—	Czertieży oborotow liniejnych.	19
379	—	Czertieży k dwizenijam kawalerijskoj Diwizji, diejstwu-juszczej otdielno.	11
380	—	Czertieży Bataljonow uczenia po 12 Listow.	24
381	—	K Diejstwjam fursztatskago bataljona, niedostajet Nr. 2-go.	4
382	—	K bojewym poriadkam, niedostajet Nr. 7 i 8.	9
383	—	Tridlinnyjeswiertka izobrażajuszczije razpołożenje obozow.	3
384	1 i 88 K.W sans N 3	Carte de la Pologne, faite à la main.	87
385	—	Idem de Brześć Litewski dessiné.	9
386	2	Plan twierdzy Zamościa.	1
387	1	Karte vom Myslenicer Kreis.	1
388	9	Carte de la Galicie dessiné.	1
389	5	Dislocation des troupes aux environs de Varsovie.	1

384. Por. Mapy Prus Południowych Gilly'ego. Olszewicz l. c. str. 72.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATIONS	Nombre de pièces
390	46	Revue Plan bey Leuthen.	1
391	48	Idem bey Lissa 1800.	1
392	41	Plan der Gegend um Neisse.	1
393	100	Revue Terrain bey Neisse 1804 à la main.	1
394	103	Plan der Situation zwischen Lissa, Bresa, Borne und Wüsteny.	1
395	51	Revue Plan bey Gros Tintz.	1
396	23	Plan von Cantonirung Quartier bey Lowitz.	1
397	42	Karte von Domantz.	1
398	53	Situation einer Gegend bey Neisse, dessiné.	1
399	49	Gegend von Landshut, Friedland et Braunau, dessiné.	1
400	50	Karte von Pietschen, dessiné.	1
401	104	Idem von der Gränze zwischen Preussen und Oestreich	1
402	21	Carte des bords de la Pilica.	3
403	138	Grentz karte vom Zielony Kruge bis Wyszkw.	1
404	105	Karte der Brandenburgischen Gränze in Sachsen.	1
405	113	Idem von Pietschen.	1
406	43	Id von Creuzberg.	1
407	43	id von Constadt.	1
408	61	id die Brandenburgische Gränze gegen Sachsen.	1
409	47	Revue Plan bey Leuthen.	1
410	122	Lager bey Spremberg den 6 Sept. 1758.	1
411	27	Karte von Namslau.	1
412	52	Plan der Gegend von Strehlen und Warsen.	5
413	6	Camp Général de Sa Majesté l'Empereur, dessiné.	1

403. Zielony krug; miejscowości o podobnej, albo choćby dość zbliżonej nazwie słownik geograficzny nie podaje.

Nr. kolęjny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATIONS	Nombre de pages
414	7	Sobranje Marszrutow po Jewropiejskoj Tureji. [Zebrane z marszrut petersburskich w biurze Szt. Kwatermistrzowstwa Generalnego Wojska w r. 1828, rękopis].	8
415	7	Plan de St. Petersbourg.	1
416	29	Czertieży i Opisanje.	1
417	8	Plans des marches des troupes en Prusse.	8
418	9	Carton renfermant 11 Sections d'une Carte de Pologne	11
419	—	18 Sections — id. de la nouvelle Galicie de 1806.	18
420	10	Carte d'une partie de l'Empire de Russie en 1809.	1
421	11	Okrestnosti goroda Warszawy po odnom miestu.	6
422	12	1 ^o Route de Poste de Varsovie à Kowno.	1
423	—	2 ^o id. de Varsovie à Brześć Litewski.	1
424	—	3 ^o id. de Varsovie à Kalisz et Słupce.	1
425	—	4 ^o Plan de la rivière de Kamienna et du Canal latéral en construction devant servir au transport des produits des mines à la Vistule.	1
426	—	5 ^o Ligne de jonction entre la Narev et le Niemen.	1
427	—	6 ^o Route de Varsovie par Radom, Kielc jusqu'à la frontière du territoire de la ville libre de Cracovie.	1
428	—	7 ^o Projet de route de Kowno à Dunabourg.	1
429	—	9 ^o Route de Varsovie à Uściług.	1
430	—	10 ^o Route de Varsovie à Terespol.	1
431	13	Feuilles de démarcation entre l'Autriche et la Russie.	58
432	14	Plan de la ville de Naples gravé.	1

414. Mapa rękopiśmienna, zachowana w Centralnej Bibliotece Wojskowej z pieczęciami Kwatermistrzowstwa. Porównaj Olszewicz Kartografia Wojskowa l. 138 dep.

418. Może część mapy topograficznej Królestwa Kongresowego, wykonanej przez Kwatermistrzowstwo Generalne.

431. C. B. W.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATIONS	Nombre de pièces
433	25	Bieg rzeki Buga między Austrią i Prusami 1795.	1
434	15	Skale do wszelkich rysunków.	1
435	16	Sections de la Moldavie et Valachie par Fried 1828.	2
436	17	Idem idem par Conrad.	2
437	18	Carte de la Pologne.	6
438	19	Plan de la forteresse de Hüningen.	1
439	20	Plan de bataille de Damberg.	5
440	21	Campements des troupes au environs de Varsovie.	17
441	22	Plan de Modlin.	1
442	23	Plan de Sierock.	1
443	24	Carte de la Bavière.	8
444	25	Dessin d'architecture des corps de garde, grille et barrières de la ville de Kalisz.	21
445	26	Attaques (système de Vauban).	3
446	10-11	Carte de Pologne.	2
447	27	Portefeuille contenant des manoeuvres en Pologne 1827—1830.	1
448	28	Manoeuvres de Cavalerie 1819 et 1824.	—
449	29	Portefeuille contenant des manoeuvres aux environs d'Ot-tarzew et Błonie en 1818.	1
450	30	Grandes manoeuvres des années 1822, 1824 et 1826 et 1823 à Brześć Litewski.	—
451	31	Manoeuvres de Cavalerie aux environs de Łowicz.	—
452	32	Plans des Manoeuvres Russes.	4

435. Engelmann zna tylko wydawnictwo z r. 1849 p. t. Fried F. Carte de la Valachie et de la Moldavie comprenant aussi la Bessarabie, la Transylvanie et la Bukowine 4 in Kupfer gest. u. Color. Blätter gr. Fol. Vienne. Egzemplarz (bez pieczęci kwatermistrzostwa) znajduje się w Centralnej Bibliotece Wojskowej.

438. Może jedna z plansz w dziele: Le Rouge G. L. Recueil des fortifications, forts et ports de mer de France, lavé au pinceau Paris 1760, gdzie pod Nr. 40 figuruje Huningue. Phillips I s. 1114. Engelmann i Phillips vide spis źródeł.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATIONS	Nombre de pièces
453	33	Raspołożenje wojska w dzień Wysoczajszago Prijezda.	1
454	34	Plan de la ville de Płock.	1
455	35	Znaki dla . . . karty.	1
456	36	Atlas des cartes et plans relatif aux campagnes du Maréchal Gouvion de St. Cyr, aux armées du Rhin et de [Rhin et] la Moselle [pendant les années] 1792 à 1797. Paris [1828]. Le texte est compris dans le catalogue des livres sous le N 253.	1
457	37	Vues des cérémonies du couronnement de Leurs Majestés Impériales L'Empereur Nicolas I et l'Impératrice Alexandra à Moscou. Paris 1828. 10 Feuilles de texte et 14 de planches.	24
458	38	Collection des vues de St. Petersbourg et des environs. Petersbourg 1823.	20
459	—	Portrait de Pierre le Grand St. Petersbourg 1822.	1
460	39	Elisabeth Alexieiewna.	1
461	40	Portraits des Généraux Russes.	15
462	41	Vues des environs de Varsovie, par Rouget 1822.	6
463	42	Costumes du Régiment des Grenadiers de La Majesté le Roi de Prusse.	1
464	43	Vues d'Opatowek près de Kalisz.	4
465	44	Portraits.	5
466	45	Mort de l'Empereur Alexandre 1825.	1
467	46	Anatomische Abbildungen.	20
468	47	Paysages.	19
469	48	Vues intérieures.	3
470	49	Portrait de Raphael.	1
471	50	Portrait de Massacio.	1

455. Słowo nieczytelne wskutek zniszczenia rękopisu.

456. Por. poz. inw. Nr. 125. Phillips Philip Lee: A List of Geographical Atlases in the Library of Congress with bibliographical notes. Tom I str. 1112.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	DÉNOMINATIONS	Nombre de pièces
472	51	Portrait de Jean Friedrich.	1
473	52	Portrait d'homme.	1
474	53	Collection des dessins, litographies de l'école du canonier 5 Livraisons. 5 feuilles de texte et 19 planches, 1822.	29
475	54	Izobrażenia przedstawiajuszczija razlicznyja położenia ka- nonirow.	17
476	—	Liasse de papier inclassable, tels que cartes lacerées, depareillées, brouillons sans souscriptions, plans incomplets où non achevés etc.	—
477	—	Un instrument Pantographe propre à dessiner à vue.	1
478	—	Une collection de signes pour marquer sur les cartes la marche où les locations des troupes, le même article en russe sous le N 35.	—

Le Colonel au Corps des Topographes
D'ALFONCE.

Po katalogu siemu karty, plány i risunki priniaty.

Gienieralnago Sztaba Podpołkownik
NOSKOW.

CATALOGUE

de tous les papiers reconnus utiles, trouvés dans la bibliothèque du
Ci-devant Quartier Maitrât de l'ex-armée Polonaise.

E

Nr. suite	Nr. d'ordre	
		ROUTE DE POSTE D'USCŁUG À VARSOVIE.
479	1	La route de Poste d'Uścług à Hrubieszów.
480	2	Idem de Hrubieszów à Horyszow.
481	3	id de Horyszow à Zamość.
482	4	id de Zamość au vieux Zamość.
483	5	id de vieux Zamość à Krasnystaw.
484	6	id de Krasnystaw à Piaski.
485	7	id de Piaski à Lublin.
486	8	id de Lublin à Markuszow.
487	9	id de Markuszow à Pulavie.
488	10	id de Pulavie à Gniewoszew.
489	11	id de Gniewoszew à Kozienic.
490	12	id de Kozienic à Ryczywoł.
491	13	id de Ryczywoł à Mniszow.
492	14	id de Mniszow à Varsovie.

Pisownię inwentarza zachowano ściśle według tekstu D'Alfonce'a, błędy bardziej rażące poprawiono, zaznaczając każdą taką poprawkę w odsyłaczu. Dane geograficzne, dotyczące poszczególnych wsi, zaczerpnąłem ze Słownika Geograficznego w zestawieniu z Mapą gen. Wojciecha Chrzanowskiego.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
493	15	La route de Poste de Hrubieszów à Uchań.
494	16	Idem de Uchań à Krasnyczyn.
495	17	id de Krasnyczyn à Krasnystaw.
496	18	id de Lublin à Lubartow.
497	19	id de Lubartów a Kock.
498	20	id de Kock à Radzyń.
499	bis	id de Kock à Międzyrzec.
500	21	id de Radzyń à Międzyrzec.
501	22	Description de la station de poste de Varsovie à Piaseczno.
502	23	Idem idem à Góra.
503	24	id de Kozienic à Lublin et Uściług.
504	bis	Description statistique de la station de poste de Międzyrzec à Biała.
505	bis	Changemens survenus sur la route de Lublin à Międzyrzec.
506	bis	Idem idem à Uściług.
507	bis	idem de Varsovie à Mniszew.
508	bis	Tabelle statistique des stations des postes de Lublin à Lubartów et Kock.
509	bis	Idem de l'arrondissement de Łukow.
510	bis	id Idem de Radzin.
511	bis	id idem de Radzyn.
512	bis	Description statistique de la route de Varsovie à Uściług.

498. W inw. D'Alfonce'a: Radzimin.

499. W inw. D'Alfonce'a: Międzyrzecze.

500. Vide 498 i 499.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
		ROUTE DE VARSOVIE à KOWNO.
513	25	Description statistique de la route de Varsovie à Kowno.
514	26	Resumé de la grande route de la frontière de l'Empire de Russie [à Łomża.
515	27	Idem idem
516	28	Description de la Station de poste de Łomża à Stawisk.
517	29	Resumé de la grande route de Łomża à Varsovie.
518	30	Itinéraire topographique de la route de Varsovie par Łomża à Kowno, avec des renseignements statistiques.
519	31	Resumé de la grande route de Kowno à la ville de Łomża.
520	32	Description de la station de poste de Varsovie à Jabłonna.
521	bis	Description statistique du Commissaire de l'arrondissement d'Ostro- lenka pour la route de La Majesté l'Empereur et Roi.
522	bis	Idem de l'arrondissement de Stanisławow.
523	bis	id de Tykoczyn à la frontière.
524	bis	id de l'arrondissement d'Augustów.
525	bis	id idem de Pultusk.
526	bis	id id de Łomża.
527	bis	id id de Maryampol.
528	bis	Tabelle statistique de l'arrondissement de Stanisławow.
529	bis	Idem idem de Augustow.
530	bis	id id de Stanisławow.
531	bis	id id de Pultusk.
532	bis	id de Varsovie à Kowno.
533	bis	id de la route de Kowno, contenant 3 arrondissemens celui de Kalwarja, Augustów et Seyn.

516. Stawiski, osada i dobra położone o 22 klm. od Łomży.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
		ROUTE DE VARSOVIE à BRZEŚĆ.
534	33	Description statistique de la route de Varsovie à Brześć Litewski.
535	34	Resumé de la grande route de Varsovie à Brześć Litewski.
536	35	Idem idem
537	36	id id
538	bis	Tabelle statistique de l'arrondissement de Siedlec.
539	bis	Idem idem de Biała.
540	bis	id id de Siedlec.
541	bis	id id de Biała.
542	bis	id id id
543	bis	id id id
544	bis	id id de Varsovie.
545	bis	id id de Siedlec.
		DESCRIPTION MILITAIRE DE LA ROUTE DE KOWNO EN SILÉSIE.
546	37	1-re Section de la ville de Pułtusk à Nasielsk.
547	38	2-e id de Nasielsk à Płońsk.
548	39	3-e id de Płońsk à Płock.
		DESCRIPTION MILITAIRE DE LA ROUTE DE VOLINIE EN SILÉSIE.
549	40	2e Section de la ville de Zwolen à Radom.
550	41	3e id de Radom à Skrzynno.
551	42	4e id de Skrzynno à Opoczno.
552	43	5e id de Opoczno à Sulejów.
553	44	Description militaire de la route projetée de Janów à la verrerie de Skaryszew et route décidée de Puławy à Zwolen 1-re Section.

550. W inw. D'Alfonse'a: Skrzynna.

551. Vide 550.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
554	45	Description topographique de la route de Volinie en Silésie.
555	46	Idem idem
556	47	idem idem
557	48	Tabelle statistique des villes et villages de la route de Volinie [en Silésie.
558	49	Idem de Uściług jusqu'à la frontière de Zamość.
559	50	id à commencer d'une frontière jusqu'à l'autre de l'arrondissement de Zamość.
560	51	id à commencer du village de Krasne, frontière de l'arrondissement de Krasnystaw, jusqu'au village de Siedliszka, fin du même arrondissement.
561	52	Id de Puławie à Piaski, arrondissement de Lublin.
562	53	id de Puławie à Mniszow.
563	54	id de Mniszow à Varsovie.
564	55	Description statistique de la grande route de Grodno.
565	56	Désignation des passages plus considérables établis sur les rivières, qui traversent les routes de poste dans le Royaume de Pologne.
566	57	Description statistique de la grande route de Varsovie à Breslau.
567	58	idem idem de Varsovie à Cracovie.
568	59	idem idem de Königsberg.
569	60	La continuation topographique statistique de la grande route de Varsovie à Posen.
570	61	Description de la route de Radom par Głowaczew à Magnuszew et Kozienic, par Jedlnia à Radom.

560. Siedliska, pow. Krasnostawskiego gm. i par. Fajslawice, obok szosy prowadzącej z Lublina do Krasnegostawu. Wsi Krasne w pow. Krasnostawskim niema: w grę wchodzi tu zapewne wieś i folwark K. w powiecie zamojskim. gm. i par. Stary Zamość.

570. W inw. D'Alfonse'a: Jedlnia.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
		LA ROUTE DE VARSOVIE à KALISZ
571	62	Tabelle statystique de Varsovie à Skierniewice.
572	63	Idem de l'arrondissement de Sochaczew.
573	64	id d'Ołtarzew à Kalisz.
574	65	id de l'arrondissement de Varsovie.
575	66	id idem de Prasnys.
576	67	id idem
577	68	id idem de Gostyn.
578	69	id idem de Konin.
579	70	id idem de Łęczyce.
580	71	id de Sochaczew à Kalisz.
581	72	id de l'arrondissement de Kujavie.
582	73	id idem de Kalisz.
583	74	id id de Gostyni.
584	75	id de la ville de Koło.
585	76	id id de Kalisz.
586	77	id de Varsovie à Kalisz.
587	78	id de l'arrondissement de Varsovie.
588	79	id idem de Varsovie.
589	80	id des changemens survenus entre l'arrondissement de Rawa et Orlów.
590	81	id de l'arrondissement de Płock.
591	82	Description de la station de poste de Varsovie à Ołtarzew.
592	83	Resumé de la grande route de Varsovie à Kalisz.
593	84	Description des stations de poste de Varsovie à Kalisz.

589. Orlów, wieś, folwark i dobra nad rzeką Bzurą, pow. Kutnowski, gm. Wojszyce, par. Orlów. Odl. 15 klm. od Kutna, 32 klm. od Łęczycy. Ongi miasto, a nawet siedziba powiatu liczącego 8 miast i 160 wsi.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
594	85	Description topographique statistique de la route de Koła à Kalisz.
595	86	Idem statistique de la route de Varsovie à Kalisz.
596	87	Tabelle statistique de l'arrondissement de Mława.
597	88	Idem idem
598	89	id de la station de poste de Chrzeczonowic à Rawa.
599	90	id de l'arrondissement de Przasnysz.
600	91	id idem
601	92	id de la route de Varsovie à Lowicz.
602	93	id de l'arrondissement de Varsovie.
603	94	id de Varsovie a Kalisz.
604	95	id idem
605	96	id de toutes les villes et villages du palatinat de Kalisz.
606	97	id de la station de poste de Koło à Konin.
607	98	id idem de Konin à Słupcy.
608	99	id des villes et villages du palatinat de Kalisz.
609	100	id faite par la 1-re Brigade des arrondissemens de Radziejow, Brześć et Kowal.
610	101	idem faite par la 1-re Brigade des arrondissemens de Gostin, Orłow, Kowal, Brześć et Łęczyce.
611	102	Description militaire de la partie observée par la 1-re Brigade.
612	103	Tabelle statistique faite par la 1-re Brigade des arrondissemens de Pyzdr, Konin, Brześć, Radziejew, Łęczyce, Kujawie, Kowal et Orłów.
613	104	Description militaire faite par la 2-e Brigade de Tarczyn.

598. Chrzeczonowice, wieś pow. Skierniewickiego, odległa o 15 klm. od Mszczonowa.

599. W inw. D'Alfonce'a: Prasznic.

609. U D'Alfonce'a: Brisk et Kowalsk.

610. U D'Alfonce'a: Kowalsk et Brzylsk.

612. U D'Alfonce'a: Brzesk.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
614	105	Tabelle statistique faite par la 2 ^e Brigade des arrondissemens de Kalisz, Konin, Wartha.
615	106	idem idem de Konin, Kalisz, Łęczyce.
616	107	id de l'arrondissement de Lipno.
617	108	id idem de Lipno et Mława.
618	109	id id de Płock et Mława.
619	110	id id de Płock.
620	111	id id de Olkusk Miechow et Skalbmierz.
621	112	id id de Miechów, Olkusz, Cracovie, Skalbmierz.
622	113	id id de Miechów, Skalbmierz Cracovie.
623	114	id id de Miechów, Skalbmierz, Jędrzejów.
624	115	id id de Przasnysz, Mława.
625	116	id id idem
626	117	Tabelle statistique de l'arrondissemens de Ostrołęka, Przasnysz, Mława, Płock et Pułtusk.
627	118	id id de Przasnysz et Pułtusk
628	119	id id de Mława et Przasnysz
629	120	id id de Przasnysz.
630	121	id id de id et Pułtusk
631	122	id id de id id
632	123	id id de id id
633	124	id id de Pułtusk

621. U D'Alfonce'a Skalbmierz wszędzie pisany jest Szkalbierz.

624. U D'Alfonce'a: Przasnysk.

626. Vide 624.

627. U D'Alfonce'a: Przasnyk.

628. U D'Alfonce'a: Przasnik.

629. Vide 628.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
634	125	Tabelle statistique de l'arrondissement de Szydłów, Skalbmierz et Stopnica.
635	126	Idem idem de Stopnica et Szydłów.
636	127	id id de Opatów, Staszów, Szydłów, Sandomierz.
637	128	id id de Staszów.
638	129	id id de Skalbmierz, Cracovie et Stopnica.
639	130	id id de Skalbmierz et Stopnica.
640	131	id id de Stopnica.
641	132	id id de Sandomierz et Opatów.
642	133	id id de Sandomierz et Kraśnik.
643	134	id id de Kraśnik.
644	135	id id de Stopnica et Staszów.
645	136	id id de Sandomierz et Opatów.
646	137	id id de Staszów et Sandomierz.
647	138	id id de Janów, Sandomierz, Solec, Koźienic.
648	139	id id de Kraśnik et Tarnogród.
649	140	id id de Tarnogród.
650	141	id id de Krasnostaw.
651	142	id id de Krasnostaw, Chełm, Hrubieszów et Zamość.
652	143	id id de Tarnogród, Krasnostaw, et Zamość.
653	144	id id de id Janów et Krasnostaw.
654	145	id id de Krasnostaw et Zamość.
655	146	id id de Tarnogród, Janów et Zamość.
656	147	id id de Zamość.

634. Stopnica, u D'Alfonse'a wszędzie pisana jest Stopnik lub Stopnick.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
657	148	Tabelle statistique de l'arrondissement de Zamość.
658	149	Idem id de Tarnogród.
659	150	id id de Kazimierz, Zamość et Tomaszów.
660	151	id id de Tarnogród et Kraśnik.
661	152	id id de id et Zamość.
662	153	id id de Hrubieszów et Krasnostaw.
663	154	id id de Hrubieszów.
664	155	id id de id Krasnostaw et Janów.
665	156	id id de Tomaszów et Hrubieszów.
666	157	id id de Kraśnik, Zamość, Lublin. et Krasnostaw.
667	158	id id de Tomaszów et Hrubieszów.
668	159	id id de Hrubieszów.
669	160	id id de Tomaszów, Hrubieszów, Kaz- mierz et Krasnostaw.
670	161	id id de Tomaszów.
671	23	Morceaux de la levée topographique de la Pologne prussienne levée avant 1806 sur toile.
672	20	idem brouillons idem idem sur papier.
673		Une liasse de papier, des calculs trigonometriques de la carte de Pologne par les officiers du Quartier Maitrât de l'ex armée polonaise. Le Colonel au corps des topographies D'ALFONCE.
674	162	Description statistique de Gidle, Kajetanowice, Knieja et Krasice.

674. Gidle, wieś i folwark rząd. w pow. radomskim, odległa od Radomska o 10.5 klm.; Knieja, folw. i młyn nad rzeką Wiercią tegoż pow.; gmina i par. Dąbrowa. Kajetanowice, wieś tegoż pow. gminy Garnek, par. Kłomnice, położona w połowie drogi między Gidlami a Knieją. Krasice, wieś i folw. pow. Częstochowskiego, gm. Wancierzów, parafji Mstów, położona o 17 klm. na wschód od Częstochowy.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
675	163	Description Statistique de Częstochow, de la rivière de Warta et Kłobukowiec.
676	164	Idem des environs entre Praszka et Krzepica.
677	165	id de Warta auprès de Brzeźnica, à Częstochów, Libidza, Nowawieś et Trzepca.
678	166	id du coté droit de la Warta du moulin Olmierz au moulin Kopera et les villages Wręczyce Suchowola et Bogumilow.
679	167	id de la rivière de Warta entre Prusieki, Łęgiwbok de Brzeźnicy à Piekary, de là à Brudzie.
680	168	id entre Warta du village Prusieka à Szczepocic.
681	169	id de la ville de Kłobucko.
682	170	id id de Krzepice.
683	171	id entre Wieluń et la rivière de Prosna.
684	172	id entre la rivière de Warta, Liczwarta au village Zajązki.

675. Kłobukowice, wieś i folw. nad rzeką Wartą, pow. Częstochowski, gminy Wancerzów, par. Mstów.

677. Libidza, ws. pow. Częstochowski, położona na szosie z Częst. do Kłobucka. Nowawieś, ws. tegoż powiatu, położona nad rzeką Trzopką, 13 klm. na północ od Częstochowy. Trzepca v. Trzebce, ws. powiatu Radomskiego gm. Brzeźnica, par. Makowiska.

678. Młynów Olmierz i Kopery, oraz wsi Suchowola, położonej w okolicach Warty nie zna ani słownik Geograficzny, ani Mapa Chrzanowskiego. Wręczyca (nie Wręczyce) ws. pow. Wieluńskiego gm. Siemkowice, odległa od Wielunia 29 klm. na wschód. Bogumitów, ws. pow. gm. i par. Sieradz, położona o 4 klm. od Sieradza: ewent. Bogumitowice, ws. pow. Radomskiego gm. i par. Sulerzyce.

679. Prusieko, ws i dobra nad rzeką Wartą w pow. radomskim o 19 klm. od Radomska. Piekary, ws. tegoż pow. parafji Sulmierzyce. Brudzie, ws. tegoż pow. par. Łgota wielka. Leży na drodze z Sulmierzyce do Kamińska. Co oznacza Łęgiwbok dojsć trudno. W sąsiedztwie powyższych miejscowości znajdują się wsie o nazwach nieco zbliżonych jak: Łęczysko, par. Sulmierzyce, Łęz, nad Wartą par. Kruszyna, Łęzek, gminy Brzeźnica, wreszcie Łgota Wielka oraz najprawdopodobniejsze Łągiewniki, wieś położona o 10 klm. na wsch. od Radomska.

680. Prusieko, vide 679. Szczepocice, ws. nad Wartą, pow. Radomski gm. i par. Radomsko,

684. Liczwarta (U D'Alfonce'a Liswarta), lewy dopływ Warty, przepływający koło Krzepic. Zajązki (U D'Alfonce'a—Zajączek) wieś nad Liczwartą tuż koło Krzepic.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
685	173	Description statistique de Kieleczygłów et Stróża.
686	174	id de la rivière Widawka et Zdanka.
687	175	id de la ville de Wielun.
688	176	id de Pustkowie, Mańnice, Piekary.
689	177	id de la ville de Działoszyn.
690	178	id id de Radomsk.
691	179	id de la rivière Liczwarta.
692	180	id entre Chrzęstów, Pustkowie et Gorzelnia.
693	181	id entre la rivière de Warta et les villages Raduszewic, Kieleczygłów.
694	182	id de la ville de Praszka.
695	183	Observations sur le projet du canal, qui doit joindre les rivières de Narew et Niemen.
696	184	Description statistique des villes et villages dans le royaume de Pologne.
697	185	Tablelle statistique de la route de poste de Koziegłów à Giewicza.
698	186	idem des arondissemens de Piotrków et Rawa.
699	187	id des villes et villages dans le royaume de Pologne.

685. Kieleczygłów i Stróża, (U D'Alfonce'a Struz) wsie pow. Wieluńskiego, par. Rzażnia.

686. Widawka, prawy dopływ Warty, wpadający do niej niedaleko od Sieradza. Zdanki nie zna ani Słownik Geogr., ani Mapa Wojciecha Chrzanowskiego.

688. Pustkowie, os. włość. pow. Radomskiego, gm. Kruszyna; Piekary vide 679; Mańnice, (U D'Alfonce'a Maźnica) wś, położ. o 30 klm. na pñn. wseh. od Kamińska.

691. vide 684.

692. Gorzelnia, folw. pow. Częstochowskiego, gm. Grabówka, par. Częstochowa. Pustkowie, vide 688. Chrzęstowa w tej okolicy kraju źródła nie wskazują.

693. Nazwie Raduszewice odpowiadać mogą w równym stopniu dwie wsie powiatu Wieluńskiego Raduszycze i Radoszewice, obie należące do parafji Osjaków gminy Radoszewice. Kieleczygłów, vide 685.

694. U D'Alfonce'a. Praszki.

697. Giewicza możliwa do rozwiązania tylko jako Siewierz, leżący na trasie z Częstochowy do Olkusza.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
700	188	Tabelle statistique de Siewierz a Sławków.
701	189	idem des villes et villages du royaume de Pologne.
702	190	Description statistique des villes Parzęczew et Ozorkow.
703	191	Tabelle statistique des arrondissemens de Brzeziny, Zgierz et Rawa.
704	192	idem idem de Sochaczew et Brzesk.
705	193	id idem de Brzeziny et Zgierz.
706	194	id de Wielmoża et Zadroże.
707	195	id de l'arrondissement de Olkusk.
708	196	id de la route de poste d'Iwanowic à Cracovie.
709	97	id des arrondissemens de Lipno et Mława.
710	198	id de l'arrondissement de Kalisz.
711	199	id de la route de poste de Łowicz à Łęczyc.
712	200	id idem militaire de Brzezina à Jeżowa.
713	201	id des arrondissemens de Orlów, Gostyn et Kowal.
714	202	id idem de Orlów, Gostyn et Łęczyc.
715	203	id Faite par la 1 ^{re} Brigade des arrondissemens de Brześć et Kowal.
716	204	id Faite par la 1 ^{re} Brigade des arrondissemens de Brześć et Radziejew.
717	205	id Faite par la 2 ^e Brigade des arrondissemens de Sieradz, Kalisz et Wieluń.
718	206	id Faite par la 2 ^e Brigade des arrondissemens de Kalisz et Warta.
719	207	id de l'arrondissement de Radziejów.

705. U D'Alfonce'a Brzezina et Zgiersk.

706. Wielmoża i Zadroże, wsie położone na traktie z Olkusza do Skały, w powiecie Olkuskim, parafji Zadroże, gminy, pierwsza — Jangrot, druga — Sułoszowa.

708. Iwanowice, wieś tejże gminy i parafji, położona w pow. miechowskim w połowie odległości między Skałą a Słomnikami.

715. U D'Alfonce'a. Brzesk.

716. v. 715.

Nr. kolejny.	Nr. d'ordre	
720	208	Description statistique faite par la 1 ^{re} Brigade.
721	209	Idem Idem
722	210	Tabelle statistique des arrondissemens de Orlów, Gostyn, Łęczyc, Kowal et Radziejew.
723	211	Tabelle statistique des arrondissemens de Zgierz, Łęczycze et Warta.
724	212	Description militaire de Łęczycze.
725	213	idem de la 2 Brigade de la ville de Zgierz.
726	214	Tabelle statistique de l'arrondissement de Sieradz.
727	215	idem idem
728	216	idem de la 2 ^e et 3 ^e Brigade des arrondissemens de Łęczyc, Orlów, Zgierz, Wielun, Sieradz, Piotrków et Radom.
729	217	Description militaire de la 2 ^e Brigade de Grocholic et Bełchatów.
730	218	idem idem de Szczercow.
731	219	idem d'une partie du royaume de Pologne.
732	220	idem idem
733	221	Tabelle statistique des arrondissemens de Sieradz et Piotrków.
734	222	Description militaire d'une partie du Royaume de Pologne.
735	223	idem idem
736	224	Tabelle statistique des arrondissemens de Częstochow. Radom et Lelow.
737	225	Tabelle statistique des arrondissemens de Lelow et Pilica.
738	226	idem idem de Częstochow.
739	227	Description militaire d'une partie du royaume de Pologne.
740	228	idem idem
741	229	Tabelle statistique des arrondissemens de Lelow.
742	230	idem id de Lelow et Olkusz.

723. Zgierz, vide 705.

729. U D'Alfonce'a. Bełchat.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
743	231	Tabelle statistique des arrondissemens de Lelow.
744	232	id id de Czenstochow.
745	233	id id de Lipna, Mława et Płock.
746	234	Description militaire d'une partie du royaume de Pologne.
747	235	idem idem
748	236	Tabelle statistique de la station de poste de Sierpea à Lelic.
749	237	Description militaire d'une partie du royaume de Pologne.
750	238	Tabelle statistique de la station de poste de Lelic à Sierpea.
751	239	id des arrondissemens de Płock, Lipno et Mława.
752	240	id de la station de poste de Płock à Dobrzyn.
753	241	Description militaire d'une partie du royaume de Pologne.
754	242	idem idem
755	243	Tabelle statistique des arrondissemens de Gostyn et Sochaczew.
756	244	idem idem de Gostyn, Sochaczew et Orłow.
757	245	id id de Gostyn et Sochaczew.
758	246	id id de Gostyn et Orłow.
759	247	id id de Orłow, Gostyn et Kowal.
760	248	Description militaire de Skierniewice.
761	249	Tabelle statistique des arrondissemens de Rawa, Sochaczew et Błonie.
762	250	Description militaire de Bolimow.
763	251	Tabelle statistique de l'arrondissement de Sochaczew.
764	252	Description militaire de Rawa.
765	253	Tabelle statistique de l'arrondissement de Rawa.

748. Lelice, wieś pow. płockiego, par. Bonisław, położona przy traktie z Płocka do Sierpea, oddalona od Płocka o 22,5 klm.

750. Vide 748.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
766	254	Description militaire de Strykow.
767	255	idem] de Piątku.
768	256	idem de la ville de Brzezina.
769	257	Tabelle statistique des arrondissemens de Sochaczew.
770	258	Description militaire de Łowicz.
771	259	idem de Jeżow.
772	260	Tabelle statistique des arrondissemens de Orłow et Sochaczew.
773	261	Description militaire de Łyszkowice.
774	262	Tabelle statistique des arrondissemens de Brzezina, Zgierz, Orłow et Sochaczew.
775	263	idem idem de Zgierz, Brzezina et Łowicz.
776	264	id id de Brzezina et Rawa.
777	265	id id de Sieradz.
778	266	id id de...
779	267	Description militaire d'une partie du royaume de Pologne.
780	268	Tabelle statistique des arrondissemens de Olkusz et Miechów.
781	269	idem de la station de poste de Giełcza.
782	270	Description militaire d'une partie du royaume de Pologne.
783	271	Description militaire de Mszczonów.
784	272	Tabelle statistique des arrondissemens de Sochaczew, Rawa, Błońsk et Czersk.
785	273	Description militaire de Biała.

773. Łyszkowice, osada fabryczna pow. Łowickiego, gminy Łyszkowice, parafji Pszczonów. Oddalona od Łowicza o 15 klm. od Mszczonowa o 4⁵.

781. Nazwę Giełcza posiada na ziemiach polskich, według Słownika Geograf., jedna tylko miejscowość, mianowicie folwark w pow. garwolińskim, gm. i parafja Wilga.

Nr. kolejny	Nr. d'ordre	
786	274	Tabelle statistique des arrondissemens de Rawa, Błońsk et Czersk.
787	275	Description militaire de Grodzisk.
788	276	Tabelle statistique des arrondissemens de Sochaczew et Błońsk.
789	277	Description militaire de Groye.
790	278	Tabelle statistique des arrondissemens de Czersk.
791	279	Idem idem de Błońsk et Czersk.
792	280	id id idem

Le Colonel au Corps des Topographes
D'ALFONCE.

Oznaczenyja w siem katalogie opisanja i raznyja drugija bumagi priniaty.

Genieralnago Sztaba Podpołkownik
NOSKOW.

1890	245	1890	1890	1890	1890	1890	1890
1891	245	1891	1891	1891	1891	1891	1891
1892	245	1892	1892	1892	1892	1892	1892
1893	245	1893	1893	1893	1893	1893	1893
1894	245	1894	1894	1894	1894	1894	1894
1895	245	1895	1895	1895	1895	1895	1895
1896	245	1896	1896	1896	1896	1896	1896
1897	245	1897	1897	1897	1897	1897	1897

RESTE DES CARTES DU GÉNÉRAL ROŻNIECKI

déposés au bureau du Ci devant Quartier Maitrât Général de l'ex armée
Polonaise pendant la révolution.

Nr. kolejny	Nr.	DÉNOMINATION	Feuils
793	"	[Geometrischer general Riss des] Stifft[s] Mersebourg [gestochen] von [P] Schenk.	1
794	"	1 Carte de l'Empire de Russie par.	1
795	"	1 Karte Tauriens [oder der Halbinsel Krim] von Schmid [-Schrämb]. 1:740.000 1787 1 k. ryt.]	1
796	"	1 General Karte von Siebenbürgen von [A. von] Venzely [1789.]	2
797	"	1 Karte von Phoenicien und Damask[us. Neu herausgegeben. Masstab 1:700.000 Roy. Fol. Wien 1787 Schraembl].	1
798	"	1 Karte des südlichen Theils des russischen Reichs und den grösten Theil der europäischen Turkey von Mollo.	1
799	"	1 Karte des Temesvarer Banat von Homan[n].	1
800	"	1 Karte des Mittellaendischen Meers [verfast] von Bonne.	1

793. Phillips IV str. 67 i 79. Ottens R. Atlas maior, cum generales omnium totius orbis regnorum, rerumpubl. atque insularum, tum particulares praecipuarum ducatum, comitatum, ceterarumque minorum regionum ac divisionum tabulas geographicas continens, ex optimis ac novissimis quibusque variorum autorum tabulis colectus et eleganti ordine dispositus ab Reinero Ottens 7 v. fol. Amstelaedami apud viduam ac filios Joachimi Ottens [1641—1729] v. 2. N. 54. W inw. D'Alfonce'a tytuł brzmi: 1 karte vom...

795. Sawicki Ludomir. Przyczynki do Biblijografji Kartograficznej ziem polskich. Warszawa 1921.

796. Phillips I. 414 i 415 Schraembl F. A. Allgemeiner grosser Atlass... 6 p. l. 55 maps on 134 l. fol. Wien P. J. Schalbacher 1786—1800 N. 10 a-b.

797. Engelmann Wilhelm. Bibliotheca Geographica Leipzig 1858 str. 159.

800. Phillips I 417. Schraembl vide poz. inw. 796. N. 38.

Nr. kolejny	Nr.	DÉNOMINATION	Feuils
801	"	1 Carte de Slavonie par...	1
802	"	1 Karte von Bosnien und Servien von Artaria.	2
803	"	1 Militärische [Übersichts]karte von dem Herzogthum Schlesien von Hauptmann v. So[r]io [P. Fr. Nach den bewährtesten Hilfsmitteln und Astronomischen bestimmten Punkten zusammengetragen u. gez. Masstab 1:380.000. 4 Bl. gest. v. S. Drechsler Wien 1818 L. Maisch].	1
804	"	1 Carte de la plus grande partie de la Turquie d'Europe par Palma.	2
805	"	1 id. Caucasi montis par Logan.	1
806	"	1 Karte die meer enge bey Constantinopel von Reben.	1
807	"	1 Mappa specialis Wallachiae par Ruhendorf [F. I. ex accuratiss. singul. distr. ichnogr. coll. 1:700.000. circa Imp. fol. Windobonae 1788].	1
808	"	Carte de la Turquie D'Europe [pour le voyage militaire dans l'empire Ottoman de Mr le Baron Felix de Beaujour. Dressée] par [M] Lapie. [Paris 1829].	22
809	"	1 Karte der Hauptstrassen von der nieder Donau bis Konstantinopel, vom Generalstab.	1
810	"	1 Carte de la partie septentrionale de l'Empire Ottoman par [Rizzi] Zannoni [MDCCLXXIV].	1

802. Moze Schütz K. Neueste Karte des Königreichs Bosnien, Servien, Croatien u. Slavonien... Masstab 1:200.000 Imp. Fol. Wien 1788. Artaria u. Comp. Engelmann str. 361.

803. Engelmann str. 898.

804. Engelmann (996) zna Palmy tylko mapę: Carte de la Turquie d'Europe en langues Grecque et Française. 2 feuilles. Kupferstich Roy. Fol. Vienne Artaria et comp.

807. Engelmann. 1017.

808. Tytuł pełny, przepisany z egzemplarza (bez pieczęci Kwatermistrzostwa), znajdujące się w Centralnej Bibliotece Wojskowej.

809. Identycznego tytułu niema, ale jest dosyć zbliżony: „Karte des Kriegsschauplatzes von der niedern Donau bis Constantinopel. Bearbeitet nach der Zusammentragung des Kön. Preussischen Generalstabes u. nach andern zuverlässigen Hilfsmitteln“. 2 lith. Bl. Roy. Fol. Breslau 1828 Gruson u. Comp.

810. Egzemplarz w Centralnej Bibliotece Wojskowej (bez pieczęci Kwat.).

Nr. kolejny	Nr.	DÉNOMINATION	Feuils
811	"	1 grosse Topographische karte von Galizien und Lodomerien vom Generalquartiermeisterstab in Wien. [1:144.000. 1820 14 k. ryt i szkieł].	15
812	"	1 Karte von West. Galizien von Mayer [v. Heldensfeld-Benedicti 1:172.000 1808 12 k. ryt.].	11
813	"	1 Karte der Aemter Schwartzenberg, Wolkenstein, Grunhayn und Wiesenburg von Schenk.	1
814	"	1 Karte der Aemter Liebenverda et Schlieben von Schenk.	1
815	"	Idem Eckartsberga von Schenk.	1
816	"	Idem Sachsenburg et Weissenfels von Schenk.	1
817	"	Idem Wurzen, Ellenberg et Düben von Schenk.	1
818	"	Idem Langensalza von Schenk.	1
819	"	Idem Pirna, Hohenstein mit Lohmen, Dippoldiswarda und Grüllenberg von Schenk.	1
820	"	Idem Freyburg von Schenk.	1
821	"	Idem Stolpen, Radeberg und Lausitz von Schenk.	1

811. Sawicki. N. 1080. W inwent. D'Alfonce'a „...Ostgalizien und Lodomerien...“

812. Tamże N. 1173.

813. Zarówno ta mapa, jak i szereg następnych (por. poz. inw. 814—823, 849—851, 865, 868—871) są to niewątpliwie nadbitki — ewentualnie wręcz pochodzą z atlasu p. t. „Neuer Sächsischer Atlas, enthaltend die sieben kreise des Kurfürstenthums Sachsen... ingeleichen I die marggrafschaft Ober- und Niederlausitz, II die gefürstete grafschaft Henneberg, nebst allen angrenzenden landen und den Fürstenthümern und herrschaften des fürstlichen hauses Sachsen 1 p. l. 36 maps fol. Amsterdam und Leipzig. P. Schenk. 1752—1758. Phillips I str. 1133.

814, 815, 816. Vide 813.

817. Vide 813. Prawdopodobnie Eilenburg, miejscowość, położona 35 km. na pñ. wsch. od Lipska i Düben, miejscowość położona 30 km. na pñd. wsch. od Bitterfeld. Cyfry kilometrów brane w przybliżeniu.

818. Vide 813.

819. Vide 813. Miejscowości Dippoldiswarda nie odnalazłem. Dippoldiswalde jest w prowincji Brandenburg. Niema też Grüllenburga tylko Grüllenberg w prowincji saskiej (Provinz Sachsen).

820. Vide 813.

821. Vide 813. Mapa ta wymieniona jest w innym atlasie: Covens J. & Mortier C. Atlas nouveau, contenant toutes les parties du monde, ou sont exactement marqués les empires, monarchies, royaumes, états, republicques etc. 9 v. fol. à Amsterdam 1683—1761 vol. 7. N. 53 „Accurate geographische delineation derer zu dem Meisnischen creissen gehörigen aemmter — Stolpen und Radeberg mit Lausitz... in Amsterdam von P. Schenk 1754“. Phillips III 213.

Nr. kolejny	Nr.	DÉNOMINATION	Feuils
822	"	1 Karte der Aemter Dresden von Schenk.	1
823	"	Idem Annaburg, Pretzsch, Torgau, Schweidnitz und Mühlberg von Schenk.	1
824	"	Idem Grossen Hayn von Zürner.	1
825	"	1 Regna Galliciae et Lodomeriae par Liesganig[-Liechtenstern. 1790 1:288.000 42 k. ryt.].	41
826	"	1 Carte du cercle de Hapsal par...	1
827	"	Idem de Pernau par...	1
828	"	Idem de Riga par...	1
829	"	Idem de Wolmar par...	1
830	"	Idem de Weissenstein par...	1
831	"	Idem de Walck par...	1
832	"	Idem de Arensburg, ou l'île d'Oesel par...	1
833	"	Idem de Rewal par...	1
834	"	Idem de Dorpt par...	1
835	"	Idem de Fellin par...	1
836	"	Idem du port Baltique par...	1
837	"	Idem de Wesenberg par...	1

822. vide 813 oraz Covens J. et Mortier C... (821) vol. 7. N 43. „Accurate geographische delineation der Dioecese und amtes Dresden...” von Peter Schenk jun. „Phillips III 212.

823. Vide 813 oraz Coyens J. et Mortier C... (821) vol. 7 N. 42 „Accurate, geographische delineation derer Chursächsischen aemte Annaburg, Pretzsch Torgau, Schweintz und Mühlberg... in Amsterdam von P. Schenk. Phillips III 212.

824. Ottens R. Atlas maior... (793) vol. 2 N 57 „Accurate geographische delineation der in dem Meisnischen creise des churfürstenthum Sachsen liegenden dioecese oder superintendtur. Grossen Hayn 1711”, von m. Adam Friedrich Zürner. Gestochen von Peter Schenk junior. Phillips IV str. 79.

825. Sawicki Nr. 1062. W inwentarzu D'Alfonse'a tytuł brzmi: Carte Regno Galliciae...

826—840. Mapy te pochodzą z wszelkiem prawdopodobieństwem z atlasu: Mellin Ludw. Aug. Graf: Atlas de Livonie et d'Esthonie, ou des gouvernements de Riga et de Rewal, gravé par Jäck, Jättinig, Champion etc... 18 Feuilles Roy. Fol. Riga 1793—1804 (Leipzig—Hartknoch) Engelman str. 642. W niemieckim wydaniu (tamże) przytoczone są wszystkie powyższe mapy, przyczem skala ich nie jest jednakowa na wszystkich arkuszach. Por. także Sawicki Nr. 1114.

Nr. kolejny	Nr.	DÉNOMINATION	Feuils
838	"	1 Carte du cercle de Werro par...	1
839	"	Idem de Wenden par...	1
840	"	1 Karte von Liewland von...	1
841	"	1 Carte de la Galicie par...	33
842	"	1 Carte de la Turquie d'Europe par Konrad [Al. Nouvellement dressée et dessinée d'après G. Palma, J. Riedl et la carte des provinces Illyriennes, publiée par le Dépôt Général de la Guerre en Italie. Echelle de 1:1.280.000. 6 feuilles Roy. Fol. Vienne 1816. Artaria et Comp.	4
843	"	1 Neue Karte des Caucasus.	1
844	"	1 Karte vom Spanischen Reich von der Cottaschen Anstalt in München.	6
845	"	1 Mappa Wolnego Miasta Krakowa.	1
846	"	1 Karta połustrowa Tawriczeskago.	3
847	"	1 Czast' Rossiji.	1
848	"	1 Karta Ładożskago cziera.	1
849	1	1 Karte vom Marggrafthum Ober Lausitz von Schenk.	1
850	2	id „ Amt Weissenfels von Schenk.	1
851	3	id „ Augustenburg von Schenk.	1
852	4	1 Post Charte des Königreichs Sachsen [u. der angrenzenden Länder] von Güssefeld [F. L. Nach astronomischen	

841. Niewątpliwie: Liesganig Joseph. Königreich Galizien und Lodomirien, herausgegeben im Jahre 1790 nach den vorzüglichsten neuen Hülfquellen, vermehrt u. verbessert von dem K. K. Generalquartiermeisterstabe. Masstab 1:288.000. 33 Bl. in Kupfer gest. von D Huber Roy. Fol. Wien 1824. Artaria u. C^o. Engelmann 516.

842. Engelmann str. 996. W inwentarzu D'Alfonce'a nazwisko autora pisane jest Conrad.

846. Jedyny zbliżony tytuł: Muchin: Woj. topograficzeskaja karta połustrowa Kryma. 1:170.000. 1817. 10 k ryt. Sawicki Nr. 1746.

849. Prawdopodobnie: Ottens R. Atlas maior... (793) vol. 2 Nr. 85: Lusatia superior. Auth. Bartholomeo Sculteto Corlitio. Prostant Amstlaedami apud Petrum Schenk et Gerardum Valk. Analogiczna mapa dolnych Łużyc zacytowana w temże compendjum (numer sąsiedni poprzedzający) podana jest z tytułem w obu językach niemieckim i łacinie. Phillips IV. str. 81 Nr. 84.

852. Engelman 875.

Nr. kolejny	Nr.	DÉNOMINATION	Feuils
		Ortsbestimmungen u. sicheren Hilfsquellen entworfen. Mastab 1:400.000. Gestochen von C. Keyl. Kupferstich u color. Imp. Fol. Weimar 1812 Landes-Industrie Comptoir.	4
853	7	1 Carte Générale des Royaumes de Naples, Sicile, Sardaigne par Dalhe.	23
854	9	1 Carte Principatus Silesiae Schwiednicensis par Schubarth.	1
855	10	1 Karte des Brünner Kreises von...	1
856	11	1 Carte Principatus Silesiae Oppoliensis par Wieland.	1
857	12	1 Karte des Markgraffthum Maehren [entworfen nach jener von C Müller... von J. E. S... von Tranquillo Mollo und C-o in Wien 1:268.850.]	1
858	13	1 Carte Circulus Boleslaviensis, Regino-Hradecensis, Kaurzimensis etc.	6
859	14	1 Karte [eines Theils] von Neu und West Galizien [welcher die Woywodschaften Sandomier und Krakau enthält, nebst einem Theil von Alt Galizien] von Reymann [Dan. G. in 12 Blättern entworfen 1.180.000 Berlin 1797 Schropp u C-o].	12
860	15	1 Special karte von Sud Preussen von Gilly [Mit Aller höchster Erlaubniss aus der Königlichen topographischen Vermessungskarte unter Mitwirkung des Direktors Langner, reducirt und herausgegeben 1.150.000 13 Bl. Fol. Berlin 1802-3 Schropp u C-o].	13

854. Serja map śląskich, pomieszczonych w pozycjach inwent. 854, 856, 876.
 877, 881, 882, pochodzi zapewne pośrednio lub bezpośrednio z atlasu pod tytułem, Wieland Atlas von Schlesien, Berichtigt von Schubarth. 21 Blatt in Kupferst. Roy: Fol. Nürnberg Hommann's Erben. Poszczególne mapy tego, czy analogicznego atlasu cytują Fiala: Frant. Ing. Seznam Map a Planu Čech Moravy, Slezska i Českosl. Republiky v Praze 1924 str. 52. Porównaj także Schubarth: Atlas Silesiae. Norymberga 20 l. ryt. Opracował Sotzman 1803—1813. Sawicki 1365.

856. Vide 854.

857. Fiala str. 49. W inw. D'Alfonse'a tytuł brzmi: Karte vom Markgraffthum...

858. Fiala cytuje każdą z tych map oddzielnie; por. także pozycje 896—900. Autorem wszędzie Müller-Homann z wyjątkiem Kaurzim, gdzie jako autor podany jest Müller-Wieland. Tytuł jednakowy: Regni Bohemiae Circulus Boleslaviensis ex Müllerianis... editus ab Homannianis Heredibus. Lata 1769—70. Skale różne około 1:250.000.

859. Engelmann 517.

860. Tamże 765. Egzemplarz (bez pieczęci Kwatermistrzowstwa) znajduje się w Centralnej Bibliotece Wojskowej.

Nr. kolejny	Nr.	DÉNOMINATION	Feuils
861	16	1 General karte von einem Theil des Russischen Reiches von Reymann[-Schmidt, 1:230.000. 1802, 1812 9 k. ryt.].	9
862	17	1 Carte de la Moldavie pour servir à l'histoire militaire de la guerre par Bawr [1:290.000 6 k. ryt.].	6
863	19	1 Landkarte vom Königreich Böhmen durch die kupferstecher zu Wien.	1
864	20	1 Carte de la partie européenne et asiatique de l'empire de Russie, par Iwan Danielow.	5
865	21	1 Carte der Aemter Freyburg, Frauenstein, Altenberg und Lauterstein von Schenk.	1
866	21	1 Podrobnaja karta Rossijskoj Imperji sost. Gienierat-Kwartirmiejstrom Suchtelenom i Gienierat-Majorom Oppermanom [1.840.000, 1801-1804 25 k. ryt.].	113
867	26	1 Carte des États de l'Empire du Grand Seigneur, par Taillot.	1
868	28	1 Karte vom Amte Beltzig von Schenk.	1
869	34	1 id von Mansfeld von Schenk.	1
870	35	1 id der Aemter Wittenberg und Graffenhausen von Schenk.	1
871	36	1 id id Bitterfeld, Delitzsch und Zoerbig von Schenk.	1
872	39	1 id de l'Empire de Russie et les pays attenants.	14
873	41	1 Carte de la Crimée par Kingsbergen [1.267.000 Amsterdam 1787 4 k. ryt.].	4

861. Sawicki 1395.

862. Tamże 1418 (Wojna rosyjsko-turecka 1770).

863. Ani u Engelmanna, ani w specjalnym wykazie map czeskich u Fiali mapy o podobnym tytule i autorze niema.

864. Sawicki 819 stwierdza, że mapa wyszła z tytułami francuskim i niemieckim, ale cytuje tylko niemiecki. Szczegóły wydawnicze: 1:2.280.000. 1812. 12 k. ryt.

865. Vide 813.

866. Sawicki 818.

868. Vide 813. Miejscowości zresztą tej nazwy w Saksonji nie znalazłem. Belzig jest w Brandenburgu.

869—871. Vide 813.

873. Sawicki 1743.

Nr. kolejny	Nr.	DÉNOMINATION	Feuils
874	44	1 Carte Electoratus Moguntinus [...conante Joh Babt.] Homann[o].	1
875	45	1 Wege karte durch den Wichtigsten Theil Europas [von Moskau bis London und von Stockholm bis Neapol, gezeichnet] von Schmidt [I. M. F. Die Wege und Ortsentfernungen eingetragen von W. H. Mathias, die Chausseen von C. Klöden. 24 Blätter Imp. Fol. Berlin. Schropp u C ^o].	1
876	54	1 Carte de Principatus Silesiae Schwidnicensis par Schubarth.	1
877	55	1 Carte de Principatus Silesiae Oppolensis par Wieland.	1
878	56	1 id du comté de Glatz avec la principauté de Munsterberg par Meyer.	1
879	57	1 Sotzmann [Dn. F.] [Special] karte von den Westphälischen Provinzen [Cleve, Geldern, Meurs, Mark, Ravensberg, Minden, Lingen u Tecklenburg, nebst den angrenzenden Ländern; nach den besten Zeichnungen genau zusammengetragen. Masstab 1:300.000. Gestochen von Jäck. Imp. Fol. Berlin. 1788. Schropp u C ^o].	1
880	58	1 Marchionatus Moraviae Circulus Olomucensis [quem Mandato Caesareo accurate emensum hac mappa delineatum exhibet Joh. Christof] Müller [S. C. M. Capitan. Editore Joh. Babt. Homanno Norimbergae 1720 1.404.226].	1
881	59	1 Principatus Silesiae Bregensis par Schubarth[-Wieland. 1736. Excusa Norimb. ab Homannianis Haeredibus 1:117.785].	2
882	60	1 Principatus Silesiae Oppaviensis par Schubarth[-Wieland. 1736. Excusa Norimb. ab Homannianibus Haeredibus 1:117.785].	1

874. Phillips III s. 342 i 343. Atlas compendiarius quinquaginta tabularum geographicarum... Norimbergae Homannianos haeredes 1752 — 1765. Nr. 24.

875. Engelmann 272. W inw. D'Alfonce'a w tytule... „Theil Ost Europas“.

876. Vide 854.

877. Vide 854.

879. Engelmann 1026.

880. Fiala 49. W inwent. D'Alfonce'a tytuł zaczyna się od „1 Carte Marchionatus...“ inaczej też pisze D'Alfonce wyraz „Olumencensis“. Por. też pozycję inw. 854.

881. Fiala 52. Por. też 854.

882. Tamże 52. W inw. D'Alfonce'a „Oppoviensis“.

Nr. kolejny	Nr.	DÉNOMINATION	Feuils
883	62	1 [Accurate Geograph. Delineation des zu dem Königr. Böhmen gehörigen] Egerischen Kreise[s. in Amsterdam bey Petrus] Schenk [1757; 1:127.938].	1
884	63	1 [Geographischer Entwurf der Stadt und Gegend des weltberühmten] Kayser Carlsbad[es in Königreich Böhmen von M. A. F. Zürner, gestochen von Peter Schencken jun. 1715].	1
885	64	1 Circuli Franconiae [pars occidentalis exhibens simul entegrum fere electoratum Moguntinum. Jo. Babt.] Homann [Norimbergae].	1
886	65	1 Karte der Herzogthümer Mecklenburg-Schwerin von Sotzmann.	1
887	66	1 id von Greitz, Gera; Schleitz von Felbzg.	1
888	67	1 Carte de Cazenelnbogen par Homann.	1
889	68	1/2 Carte de l'Europe par...	1
890	69	1 Carte de la partie meridionale du Langraviai de Hesse Cassel par De la Rozière.	1
891	73	1 Podrobnaja Karta Gruzji, soczyn. Podpołkownikom Wierchowskim.	13
892	79	1 Carte du Royaume de Bosnie par Brissant.	1
893	80	1 Karte von Oestereichs Dalmatien und Albanien von Mollo.	1
894	83	1 [General]karte von West Galizien [entworfen] vom Generalquartiermeisterstabe [Masstab 1:288.000. 6 Blatt in Kupferst. Wien 1811 Artaria u C ^o].	6
895	114	1 Carte de la Silésie.	8

883. Tamże 28. U D'Alfonce'a tytuł zaczyna się od „1 Karte vom Egerischen...”

884. Phillips IV s. 81 Ottens R. Atlas maior... (793) vol. 2 Nr. 82. U D'Alfonce'a: „1 Karte von Kayser...”

885. Phillips IV s. 80 Ottens R. Atlas maior... (793) vol. 2 Nr. 66, U D'Alfonce'a: „1 Carte Circuli...”

890. Pewien związek z tą pozycją ma zdaje się mapa: Karte von Chur Hessen oder Nieder und ein Theil von Ober Hessen... vorzüglich nach Malecots u. De la Rozières Zeichnungen im Jahre 1761, jetzt aber mit Bemerkungen der neuen Besitzungen herausgegeben. Masstab 1:170.000. 2 Bl. Nürnberg. 1805. Homanns Erben. Engelmann 580.

894. Engelmann 516.

895. Tytułów tej treści dużo, ale po łacinie i po niemiecku.

Nr. kolejny	Nr.	DÉNOMINATION	Feuils
896	115	1 Carte Pars circuli Regino-Hradecensis par...	1
897	116	1 id [Regni Bohemiae] Circulus Satecensis [ex Müllerianis... editus curis Homannorum Heredum. Norimbergae. 1769. 1:223.507].	1
898	117	1 id Pars circuli Pilzuenensis par...	1
899	118	1 id idem Beraunensis par...	1
900	119	1 id idem Kaurzimensis par...	1
901	123	1 Mappa wolnego miasta Krakowa przez...	1
902	"	1 Plan des Hafens Thesme, nebst den Manövern der russischen Escadre den 5 und 7 July 1770.	1
903	"	1 Situations Karte von einem Theile des Churfürstenthums Sachsen, nebst den Stellungen, Bataillen und Gefechten zwischen der Kaiserlichen und Preussischen Armeen im 7-ten Krieg.	12
904	"	1 Plan des Lagers bey Bergen vom 23 Sept. 1790 von Wolmar.	1
905	"	1 Schlacht bey Essling den 21 und 22 Mai 1809.	1
906	"	1 Bataille de Znaim le 11 Juillet 1809.	1
907	"	1 Bataille de Raab le 11 Juin 1809.	1
908	102	1 Schlacht bey Enzersdorf im Jahr 1809.	1
909	120	1 Carte du théâtre de la guerre en 1806 et 1807.	1
910	125	1 Bataille de Biberach en 1796 et 1800.	1
911	126	1 Carte de la rivière de Gènes pour l'intelligence des opérations militaires de 1792 à 1800.	1

896. Fiala s. 30 zna tylko: Müller-Homann. Regni Bohemiae Circulus Regino-hradecensis ex Müllerianis... ed. ab. Homannianis Heredibus 1770, 1: 251.183. Por. poz. 858 oraz Engelmanna 256, który cytuje mapy naśladowcy Müllera — Bock'a.

897. Fiala str. 39.

899. Fiala s. 25. Müller-Homann. Regni Bohemiae Circulus Beraunensis ex Müllerianis... ab Homannianibus Heredibus. Emendat. 1807. 1: 154.584.

900 Fiala s. 30 Müller-Wieland. Provincia Kaurzimensis (reprodukcja mapy Müller-Vielandovy z r. 1794) 1: 237.820.

910. Załącznik do dzieła Arcyksięcia Karola „Prawidła Strategii“, tłumaczonego na język polski przez Macieja Rybińskiego, vide poz. inw. Nr. 310.

Nr. kolejny	Nr.	DÉNOMINATION	Feuils
912	127	1 Carte général de l'Allemagne à l'intelligence des opérations militaires.	1
913	128	1 Affaire de Schliengen le 24 Octobre 1796.	1
914	129	1 Plan de bataille de Würzburg.	1
915	130	1 Carte militaire pour l'intelligence de Rastadt et Ettlingen le 5 et 9 Juillet 1796.	1
916	131	1 Carte du cours du Rhin pour servir à l'intelligence des opérations militaires de 1792 à 1796.	1
917	132	1 Plan de la bataille de Rivoli le 14 Janvier 1797.	1
918	133	1 Bataille d'Arcole le 15, 16 et 17 9-bre 1796.	1
919	134	1 Plan de la forteresse de Mantou.	1
920	135	1 Carte militaire pour l'intelligence des opérations de l'armée d'Italie en 1796.	1
921	141	1 Carte de la seconde disposition de Steinkerkue.	1
922	"	1 Lunette d'approche.	1

Le Colonel au Corps des Topographes
D'ALFONCE.

Oznaczennyja w siem katalogie karty printaty.

Gienieralnago Sztaba Podpołkownik
NOSKOW.

912 }
913 } Zależniki do dzieła Arcyksięcia Karola „Prawidła strategji“, tłumaczonego
914 } na język polski przez Macieja Rybińskiego, vide poz. inw. Nr. 310.
920 }

OUVRAGES INCOMPLETS, QUI SE TROUVENT DANS LA BIBL

Numeros	Noms des auteurs	L'année et l'Édition	D É N O M I N A T I O N D E S
28 (91) *	Dumas	1817 Paris	Précis des évènements militaires ou essai his de 1799 à 1814.
29 (41)	—	1817 Paris	Victoires, conquêtes, desastres, revers et gue de 1792 à 1815
111 (3)	Rocheaymon	1803 Weimar	Introduction à l'étude de l'art de la guerre.
244 (101)	Panckoucke	Paris	Description de l'Égypte ou recueil des observatio été faites en Égypte pendant les expédit avec les planches.
260 (93)	—	1830 Paris	Annuaire de l'état militaire de France pour l'a
278 (171)	Gourgaud	1823 Paris	Mémoires pour servir à l'histoire de France so
278 (113)	Montholon	1825 Paris	Mémoires pour servir à l'histoire de France so
368 (166)	Gourgaud	1827 Paris	Vie politique et militaire de Napoléon, raconté de César, d'Alexandre et Frédéric.
383 (114)	Chambray	1825 Paris	Histoire de l'expédition de Russie.
434 (45)	Choumara	1827 Paris	Mémoires sur la Fortification, ou examen raiso
427 (22)	Alix	1824 Paris	Précis de l'histoire de l'Empire Ottoman depuis so
445 (126)	Ancillon	1823 Paris	Tableau des Révolutions du système politique du 15 siècle.
462 (104)	Sismondi	1828 Paris	Histoire des Français.
118 (227)	—	1824 Wien	Militair Schematismus des Oestr. Kaiserthums.
147 (294)	—	1820 Leipzig	Allgemeine deutsche Real encyclopedie für die versations Lexicon).
272 (217)	Valentini	1821 Berlin	Abhandlung über den Krieg und Beziehung au Rücksicht auf die neuern Kriege.
13 (232)	Minutoli	Berlin	Rang und Quartier Liste der Königlich Preussisch
330 (191)	Decker	1826 Berlin	Die Artillerie für alle Waffen, oder Lehrbuch d ausübenden Feld- und Belagerungs-Artille
430 (244)	Heeren	1824 Göttingen	Historische Werke.
— (292)	Schubarth	Berlin	Verhandlungen des Vereins zur Beförderung des sen von 1822 bis 1825.
JOURNAUX ET OUVRAGES PÉR			
457 (140)	Voudoncourt	1830 Paris	Journaux des sciences militaires des armées de
458 (138)	Anselin	1826 Paris	

ANNEE	NUMERO	DE NOMINATION DES	DE NOMINATION DES
1811	101	1811	1811
1812	102	1812	1812
1813	103	1813	1813
1814	104	1814	1814
1815	105	1815	1815
1816	106	1816	1816
1817	107	1817	1817
1818	108	1818	1818
1819	109	1819	1819
1820	110	1820	1820
1821	111	1821	1821
1822	112	1822	1822
1823	113	1823	1823
1824	114	1824	1824
1825	115	1825	1825
1826	116	1826	1826
1827	117	1827	1827
1828	118	1828	1828
1829	119	1829	1829
1830	120	1830	1830
1831	121	1831	1831
1832	122	1832	1832
1833	123	1833	1833
1834	124	1834	1834
1835	125	1835	1835
1836	126	1836	1836
1837	127	1837	1837
1838	128	1838	1838
1839	129	1839	1839
1840	130	1840	1840
1841	131	1841	1841
1842	132	1842	1842
1843	133	1843	1843
1844	134	1844	1844
1845	135	1845	1845
1846	136	1846	1846
1847	137	1847	1847
1848	138	1848	1848
1849	139	1849	1849
1850	140	1850	1850
1851	141	1851	1851
1852	142	1852	1852
1853	143	1853	1853
1854	144	1854	1854
1855	145	1855	1855
1856	146	1856	1856
1857	147	1857	1857
1858	148	1858	1858
1859	149	1859	1859
1860	150	1860	1860
1861	151	1861	1861
1862	152	1862	1862
1863	153	1863	1863
1864	154	1864	1864
1865	155	1865	1865
1866	156	1866	1866
1867	157	1867	1867
1868	158	1868	1868
1869	159	1869	1869
1870	160	1870	1870
1871	161	1871	1871
1872	162	1872	1872
1873	163	1873	1873
1874	164	1874	1874
1875	165	1875	1875
1876	166	1876	1876
1877	167	1877	1877
1878	168	1878	1878
1879	169	1879	1879
1880	170	1880	1880
1881	171	1881	1881
1882	172	1882	1882
1883	173	1883	1883
1884	174	1884	1884
1885	175	1885	1885
1886	176	1886	1886
1887	177	1887	1887
1888	178	1888	1888
1889	179	1889	1889
1890	180	1890	1890
1891	181	1891	1891
1892	182	1892	1892
1893	183	1893	1893
1894	184	1894	1894
1895	185	1895	1895
1896	186	1896	1896
1897	187	1897	1897
1898	188	1898	1898
1899	189	1899	1899
1900	190	1900	1900

Ameks Nr. 1.

Varsovie le 1/13 mai 1832.
Nr. 2808 2809.

A son Excellence Monsieur
LE LIEUTENANT GÉNÉRAL PRINCE GORTCHAKOFF
Aide de Camp Général de Sa Majesté L'Empereur et Roi
Chef de l'État Major Général de l'armée active.

Par son office du 11 avril v. st. der Votre Excellence a bien voulu me réitérer l'invitation de faire remettre la bibliothèque du Quartier-Maître de la c. d. armée polonaise à la disposition du Quartier-Maître général de l'armée active.

Dès les premières communications de Votre Excellence à ce sujet, je me suis empressé de faire les dispositions nécessaires, mais ayant trouvé ladite Bibliothèque dépourvue de nombre d'ouvrages, qui en formaient le Complet, j'ai dû m'occuper de rechercher les causes de ce manque, et j'ai l'honneur de transmettre à Votre Excellence, les renseignements, que j'ai recueillis à cet égard.

La Bibliothèque du c. d. Quartier-Maître polonais a été achetée partiellement, dans la cours de plusieurs années, au moyen du fonds de fourrage, alloué à 16 conducteurs de ce Corps. Jusqu'à la révolution elle avait été confiée aux soins du Capitaine Grabowski, Aide de Camp du Général Hauke, mais à cette époque cet Officier, ayant été appelé au poste de Commandant du Corps des Cadets à Katisz, la surveillance de cette bibliothèque a passé successivement au Lieutenant Tokmit et au Lieutenant Polakiewicz. Comme dans les premiers désordres des troubles révolutionnaires, quantité de livres et de cartes avaient été enlevés, sans qu'il en eût été pris note, le Lieutenant Polakiewicz fut autorisé par le Général de Division Malletski, à prendre les choses dans l'état, où elles se trouvaient.

En conséquence de cette autorisation, Le Lieutenant Polakiewicz ne devenait responsable, que des ouvrages trouvés par lui sur les rayons, et ayant formé un catalogue de tout ce qui restait, il prit soin, que rien ne sortît sans un reçu de l'imprimeur.

Les choses étaient dans cet état, lorsque le Colonel Golomin de l'État Major du Quartier-Maître Impérial se présenta pour prendre livraison de la dite bibliothèque. Informé, que la collection qu'elle contenait avait été formée du produit de retenues, faites sur les indemnités de fourrage allouées aux Officiers du Quartier-Maître polonais et considérant cet établissement plutôt comme une propriété privée, que comme une propriété du Gouvernement, la remit à la disposition du Colonel D'Alfonce, l'autorisant, ainsi que ce dernier l'affirme, à laisser prendre aux Officiers du c. d. Quartier-Maître polonais, restés à Varsovie, les ouvrages qui seraient à leur convenance.

Ceux-ci, profitant de cette permission, se partagèrent nombre d'ouvrages. De ce qui restait plusieurs Officiers de l'armée Impériale choisirent des livres dont ils avaient besoin, ces derniers ouvrages en très petit nombre ont été inscrits sur un registre, qui se trouve chez le Colonel D'Alfonce.

Ce n'est donc, que dans cet état, que la Bibliothèque du Quartier-Maître peut être remise. J'ai donné ordre au Lieutenant Polakiewicz de la mettre à la disposition de la personne que Votre Excellence voudra bien désigner pour le recevoir. J'ai enjoint au Colonel D'Alfonce de faire savoir aux Officiers polonais, qu'ils aient à rapporter les ouvrages qui leur ont été donnés en lecture et de procéder à une vérification de l'état actuel de la dite bibliothèque d'après l'inventaire qui se trouve entre les mains du Colonel Prince Tenischteff. Cependant malgré ces dispositions il restera encore quantité d'ouvrages, à compléter attendu que bon nombre de livres prêtés ont été emportés par des Officiers, qui ont péri pendant la dernière campagne, ou qui ne sont pas revenus de l'étranger.

Le Lieutenant Général (—) Rautenstrauch.

THE JOURNAL OF THE ROYAL SOCIETY OF MEDICINE

Volume 10, Part 1, 1917
(Published by the Society, 11, Bedford Square, W.C.1)

The Journal of the Royal Society of Medicine is a quarterly publication, the object of which is to disseminate information on all subjects connected with medicine and surgery, and to provide a medium for the expression of views on medical questions. It is published by the Society, 11, Bedford Square, W.C.1, and is sent to all members of the Society free of charge. The Journal is published in four parts, the first of which is devoted to original research, the second to clinical medicine, the third to surgery, and the fourth to general medicine and surgery. The Journal is published in English and French, and is sent to all members of the Society free of charge.

The Journal of the Royal Society of Medicine is a quarterly publication, the object of which is to disseminate information on all subjects connected with medicine and surgery, and to provide a medium for the expression of views on medical questions. It is published by the Society, 11, Bedford Square, W.C.1, and is sent to all members of the Society free of charge. The Journal is published in four parts, the first of which is devoted to original research, the second to clinical medicine, the third to surgery, and the fourth to general medicine and surgery. The Journal is published in English and French, and is sent to all members of the Society free of charge.

The Journal of the Royal Society of Medicine is a quarterly publication, the object of which is to disseminate information on all subjects connected with medicine and surgery, and to provide a medium for the expression of views on medical questions. It is published by the Society, 11, Bedford Square, W.C.1, and is sent to all members of the Society free of charge. The Journal is published in four parts, the first of which is devoted to original research, the second to clinical medicine, the third to surgery, and the fourth to general medicine and surgery. The Journal is published in English and French, and is sent to all members of the Society free of charge.

The Journal of the Royal Society of Medicine is a quarterly publication, the object of which is to disseminate information on all subjects connected with medicine and surgery, and to provide a medium for the expression of views on medical questions. It is published by the Society, 11, Bedford Square, W.C.1, and is sent to all members of the Society free of charge. The Journal is published in four parts, the first of which is devoted to original research, the second to clinical medicine, the third to surgery, and the fourth to general medicine and surgery. The Journal is published in English and French, and is sent to all members of the Society free of charge.

The Journal of the Royal Society of Medicine is a quarterly publication, the object of which is to disseminate information on all subjects connected with medicine and surgery, and to provide a medium for the expression of views on medical questions. It is published by the Society, 11, Bedford Square, W.C.1, and is sent to all members of the Society free of charge. The Journal is published in four parts, the first of which is devoted to original research, the second to clinical medicine, the third to surgery, and the fourth to general medicine and surgery. The Journal is published in English and French, and is sent to all members of the Society free of charge.

The Journal of the Royal Society of Medicine is a quarterly publication, the object of which is to disseminate information on all subjects connected with medicine and surgery, and to provide a medium for the expression of views on medical questions. It is published by the Society, 11, Bedford Square, W.C.1, and is sent to all members of the Society free of charge. The Journal is published in four parts, the first of which is devoted to original research, the second to clinical medicine, the third to surgery, and the fourth to general medicine and surgery. The Journal is published in English and French, and is sent to all members of the Society free of charge.

Anneks Nr. 2.

Nr. 1423

10 maja 1832 goda
g. Warszawa.

B. G-na Naczeln. Głównego Sztaba
Gener.-Lejtnantu RAUTENSTRAUCHU

Po dokładu G-nu Głównokomandujuszczemu otzywa ko mnie Waszego Prewoschoditelstwa ot 1/13 siego maja za Nr. 2808 kasatielno biblioteki Gienieralnago Sztaba bywszych polskich wojsk Jego Swietłost' prikazał mnie soobszczit' Waszemu Prewoschoditelstwu niżesledujuszczaje:

Iz pomianutago otzywa Waszego Prewoschoditelstwa usmatriwajetsia, cztó biblioteka sija iskuplena w przedłożeniu mnogich let na kapitał, sostawiwszjisia ot wyczeta iz furażnych dienieg, konduktorom Gienieralnago Sztaba opredielennych. Tie iz nich, kotoryje wnosili takowija dieńgi s naczala zawiedienia biblioteki, za czastnyje wkłady swoi polzowalis' obščezim kapitałom, to jest' wsiami na onyj priobretiennymi knigami i wierojatno niko iz nich, ostawłaja poczemu libo służbu, nie prosit' i nie imiel prawa prosit' o wozwraszczenji wniesiennoj im sumy. Postupiwszije że posle nich i ostajuszczjisia na lico jeszcze mienieje imiejut predłogow na podobnuju pros'bu i ni w kakom słuczaje nie imiejut prawa dielit' mieźdu soboju biblioteku kuplennuju na kapitał, w ktorom cni byli czastnymi i nierawnymi wkładczykami umierszich i wybywszich iz służby wkładczykow. Sledowatielno biblioteka sija niemogła prinadleżat' lica i postupať w razdiel, kak nasledstwo; no buduczj sobstwiennostju tego Uprawlenja, popieczeniem kotorago sostawlena i sbiereżena, ona dołżna była ostawaťsia pri niem nieprikosnowiennuju, kak wsiakoje obščezstwiennojie imuszczestwo i w słuczaje jego uprazdńienia pieredawaťsia wmiestie s proczimi jego prinadleżnostiami, w takowojie że, ili w drugojie, no po osobomu i opredielitielnomu naznaczenju wyższago naczalstwa.

Wśio sije dołżno byt' biez somnienija izwiestno połkowniku Alfonsu, kak starszemu oficeru, rawno kak i to cztó, upołnomoczit' jego na razdiel stol znaczielnago sobranja knig mog po mienšej niere odin tolko Gienierať Kwartirmiejstier Armiji, a nie naczalnik oddielenja jego kancelarji Połkownik Galamin, nikakoj na to własti nie imiewszij i pritom w diełach sim sztaboficerom sostawlennych nie widno, cztoby on soobszczal Połkowniku Alfonsu dozwołenie razobrať biblioteku.

A pocemu Jego Swietłosti ugodno poruczit' Waszemu Prewoschoditelstwu ob'jawiť Połkowniku Alfonsu, cztó dopuszczennyj im niezakonnó razdiel knig ostajetsia na lieznoj jego otwietstwiennosti, cztó on obiazan predstawiť Gienierať Kwartirmiejstieru Armiji katałog rozdannych im knig, s pokazaniem komu imiennó kakija otdať i, mieźdu tiem, potrebowat' onyja ot razobrawszich niepremiennó ili wniesti dieńgi za wziatyja knigi, po cienam, za kotoryja zdiesznije knigoprodawcy obiazutsia ich wypisať. Knigam że wziatym Rossijskimi oficerami predstawiť osobuju rozpisku, po kotoroj onie budut istrebowany Gienierať Kwartirmiejstierom Armiji.

Poruczyku Polakiewicz u predpisať także predstawiť Gienierať Kwartirmiejstieru katałog primatyh im po prikazaniu Gienierała Malletskago knig, oznacziv w onom razobrannyja po razporiażenju Połkownika Alfonsa i sdat' nalicznija tomu oficeru, kotoryj budiet naznaczaen d'a siego Gienierať Adjutantom Biergom, niedostajuszczija že zatim i wziatyja dla cztenia knigi sobrat' i popopnit' na jego otwietstwiennosti w samcem nieprodołżitielnom wremieni.

Takowuju wolu Jego Swietłosti czest' soobszczit' Waszemu Prewoschoditelstwu dla nadležaszczago ispolńnienia.

Wierno: za Naczalnika 3 oddielenia Rotmistr (podpis nieczytelny).

1. The first of these is the fact that the
the world is a very different place from
the one we have known for so long.

2. The second is the fact that the
the world is a very different place from
the one we have known for so long.

3. The third is the fact that the
the world is a very different place from
the one we have known for so long.

4. The fourth is the fact that the
the world is a very different place from
the one we have known for so long.

5. The fifth is the fact that the
the world is a very different place from
the one we have known for so long.

6. The sixth is the fact that the
the world is a very different place from
the one we have known for so long.

7. The seventh is the fact that the
the world is a very different place from
the one we have known for so long.

Annex Nr. 3.

A Son Excellence
le Lieutenant Général BERG, Quartier Maître Général
de l'armée Impériale active.

R a p p o r t

Au mois de Septembre de l'année dernière j'autorisai les Officiers du corps du Quartier-Maître de l'ex armée Polonaise, à prendre sur leur quittance et après enregistrement, des livres de la bibliothèque. Depuis, je reçus l'ordre de S. E. le Lieut. Gal Rautenstrauch de faire rentrer tous ces livres, me rendant personnellement responsable de tout ce qui pourrait manquer, m'enjoignant en outre, de faire un rapport à Votre Excellence de tous les livres pris et par qui. Persuadé, qu'au premier ayis, donné aux officiers, tout serait rapporté, j'ai différé d'informer Votre Excellence jusqu'au moment, où toutes les rentrées seraient effectuées. J'ai donc l'honneur de rendre compte à Votre Excellence, que la bibliothèque du Quartier M^{tr} Polonais est telle, que je l'ai reçue au 1er Septembre 1831. Comme on pourra s'en convaincre par le journal d'entrée et sortie.

Je prierais Votre Excellence de vouloir bien désigner un officier, à qui je puisse remettre en nombre, tous les livres, composant aujourd'hui la dite bibliothèque, ne pouvant rester responsable de tous les ouvrages prêtés, pris et dépareillés avant l'époque, où je restais commandant du corps.

Je m'occupe en ce moment de faire, pour être remis à Votre Excellence, un dépouillement du journal, qui montrera tous les livres sortis et non rentrés depuis plusieurs années et, à qui ils ont été prêtés.

(—) A D'Alfonce
Colonel de l'ex corps de Quart^{er}. M^{tr}. G^{al}.
de l'ex armée Polonaise.

Varsovie le 12 25 Juin 1832.

UZUPEŁNIENIE

W przededniu ukończenia wydawnictwa, w chwili, gdy z pod prasy wychodził już piąty arkusz, a więc gdy wydrukowany już był cały książkowy dział inwentarza D'Alfonce'a, natrafiono przy przenoszeniu Centralnej Biblioteki Wojskowej z pałacu pod Blachą do nowej siedziby na placu Saskim między materiałami dotąd nieskatalogowanymi na nowy dokument, dotyczący Biblioteki Kwatermistrzowskiego. Dokument ten, to inwentarz, względnie inwentarze biblioteki analogicznej instytucji rosyjskiej t. j. Kwatermistrzowskiego Generalnego Armii Czynnej¹⁾ z r. 1851. Już na pierwszy rzut oka widać, że księgozbiór ten zawiera jeśli nie całość, to w każdym razie poważną część naszej Biblioteki.

Te same książki, które w maju r. 1833 uzyskały ex libris „Biblioteka Sztabu Generalnego Armii Czynnej“, wracają w armii zaborczej po 20 latach do takiej samej gałęzi wojskowości w jakiej były ongi w wojsku polskim. Wracają zresztą nie wszystkie. Inwentarze r. 1851 dotyczą biblioteki znacznie większej, niż księgozbiór Grabowskiego i Tol-kemita, ale tylko dział polski dawnej biblioteki zachował się w nowej prawie bez braków. W innych działach niepodobna doszukać się w nowym inwentarzu całego szeregu wydawnictw notowanych u D'Alfonce'a. Adnotacje, poczynione przy niektórych pozycjach, wskazujące w czyjem posiadaniu znajdują się obecnie poszczególne książki, rzucają pewne światło na źródło strat biblioteki.

Inwentarz Kwatermistrzowskiego Armii Czynnej podzielony jest na następujące grupy wydawnictw:

Francuskie	710 ²⁾
Niemieckie	340
Polskie	68
Rosyjskie	30
Periodyczne we wszystkich 4 językach	40

Razem . . . 1,188

¹⁾ Pełny tytuł brzmi: Katalóg soczinienjam, chraniaszczimsia pri 2-m otdielenii Uprawlenija Gienierał Kwartirmiejstiera Diejstwujuszczej Armii 1851. Całość obejmuje cztery w karton oprawne volumina, z których trzy obejmują kolejno poszczególne działy językowe biblioteki: francuski, niemiecki i polsko-rosyjski, czwarty—periodica we wszystkich czterech językach. Dawna sygnatura 71, dzisiejsza: C. B. W. rkps. nr. 38.

²⁾ Skreślenia, dokonywane w księgach inwentarzowych, utrudniają ścisłe określenie liczby pozycji, stąd też odnośne cyfry brane są z pewnem zaokrągleniem.

Większe grupy t. j. francuska i niemiecka są nadto podzielone na działy według układu rzeczowego: historia wojen, taktyka i strategia, matematyka i t. p. Sygnatura, względnie kolejny numer inwentarza wpisany jest przy każdej pozycji, ale w każdej grupie językowej numeracja ta zaczyna się od Nr. 1, w samej zaś numeracji w grupach francuskiej i niemieckiej między jednym działem rzeczowym, a drugim, pozostawione są luki, liczące nieraz po kilkadziesiąt numerów. Obok numerów inwentarzowych widnieją ołówkiem dopisane cyfry i litery. Znaczenia ich dojść trudno. Poszczególne cyfry powtarzają się dość często, najwyższa nie przekracza 240, co nasuwa przypuszczenie, że może cyfry te odpowiadają numeracji pólek, na których złożony był księgozbiór. Ani jedna ani druga numeracja nie odpowiada zupełnie cyfrom, stawianym przy inwentaryzacji D'Alfonce'a, zdaje się zatem, że przy nowem rejestrowaniu książek, dawnych sygnatur nie brano zupełnie w rachubę.

Skład biblioteki Kwaternistrzostwa Armji Czynnej rzuca pewne podejrzenia na pochodzenie tego księgozbioru. Cyfra 30 pozycyji rosyjskich w inwentarzu, liczącym pozycyji tych około 1200, zdaje się wyraźnie świadczyć o tem, że biblioteka ta nie wyrosła z tych samych źródeł, co księgozbiór Kwaternistrzostwa wojsk polskich, t. j. z ofiarności publicznej, a w każdym razie, że nie była wyrazem świadomych potrzeb wiedzy wojskowej rosyjskiej. Gdyby tworzyły ją świadome swego celu ręce, nie byłoby też w inwentarzu powtarzających się często dwu i trzykrotnie tytułów tych samych dzieł. Okoliczności te nie pozwalają wnioskować, pozwalają jednak podejrzewać, że wzrost biblioteki wywołany został przez wcielenie do dawnego księgozbioru — nowego lub nowych zbiorów, zagarniętych jakiejś polskiej instytucji lub jednostce. — Pewnem potwierdzeniem tego jest także i wiek książek, których nieznaczna stosunkowo ilość przypada na wydawnictwa z lat 1830 — 1850.

Pod względem opracowania stoi inwentarz r. 1851 i wyżej i niżej od inwentarza D'Alfonce'a. Wyżej, gdyż tytuły są tu znacznie pełniejsze, rzadziej stosunkowo pozbawione nazwiska autora i zaopatrzone z reguły w rok i miejsce wydania. Niżej, gdyż kopista, który sporządzał czystopis, pisał go nie mając pojęcia o językach obcych, stąd też inwentarz ten obfituje w błędy, zdarzają się zaś wyrazy, a nawet ustępy zupełnie zniekształcone i niezrozumiałe.

Okoliczność ta osłabia znaczenie, jakie mogły być mieć owe katalogi jako materiał pomocniczy, gdyby się były ukazały równocześnie z rekonstrucyjną pracą nad inwentarzem D'Alfonce'a, najważniejszy bowiem w pracy tej moment — nazwisko autora książki — rzadko kiedy wychodzi tu bez szwanku.

Niemniej daje ów inwentarz szereg wyjaśnień, zwłaszcza tam, gdzie zbyt ni lakonizm D'Alfonce'a pozbawiał tytuły ich istotnej treści.

Dowiadujemy się tedy, że tajemnicza „la science des ombres“ jest poprostu nauką rysunków, lub że szumnemu u D'Alfonce'a początkowi tytułu „Recueil des théories étrangères“ odpowiada znacznie mniej szumne uzupełnienie — „des maniemens du sabre“.

Na podstawie inwentarza z r. 1851 można zrekonstruować częściowo lub w całości następujące nierozwiązane w inwentarzu D'Alfonce'a tytuły dzieł:

- (11) 946. Dupain de Montesson. La science des ombres par rapport au dessin. Nürnberg. 1762 [8°] 1 vol.
- (25) 492. Recueil des théories étrangères sur le maniemens du sabre, ou les armées à cheval. Par un officier général. Paris 1826. 1 vol.
- (42) 948. Mémoire sur la trigonometrie sphérique et son application à la confection des cartes marines et géographiques. Paris 1801. 4 vol.
- (64) 494. Moussieur. Manuel des fonctionnaires militaires et civils [chargés des opérations concernant le service matériel du génie] Paris 1803. 1 vol.
- (66) 650. Ehrenmalm. Théorie du jet des bombes. Paris, 1788 [Lagrange 8°]. 1 vol.
- (68) 485. Chambery. Manoeuvres des tirailleurs. Paris 1829 1 vol.
- (71) 2. Schulz. Histoire universelle. Paris 1789. 126 vol.
- (112) 1205. Lejeune [N. M.] Voyage en Valachie et en Moldavie. Paris 1822. 1 vol. [traduit de l'italien].
- (149) 1193. Instruction sur la géographie physique. Paris 1825. 1 vol.
- (187) 18. Skizzierte Geschichte der Belagerung von Danzig durch die Franzosen im Jahre 1807 und 1813. Berlin 1817 2 Bde.
- (190) 42. Militärische Fragmente vorzüglich in beziehung auf den kleinen Krieg und leichte Truppen. Berlin 1802. 1 Bd.
- (203) 19. Geschichte des Feldzuges von 1799 in Deutschland und in der Schweiz. Wien. 2 Bde mit Atlas.

(11) Cyfry przed tytułami odpowiadają sygnaturze inwentarza z r. 1851, cyfry w nawiasach — kolejnej numeracji inwentarza D'Alfonce'a. Quérard (II str. 684) zna tylko paryskie wydanie tej książki z r. 1760.

(64) Według Quérarda nazwisko to brzmi Moussier P. N., książka zaś została wydana w r. 1809.

(66) Quérard III 13.

(68) Autor Quérardowi nieznan.

(71) Dto.

(112) Quérard V 122.

- (242) 335. Metteinen. Grundzüge der Lithographie. Maynz 1818. 1 Bd.
(258) 25. Militärische Biographien berühmter Helden neuerer Zeit. Berlin 1803. 5 Bde.
(303) 590. Adelung. Deutsches Grammatisch-Kritisches Wörterbuch. Leipzig 1830. 4 Bde.
(308) 583. General Tabelle der vorzüglichsten Fabriken und Manufacturen in den Königlich Preussischen Provinzen: Niederrhein, Cleve, Jülich und Berg, Westphalen und Sachsen. Köln 1820 1 Bd.

Co się tyczy rekonstrukcji tytułów, dokonanej w inwentarzu D'Alfonse'a, to dane zawarte w inwentarzach z r. 1851 prawie w całości potwierdzają ścisłość tej pracy. Z dostrzeżonych ważniejszych pomyłek wymienić należy dla sprostowania następujące pozycje:

- (99) 250. [Foissac Latour] Précis ou Journal historique et raisonné des opérations militaires et administratives, qui ont eu lieu dans la Place de Mantou [depuis le 9 germinal jusqu'au 10 thermidor de l'an VII. Paris an IX (1801) 4°, avec 6 tableaux et deux plans] 1 vol.
(100) 496. [Vernet Horace] Collection des uniformes [des armées] françaises de 1791 à 1814 [dessinés par H. V. et Eug. Lamé. Paris 1822] 1 vol.

Nr. 5782

- (242) Nazwiska takiego bibliografja Engsena nie zna zupełnie.
(99) Quéhard. III str. 147.
(100) Tanne. X str. 120.

ŹRÓDŁA BIBLIOGRAFICZNE.

- Barbier. Dictionnaire des Ouvrages Anonymes. III éd. Paris 1832.
- Boersch O. Dr. Internationale Erdmessung. Geodätische Literatur. Auf Wunsch der Permanenten Commission im Centralbureau zusammengestellt von Prof. Dr. O. B. Berlin 1889.
- Brunet Jacques Charles. Manuel du Libraire et de l'amateur de livres. Paris 1860. V éd.
- Engelmann Wilhelm. Bibliotheca Geographica. Verzeichniss der seit der Mitte des vorigen Jahrhunderts bis zu Ende des Jahres 1856 in Deutschland erschienenen Werke über Geographie und Reisen. Leipzig 1858.
- Estreicher Karol. Bibliografja Polska. Kraków 1882.
- Fiala Frant. Ing. Seznam Map a Planu Cech, Moravy, Slezska i Cechosl. Republiky 1518—1923. V Praze 1924.
- Finkiel. Bibliografja historji Polskiej. Lwów.
- Katalog der Bibliothek des Königlich Preussischen Grossen Generalstabes. Berlin 1912.
- Kayser Chrystjan Gottlob. Vollständiges Bücher Lexicon, enthaltend alle von 1750 bis zu Ende des Jahres 1832 in Deutschland und in den angrenzenden Ländern gedruckten Bücher. Leipzig 1834.
- Phillips Lee Philip. A List of Geographical Atlases in the library of Congress with bibliographical notes. Washington 1920.
- Pohler Joh. Dr. Bibliotheca historico-militaris. Systematische Uebersicht der Erscheinungen aller Sprachen auf dem Gebiete der Geschichte der Kriege und Kriegswissenschaft seit Erfindung der Buchdruckerkunst bis zum Schluss des Jahres 1880. Cassel 1890.
- Quérard J. M. La France littéraire ou Dictionnaire bibliographique. Paris chez Firmin. Didot frères 1830.
- Scharfenort. Quellenkunde der Kriegswissenschaften für den Zeitraum 1740 — 1910. Berlin 1910 4.
- Sopikow Opyt russkoj bibliografji. Redakcja Rogożyna. Petersburg 1904.

1

SPIS RZECZY =

	str.
1. Dzieje Biblioteki Kwatermistrzostwa Generalnego	1
2. Inwentarz „D'Alfonse'a“	35
3. Inwentarz „Glücksberga“	116
4. Anneksy.	117
5. Uzupełnienie.	123
6. Źródła bibliograficzne.	127

100
100
100
100
100
100
100

1. 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
2. 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
3. 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
4. 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
5. 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
6. 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

28881/2